89. VII. 20.

ORVOSLÁZADÁS UTÁN

Ki védi a „mellszobrászt”?

Az amerikai orvostársadalom jövedelmének 15-20 százalékát *felelősségbiztosításra* fordítja. Biztosítás nélkül ugyanis *műhiba, vagy félrekezelés esetén a doktor egész vagyona rámehet a kártérítésre.* Az *Egyesült Államokban* meglehetősen gyakran perelik be az orvosokat *vélt vagy valós műhibáért,* s a bíróságok dolga — *szakértők* bevonásával —, az igazságtétel ebben a kérdésben is. Miután nem kis összegekről van szó, az elmúlt években valóságos „divat” lett az orvosokat beperelni — „hátha leesik valami” alapon.

Mindennek ára van

Általában a vállalatok többsége fizeti dolgozói biztosítási költségeinek nagy részét, vagy egészét. A dolgozók kiegészítő biztosítást köthetnek, s így a biztosító az egészségügyi kiadások egészét fedezi. Kinek-kinek anyagi helyzete dönti el, hogy mekkora „önrészesedést” vállal a munkahelyi biztosításon felül. A nyugdíjasok orvosi költségeinek egy részét az állam fedezi; egyes vállalatok nyugdíjba vonult dolgozóik részére a végkielégítés részeként vállalják az egészségügyi biztosítást, de működnek úgynevezett nyugdíjas biztosítási alapok is. Nem rendelkezik biztosítással 37 millió ember, kezeltetésük végszükség esetén a költségvetésre hárul.

Az USA lakossága számára központi kérdés az egészségügyi biztosítás, mert mind az orvosi kezelés mind pedig a gyógyszerek ára igen magas. *Állami támogatás ezen a területen nem létezik,* az árak, értékarányosak, s egyúttal az előállítási költségeket is tükrözik. „Állami” orvosok nincsenek, a rendelőintézetek, — csakúgy mint a kórházak, magánkézben vannak, *szinte vállalatként működnek.* A beteg maga, illetve anyagi helyzete és biztosítása szerint *választja meg* orvosát. Az előkelő New York-i Park Avenuen *egy belgyógyászati alapvizsgálatért elkérnek 150-200 dollárt is, néhány kilométerrel odébb ugyanez a vizsgálat 40-60 dollárba kerül.* Az egészségügyi ellátásra is igaz az Egyesült Államokban a közismert mondás: *amennyit fizetsz, annyit kapsz ...*

A kórházakban az *elsősegélynyújtás ingyenes,* egyébként mindennek meghatározott *ára* van. A biztosítás általában csak az alapellátást fedezi, az extra kórházi kívánságok — különleges koszt, televízió, telefon a szobában stb. — teljesítéséért fizetni kell.

Az Egyesült Államokban egy röntgenfelvétel 60, egy fogtömés 50, egy mammográfiai vizsgálat 150, egy szemölcseltávolítás 300 dollárba kerül. Ilyen árak mellett nem meglepő, hogy a páciensek egy része ügyeskedéssel akar nagyobb összegű kártérítéshez jutni orvosa beperelése útján. (Más kérdés, hogy sok esetben a bíróságok valóban megállapítják a félrekezelést és a műhibát, s *teljesen jogosnak* bizonyul a beteg panasza.)

Perek és műhibák

Egy-egy műhibáért — az eset súlyosságától függően *a bíróságok 100 ezertől másfél millió dollárig terjedő kártérítést ítélnek meg az utóbbi évek tapasztalatai szerint.* 1988-ban a biztosítótársaságok a bírósági ítéletek alapján *4,1 milliárd dollár kártérítést fizettek ki valós orvosi műhibákért.* Érthető módon a biztosítók erre az üzletágra sem akarnak ráfizetni, ezért *folyamatosan és nagymértékben emelik az orvosok által fizetendő „önvédelmi” biztosítási díjakat.* Elsősorban erre az üzletágra szakosodott a *St. Paul biztosítótársaság,* amely ellen az amerikai orvosok — döntő többségüket ez a cég biztosítja — *a nyár elején össztüzet zúdítottak.* A támadást az váltotta ki, hogy 1982 és 1987 között a St. Paul *háromszorosára* emelte az orvosok felelősségbiztosítási díját, a műhibák száma, valamint a megítélt kártérítések összege viszont *távolról sem emelkedett ilyen mértékben.* Nem fogadják el a feldühödött orvosok a biztosítónak azt az érvelését, hogy a nagymértékű díjemelésre azért került sor, mert a St. Paul felkészül a legrosszabbra és *tartalékolni akarja a pénzt a műhibák számának „megugrása” esetére.*

Az „orvoslázadás” után három héttel a St. Paul kénytelen volt valamelyest *mérsékelni* a díjakat, ugyanis a doktorok megalapították *saját érdekvédelmi és biztosítási szervezetüket.* A New Jersey államban székelő Amerikai Orvosbiztosító Társaság az orvosok tulajdonában van, és országos hálózatot épít ki. *A tagok méltányos biztosítási díjat fizetnek be a közös kasszába, a társaság nem profitorientált szervezet, de természetesen nem is kíván veszteségesen működni.* Egycsapásra csökkent az orvosok jövedelmének biztosításra fordított hányada, s érdekes módon több amerikai biztosítótársaság is „beszállt” az orvosbizniszbe. Mégpedig jócskán *alákínálva* a St. Paulnak.

Fiatalok és idősek, férfiak és nők körében igen elterjedt az USA-ban *a kozmetikai plasztikai sebészet.* A ráncok felvarrása, az előnytelen orr „megmintázása” nem olcsó mulatság, ráadásul a biztosító *nem* fizeti ezeket a költségeket. Külön „iparággá” lett a plasztikai sebészeten belül a „mellszobrászat”: a plasztikai sebészek a pácienssel együtt megtervezik a kívánt — és kívánatos — kebleket, s a többi már a „szobrász” dolga.

Másfél millió dollár

A plasztikai sebészek vannak kitéve az amerikai statisztikák tanúsága szerint a legnagyobb veszélynek a műhibákért való beperlés területén. A hölgyek gyakorta fordulnak bírósághoz azzal a váddal, hogy a műtét nem az előzetes „terveknek” megfelelően sikerült, s a kárvallottak — úgymond — vesztettek vonzerejükből. (Két esztendővel ezelőtt emlékezetes perre került sor az egyik bíróságon. Egy „mellszobrász” csaknem másfél millió dollár kártérítést volt köteles fizetni a bíróság ítélete alapján, amely megállapította, hogy a felperes kebleinek új formája előnytelen és jócskán eltér az orvossal közösen kimunkált „tervrajztól”.) Nem véletlen, hogy a plasztikai sebészek kiemelten magas biztosítási díjat fizetnek, s ezek a műtétek szinte a legdrágábbak. Míg egy vakbélműtétet meg lehet úszni 1500 dollárból, egy „arcvasalásért” 2500-3000 dollárt is elkérnek.

Az amerikai orvostársadalmat persze — önmagán kívül — senki nem sajnálja, mert a doktorok többsége a nagy adófizetők sorába tartozik. Kétségtelen azonban, hogy az amerikai orvosok igen lelkiismeretesek és körültekintőek. A rossznyelvek szerint már csak a fenyegető perek miatt is.

— asz —

ÚJ VEGYES VÁLLALAT

Létrejött a Kapcsolat

Moszkva, július 20. Gorbacsov főtitkár gazdasági tanácsadóját, *Abel Aganbegjant,* a nemzetközileg ismert akadémikust választották meg annak a szovjet—svájci vegyes vállalat igazgatótanácsának elnökévé, amelyet tegnap hoztak létre Moszkvában.

A Kapcsolat (Link) elnevezésű vállalat — nevének megfelelően — a szovjet és nyugati vállalatok közötti kapcsolatteremtéshez kíván hozzájárulni. *Ennek érdekében lapot indít, kezdetben havonta egyszeri, a későbbiekben pedig kéthetenkénti megjelenéssel.* Az angol nyelvű, külföldi terjesztésű kiadvány első példánya októberben jelenik meg, éves előfizetése 800 dollár lesz.

A vegyes vállalat szolgáltatásai közé tartoznak a gazdasági és jogi konzultációk, a vállalati partnerkeresés, illetve szemináriumok rendezése.

---

a FIAT

ismét minden korábbinál több 13 millió darabot adnak majd el követően, hogy a féléves eladámilliónál is több kelt el autóból. z 1988 első felében eladott meny-

lső helye; minden Nyugat-Euró-:-154 darab a FIAT-birodalomban ” a VW 14,6 százalékos részesevábbi sorrend: Peugeot, Ford, BMW-eladások nőttek, visszaes.

Amerikai étterem Moszkvában

Amerikai étterem nyílik Moszkvában augusztus elején egy szovjet—amerikai vegyes vállalat üzemeltetésében. A Trenmos kínálatában szerepelnek majd az amerikaiak által kedvelt ételek, így a bifsztek, különböző szendvicsek, hamburgerek és az almáslepény is. A 130 férőhelyes étteremben, ahová aligha lesz könnyű bejutni, rubellel és konvertibilis valutával egyaránt lehet majd fizetni.

A NAP PROGRAMJÁBÓL

Július 20., csütörtök

KOSSUTH:

RÁDIÓ

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.09: Az özvegyasszony és három lánya. — 14.25: Hangoló. — 15.00: Szóról szóra. — 16.00: Tizenhat óra. — 16.10: Kis komédia. Rádiójáték. — 16.51: Schumann: ABEGG-változatok. — 17.00: Agrármühelyek. — 17.25: Ipargazdák. — 17.30: Beszélgessünk zenéről. — 17.50: A Big City zenekar vadnyugati filmzenét játszik. — 18.11: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (x) — 18.30: Esti magazin. — 19.15: Lottósorsolás. — 19.20: Reklám. — 19.23: A tévékorszak prédikátora. — 20.00: Táncházi muzsika. — 20.35: Fejlődéstanulmány. — 21.00: Látogatás a Varsói Operettszínházban. — 21.45: Hajszálgyökerek. — 22.00: Hírvilág. — 22.30: Barangolás régi hanglemezek között. — 22.51: Az állam én vagyok? — 23.01: Kamarazene. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Lelátó. A sport a zenében. — 14.30: Először szeretek. — 15.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 15.05: Nosztalgiahullám. — Teresa Brewer. — 15.45: Törvénykönyv. — 16.00: Folk-rock fesztivál. — 17.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 17.05: Nyáridő. — 21.00: Hírek. Időjárás. Lottó. Útközben. — 21.05: Indul a bakterház. — 21.30: Mától újra szeretlek. — 22.05: Az utolsó békeév. — 23.00: Hírek. Időjárás. Lottó. — 23.10: Sporthírek. — 23.15: Böngészde a zenei antikváriumban. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

14.00: Az MRT énekkara énekel. — 14.54: Reed: Mexikói ünnep. — 15.01: Magyar zeneszerzők. — 15.40: Richard Strauss operáiból. — 16.45: Országok, tájak népzenéje. — 17.00: Hangverseny francia zeneszerzők műveiből. — Kb. 18.00: Népszerű szimfonikus dallamok. — 18.30: In limba materna. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: Operarészletek. — 20.05: A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye. — Kb. 22.00: Lantmuzsika. — 22.15: A szív és a test vitája. Francois Villon versei. — 22.23: Napjaink zenéje. — 22.50: Bolivár örökösége. — 23.30: Hírek. Időjárás.

Július 21., péntek

KOSSUTH:

4.30—7.59: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Műsorismertetés. — Kb. 8.15: Mai programok (x) — 8.20: Fűtől fáig. — 8.50: Külpolitikai figyelő. — 9.00: Napközben. — 11.00: Radioton-korongokról. — 11.04: Szép vagy. — 11.10: Magyar írás. — 11.54: Reklám. — 12.00: Déli krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Reklám. — 12.45: Külpolitikai arcképcsarnok. — 13.00: Zenés séták a természetben.

PETŐFI:

4.30—6.00: Reggeli zenés műsor. — 6.05: Reggeli csúcs. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Kölyökrádió — szünidőben. — 8.48: Okos Marci és az oroszlán. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Slágermúzeum. — 9.50: Rivaldafényben: Rita Pavone, Paul Anka, a Ray Coniff együttes és Perez Prado zenekara. — 11.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 11.05: Világújság. — 11.10: Térkép és útravaló. — 11.30: Balaton-rádió. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Nóták. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Az aranyember. — 13.34: Tamás úr kosztosai. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

BARTÓK:

6.00: Muzsikáló reggel. — 9.00: Műsorismertetés. — 9.03: Időszaki kiállítások (x) — 9.08: Szabadi Vilmos hegedűhangversenye. — 10.41: Janet Baker operaáriákat énekel. — 11.00: Zenekari muzsika. — 11.59: Leonard Rose (gordonka) és Glenn Gould (zongora) Bach-felvételeiből. — 12.29: A kórusirodalom mesterműveiből. — 13.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 13.05: Csak fiataloknak!

CSÜTÖRTÖK

TV

16.45: Hírek. — 16.50: Pannon Krónika. A pécsi körzeti stúdió híradó műsora. Dél-dunántúli hírek, információk, események. — 17.00: Vijesti. — Hírek szerbhorvát nyelven. A pécsi körzeti stúdió műsora. — 17.05: Kézenfogva. Értelmi fogyatékosok érdekvédelmi műsora. — 17.15: Műsorajánlat. — 17.20: A méhek kialakulása. Angol rövidfilm. — 18.15: Négy nap tévéműsora. — 18.25: A technika 7 csodája. NSZK ismeretterjesztő rövidfilmsorozat. VII/3. rész: Chicago: A világ legmagasabb felhőkarcolója. — 18.55: Műsorajánlat. — 19.00: Reklám. — 19.05: Esti mese. Linda mesél. Móka Miki mackója. Magyar mesefilmsorozat. — 19.15: Lottósorsolás. — 19.20: Reklám. — 19.25: Közlemények. Műsorajánlat. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: Fiatal művészek stúdiója. Réz András—Zimre Péter: Kaland az élet. Tévéfilm. — 21.25: Reklám. — 21.30: Hazai Tükör. — 22.50: Híradó 3.

TV2

Berkes Zsuzsával és Déri Jánossal. — 17.25: Képújság. — 17.35: TV2. Benne: Reklám. — Riportok. — Időjárás. — Zene. — 18.00: Telesport. — 18.25: Gyerekeknek! A hetedik út titka. Holland filmsorozat (ism.) XIII/7. rész: A hetedik út. — 18.50: Bumm!!! Telefonos játék. — 19.00: Lengyel utak. Lengyel filmsorozat. XI/3. rész: A világ legnyugodtabb helye (ism.) — 20.30: TV2. — 21.00: Híradó 2. — 21.20: TV2. — 21.30: A peches senki. NSZK tévéfilm. — Kb. 22.50: TV2. Napzárta.

PÉNTEK DÉLELŐTT

9.00: Képújság. — 9.05: Tévétorna. — 9.10—10.30: Szünidei matiné. — 9.10: Hogy működik, hogy készítik? NSZK ismeretterjesztő sorozat. X/6. rész. — 9.25: A sárkány negyedik feje. Csehszlovák film. — 10.30: Az öreg. NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat. Gyilkosság terv szerint (ism.) — 11.30: Képújság.

MŰHOLDAS

SKY CHANNEL

TV

12.30: Gond-fórum. — 13.00: Egy másik világ. Amerikai filmsorozat. — 13.55: Landscape Channel. — 14.50: Változó világ. Filmsorozat. — 15.45: Szeretni. Filmsorozat. — 16.15: The Lucy show. Vígjátéksorozat. — 16.45: Fürtöske. Rajzfilmsorozat. — 17.00: Visszaszámlálás. Rockshow. — 18.00: Eurosport. — 1.30: Landscape Channel.

SUPER CHANNEL

15.30: Tracking. Könnyűzenei koncertek. — 16.30: Forródrót. Telefonos kívánságműsor. — 18.30: Nino Firetto klipműsora. — 19.30: Allo, Allo. Vígjátéksorozat. — 20.00: Harc Kaliforniáért. Film. — 21.50: Világhíradó. — 22.00: Összetört szívek háza. Film. — 0.00: Hírek. Időjárás-jelentés. Majd: Egyveleg.

TV5

16.05: Forradalmárok nélküli forradalom. — 17.10: Jazz in. — 17.40: Visszhang. — 18.05: Hírek. Időjárás. — 18.10: Pihenőidő. — 18.30: Vágtató képzelet. Gyermekműsor. — 19.00: Számok és betűk. — 19.30: Horgász-vadász magazin. — 20.00: Filmklub. — 21.30: Csillogó papiros. — 22.00: Tv-híradó. — 22.30: Időjárás-jelentés. — 22.35: Frankofon-játékok. Napi összefoglaló. — 22.50: Hiányjelek. — 0.00: A Holdra szállás 20. évfordulóján. — 1.00: Műsorzárás.

PÉNTEK DÉLELŐTT

SKY CHANNEL

6.30: Üzleti hírek. — 7.00: DJ Kat show. Gyermekműsor. — 9.30: Panel Pot Pourri. Játékos show-műsor. — 11.00: Sullivanék. Filmsorozat. — 11.30: Sky-krónika. Magazinműsor.

SUPER CHANNEL

7.00: Hírek. — 7.10: Időjárásjelentés. — 7.15: Üzleti hírek. — 7.45: Hírek. — 7.55: Időjárás-jelentés. — 8.00: Egyveleg. Könnyűzenei videoklipek.

SZÍNHÁZ

Várszínház Karmelita Udvara: Bajazzók (fél 9) — Budapest Kongresszusi Központ: Magyar Állami Hangversenyzenekar (8) — Pest Megyei Tanács Díszudvara: Dzsesszest (8) — Mátyás-templom: Lehotka Gábor orgonaestje (8) — Körszínház: Liolá és a lányok (fél 8) — Pesti Vigadó: A „Pester Redoute — Pesti Vigadó" 150 éve zenés, táncos gálaműsor (8) — Hild Udvar: Délután a legjobb (8) — Lézerszínház: Genesis (6), Jean-Michel Jarre (fél 8), Pink Floyd (este 9) — Fővárosi Nagycirkusz: Cirkusz és varázslat (du. 3) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

Üdülés a jugoszláv tengerparton augusztus 18—27-ig, Kastel Kambelovácon, Split közelében, az Örökzöld Egyesület szervezésében. Elhelyezés 2-3 ágyas szobákban, magánházaknál, vízközelben. Ellátás: augusztus 19-én vacsorától, 26. reggeliig félpenzió. Utazás: autóbusszal. Részvételi díj: egynapos hajókirándulással, szigeti „fish" programmal, trogiri, spliti, zárai kirándulással 7900 Ft és 40 NSZK márka. Költőpénzként 7100 Ft-ért váltható NSZK márka. Jelentkezés és felvilágosítás a 623-755-ös telefonon, munkanapokon 14—16 óráig, a kelenföldi SE-nél. Budapest XI., Hadak útja 6. fszt. 1119. (x)

Express sportprogram! Athén súlyemelő-világbajnokság 1989. szeptember 18—25-ig (8 nap). Városnézés Athénban, Akropolisz, Akropolia Múzeum, Nemzeti Archeológiai Múzeum. Állandó belépési lehetőség a súlyemelő-vb versenyeire. Egész napos Argolin túra — Korinthosz, Mykene, Epidausoss belépőkkel. Utazás: repülőgéppel. Elhelyezés: kiemelt B. kat. szállodában, 2 ágyas, fürdőszobás szobák. Ellátás: félpenzió. Részvételi díj: 24 600 Ft. Zsebpénz: 5600 Ft. Jelentkezés és részletes felvilágosítás minden Express-irodában. (x)

Eszperantó levelező nyelvtanfolyam kezdőknek és haladóknak. Budaörs, Pf. 50. 2041. Telefon: 321-354. (x)

Ébresztő (Álmondj királylány) c. új nagylemezét és kazettáját dedikálja július 20-án délután 3—5 óráig az MHV együttes (Menyhárt János, Homonyik Sándor és Vikidál Gyula) a Keravill Bp. V., Kossuth L. u. 2. sz. alatti áruházban. Minden érdeklődőt szeretettel várunk! (x)

Fémmunkás Vállalat Zuglói Gyár, Budapest XIV., Ilosvai u. 10—12. MNB 209—01336 10. számú bélyegzője elveszett. Használata 1989. július 4-től érvénytelen. (x)

Ismét gyermek-lovastábor Szilvásváradon! Június 12-től augusztus 21-ig, 8 nap, 7 éjszakás turnusokban. Ár: 4550 Ft. Toptour, Budapest, Münnich F. u. 26. 1051. Tel.: 316-194. (x)

Rendkívüli kedvezmény! Október 1-jétől Mercedes autóbusszal utazhat Törökországba a legolcsóbban! Budapestről 1500 Ft, vidéki városokból 1800 Ft, 6 napos út + 90 DM. Félpenziós ellátás + programok, vízumintézés önköltség! áron. Csoportszervezőknek kedvezmény! **Jelentkezés személyesen:** Budapesten Centrum Áruház Lottó, VII. 1-jétől naponta, Zalaegerszeg Centrum Áruház VII. 13., VII. 21., Pécs Centrum Áruház VII. 20.—VII. 28., Győr Centrum Áruház VII. 27.—VIII. 4., Miskolc Centrum Áruház VIII. 3.—VIII. 11., Eger Centrum Áruház VIII. 10-től VIII. 18-ig, Debrecen Centrum Áruház VIII. 17.—VIII. 24., Európa-Busz Kft. 147-639. (x)

Megnyílt a Keravill Diszkont Áruháza! Mindig más-más cikk árengedménnyel! Világítástechnika, híradástechnika és alkatrészei, kis és nagy háztartási gépek, berendezések és alkatrészei; villamossági, szerelési anyagok, vezetékek, kerékpárok, járművek és alkatrészei; autóápolási cikkek. A Keravill teljes áruválaszléka diszkontáron csak itt! Bp. XVIII., Inacsfa u. 8. (Lőrincen). Kiváló parkolási lehetőség! Nyitva: hétfőtől péntekig 8—16 óráig (szombator zárva). Telefon: 475-149/34. (x)

Spanyol tengerparti üdülés (autóbusszal) szept. 8—17-ig. Részvételi díj: 19 800 Ft/fő. **3 napos szegedi hétvége** halászvacsorával és egy szabadtéri játék megtekintésével (A mosoly országa). 2200 Ft/fő, augusztus 5—7-ig. **Szombathely—Graz** (2 napos) augusztus 6—7., 27—28. szeptember 17—18. 1400 Ft/fő. **Sopron—Bécs** (2 napos) szeptember 10—11. és 24—25. 1650 Ft/fő. **1 napos bécsi kirándulás** minden munkanapon és minden hónap első szombatján. 550 Ft/fő. **1 napos grazi kirándulás** minden pénteken. 650 Ft/fő. **Apartmanok Boglárlellén** kiadók (vízközelben) 300 Ft/nap. Budapest, Dohány u. 73/75. 1073. Telefon: 422-034, 227-606. **Autoexpress Utazási Iroda,** szombaton is nyitva 9—13 óráig. (x)

„Bécsi" Üzletház, Bp. VI., Lenin krt. 80. (Aradi u. bejárat). Exkluzív, védjegyzett ruházati, bőrdíszmű, kötött termékek kereskedői áruháza. Nyitva: hétfőn és csütörtökön 6—18. kedden, szerdán, pénteken 8—18-ig, szombaton 10—13-ig. Telefon: 310-832. (x)

Kérjük a volt Magyar Állami Felsőipariskola 50. 60. ill. 65 évvel ezelőtt végzett diákjait, hogy — emlékoklevél előkészítése érdekében — jelentkezzenek személyesen vagy levélben a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola igazgatási osztályán (Budapest VIII., Népszínház u. 8. 1081. 138-557). (x)

Utazók, figyelem! Valutát válthat kénvelmesen. Reklámáron utazhat autóbusszal! 1 napos Bécs egész évben. 250 Ft + 20 schilling. 5 napos Isztambul IX. 16., IX. 30., 4000 Ft + 41 dollár. 6 napos Párizs X.-ben. 4990 Ft + 130 dollár. 8 napos török tengerpart Isztambullal. 4300 Ft + 88 dollár. 3 napos München IX., X., XI., XII.-ben. 2500 Ft + 90 márka. Jugoszláv, bolgár tengerparti ajánlatok, szilveszteri programok, kedvező áron! Kérésére szállást igénye szerint lekötünk. Egyéni utazásában. vízumügyintézésben rendelkezésére állunk. Telefon: 803-666. Jelentkezés és információ: Budapest III., Szentendrei út 22. Flórián Áruháztól 5 percre. (x)

Autómentés. Vállaljuk minden típusú személygépkocsi szállítását, külföldön is. Fősped Autómentő Szolgálat, Budapest X., Száva u. 5—7. Telefon: 475-594, 572-811. (x)

89. VII. 25.

Csökken a hazai gyártók részesedése az USA bizsupiacán

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államokban is gyors ütemben növekszik a bizsuékszerek népszerűsége és kereslete. Az iparág ebbe a kategóriába tartozónak tekinti azokat a nem nemesfémből készült divatékszereket, amelyek értéke nem haladja meg a 60 dollárt.

Az amerikai bizsugyártók szállításainak értéke a hazai nagykereskedők számára 1980 és 1988 között 60 százalékkal növekedett, s elérte az 1,8 milliárd dollárt. Az értékesítés növekedése ellenére a hazai gyártók részesedése ugyanebben az időszakban 81-ről 64 százalékra mérséklődött az amerikai piacon. A piacvesztés kizárólagos oka a vélhetőleg olcsóbb import jelentős bővülése. 1980 és 1988 között az Egyesült Államok divatékszer-bevitele megháromszorozódott, az import értéke tavaly 654 millió dollár volt. Az import elsősorban az olcsó munkabérű délkelet-ázsiai országokból származik. Ezek az államok csak az elmúlt évtized végén kezdték meg a bizsucikkek tömegtermelését.

Sovány vigaszt jelent az amerikai gyártók számára, hogy exportjuk 1988-ban 26 százalékkal növekedett. A kivitel értéke 111 millió dollár volt, mintegy egyhatoda az importénak.

Az emelkedő termelési költségek az USA-ban a külföldi termelők malmára hajtják a vizet, s a kereskedelmi minisztérium megállapítása szerint „az amerikai bizsugyártók mindinkább defenzívába szorulnak". Ennek egyik biztos jele, hogy a két legnagyobb amerikai bizsugyártó cég, a Monet Jewelers és a Trifai-Kushman 1988 végén összeolvadt.

Gonda György

HOBBIK ÉS HÓBORTOK AZ USA-BAN

89.8.5.

Porszívó-történelem és garázsvásár

A kötelezően jókedvű, „feldobott", de a világról meglehetősen keveset tudó átlag amerikai polgárt *három téma hozza igazán lázba:* mindenekelőtt a *pénzcsinálás* (mert az Egyesült Államokban nem keresik, hanem „csinálják" a pénzt), a *baseball*, valamint a *gyűjtőszenvedély.* Az USA-ban *szinte mindenki gyűjt valamit* — pénztárcájától és érdeklődési körétől függően. A fogyasztói társadalomban gyorsan forog az áru, az emberek hamar megválnak a vásárolt holmiktól, mert a reklámáradat — no és a pazar árukínálat — mindig valami újat, valami fejlettebbet kínál. S mivel az Egyesült Államokban a használt cikkeknek szinte semmi értéke nincs, *sok-sok megunt ruházat, lakásfelszerelés, műszaki áru, stb. kerül ki a szemétbe.*

Kólásdobozok históriája

Az óceán túlsó partján a *bélyeggyűjtés, az érmevadászat, a porcelánok, antik bútorok, vagy éppen a festmények gyűjtése az átlagember számára túlságosan is „polgári" hóbort, hiszen ezek a kincsképzők boltokban, árveréseken megvásárolhatók.* Elméletben tehát ezekhez az „ókori leletekhez" bárki hozzájuthat, valóban csak a pénztárca és a csekkfüzet vastagságának a kérdése beszerzésük. (Mindez persze nem azt jelenti, hogy az Egyesült Államokban ne lenne hatalmas tábora a *hagyományos* gyűjtési hobbik híveinek.) Az „igazi" élményt az amerikaiak számára az olyan cikkek gyűjtése jelenti, amelyek a *szó szoros értelmében a földön hevernek, s a gyűjtemény nagysága nem elsősorban a pénztárcán, hanem a leleményességen múlik.*

Nehéz lenne áttekinteni mi mindent gyűjtenek az amerikaiak, de azért néhány furcsaságot, nem mindennapi hóbortot érdemes felsorolni. Sokan gyűjtenek *régi, használt rádiókat és televíziókészülékeket,* de nem kevés azok száma sem, akik a *„porszívótörténelem"* minden típusát magukénak mondhatják. Külön „szektát" képeznek azok, akik az *üdítőitalos dobozokat és üvegeket gyűjtik,* s a gyűjtemény csak akkor nevezhető teljesnek, *ha minden évjárat* beszerzése sikerrel járt. *Gyűjtik a feliratos pamuttrikókat, a baseball sztárok aláírását, a különböző feliratokat és ábrákat tartalmazó szívószálakat, a hamburgerek cégenként és évenként változó csomagolópapírját, s természetesen gombjelvényt minden mennyiségben.* S ami még a hóbortok szélsőségeit is meghaladja: *minden hobbiág szaklappal is rendelkezik, amelyekben szinte tudományos értékű cikkek jelennek meg például a kólásdobozok történetéről, vagy éppen a következő hónap bolhapiacainak színhelyeiről.*

Mert az igazi hobbista szorgalmas látogatója a *bolhapiacoknak.* Minden magára valamit is adó település, vagy városnegyed szinte a hét minden napján rendez valahol ócskaságvásárt, *ahol centekért lehet hozzájutni az üveggyöngytől a petróleumlámpáig.* A kertvárosokban rendszeresen rendeznek a felesleges holmijaiktól szabadulni akaró lakosok úgynevezett *garázskiárusítást és kerti vásárt.* A helyi újságokban jó előre meghirdetik, melyik ház rendez kiárusítást, amelyet mifelénk inkább lomtalanításnak neveznek. A garázsok és a kertek elé kihelyezett „kincsek" minden esetben gyűjtők, hóbortosok hadát vonzzák. Estére általában mindenen túladnak a „selejtezők", akik a kiárusítást nem is annyira a pénzért, hanem a szórakozásért és az új kacatoknak való helyteremtésért rendezik. A gyűjtők, hobbisták számára ezek a kiárusítások valóságos *kincsesbányát* jelentenek, mert ilyenkor a házak és a lakások mélyéről minden „érték" előkerül.

Kacatritkaságok

Az amerikai nagyvárosok utcáin megszokott és senki által nem kifogásolt tevékenység a *szemeteskosarak rendszeres „átfésülése".* Ezt azonban már másféle „gyűjtők" végzik. A nagy számú csöves, hajléktalan, alkoholista és kábítószeres az egymástól mintegy 15 méterre elhelyezett utcai szemeteskosarakban keres és talál „értékeket". *Ez alatt elsősorban az eldobott üdítőitalos és sörösdobozok értendők, amelyekért a szupermarketek darabonként öt cent „üvegvisszaváltást" fizetnek.* S 150 kólásdobozból — amelyet egy-egy forró napon fél óra alatt össze lehet guberálni — már lehet venni egy kisüveg vodkát, vagy egy adag kábítószert... A dobozgyűjtögető emberek külön réteget képeznek az amerikai városi társadalomban. Ők hatalmas nejlonzsákkal, vagy éppen egy szupermarketből „elkötött" bevásárlókocsival járják éjjel-nappal a várost. Egy-egy szemeteskosár naponta többször is átböngészésre kerül.

Visszatérve a hobbistákra: csomagküldő áruházak vastag katalógusokban kínálják számukra többek között a pipát, a patinás varrógépet, nagymama mosóteknőjét — garantáltan „eredeti" darabokat. A teleáruházak — a 24 órán át különböző árukat hitelkártyafizetés ellenében kínáló televíziós csatornák — külön műsorokat sugároznak a gyűjtőknek, s számozott, hitelesített *„kacatritkaságokat"* árusítanak. *Kínálnak garantáltan ezeréves kínai porcelánokat, Elvis Presley által viselt pertlinyakkendőket és napszemüvegeket, kellékeket a hollywoodi sikerfilmekből, második világháborús kitüntetéseket és még megszámlálhatatlan tárgyat.*

Az amerikaiak egyébként a tárgyak rabjai, a szuvenírok talán a világon sehol nem olyan kelendőek, mint az Egyesült Államokban. Jól jellemzi az szuvenírmániát, hogy az országjáró családok bárhová is érkezzenek, *először a szuvenírüzletekbe térnek be, s bőven feltankolnak a sokszor giccsparádé árukínálatból.* A kicsinyített Szabadságszobor, a habszivacsból készített Golden Gate, a matricás kávésbögre, a városcímerrel díszített kávéskanál és természetesen a T-shirt mindenhol megtalálható az ezernyi helyi emléktárgy mellett. *Egy-egy többnapos autókirándulás során megtelik a csomagtartó, s a szuvenírok hamarosan a garázskiárusítás tárgyai lesznek, hogy újabb emléktárgyaknak jusson hely a lakásban.*

Telefonáradat a kirendeltségre

Bush elnök magyarországi látogatása idején az ABC televíziós hálózat Budapestről tudósító sztárriportere, *Peter Jennings,* a magyar leleményesség példájaként azt említette, hogy hamarosan megkezdődik a vasfüggöny 20 centiméteres eredeti — igazolással ellátott — darabjainak árusítása. A riportot követő nap reggelén megindult a telefonok áradata a New York-i magyar kereskedelmi kirendeltségre: *napokon át özönlöttek az érdeklődő telefonok, hol és mennyiért lehet kapni ezt a szuvenírt.* Bush elnök ugyanis már kapott egy szögesdrótdarabot a magyar miniszterelnöktől, s ebből a történelmi szimbólumból mi sem akarunk kimaradni — ismételgették a telefonálók. Több cég pedig arra tett ajánlatot, hogy vállalja a vasfüggöny forgalmazását, illetve képviseletét az USA-ban. *Némi túlzással állítható, hogy a Rubik-kocka óta nem volt az Egyesült Államokban ilyen országos érdeklődés magyar „termék" iránt...* A vasfüggöny darabjai az óceán túlsó partján olyan történelmi ritkaságnak számítanak, hogy még a gyűjtőszenvedélytől mentes amerikaiak is szívesen áldoznak 40-50 dollárt érte. S az is bizonyos, hogy belátható időn belül nem kerülnek a szögesdrótdarabok a garázskiárusítás tárgyai közé. *Csak a hamisítók meg ne szimatolják az üzleti lehetőséget...*

(— asz —)

francia ében

A szabadalmaztató vállalat elnöke arra számít, hogy a nyugat-európai egységes belső piac létrehozásáig, 1992-ig *négymillió példányt* is eladhatnak belőle.

Most készült el a szeszkártya angol nyelvű változata,

amivel — azt remélik — meghódíthatják a hatalmas amerikai és angol piacot.

Franciaországban a közúti balesetek okozói között vezető tényező az *ittasság és a gyorshajtás.* A francia országutakon a gépkocsibalesetek évente 10 ezer halálos áldozatot szednek. Nagy kérdés, hogy a szeszkártya hozzájárul-e ennek a tragikus halálozási aránynak a csökkentéséhez.

László Balázs

A NAP PROGRAMJÁBÓL

Augusztus 5., szombat

KOSSUTH:

RÁDIÓ

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Ipargazdák. — 14.20: Mindennapi irodalmunk. — 14.50: Lemezmúzeum. — 15.15: Nicolás Guillén versei. — 15.26: Új Zenei Újság. — 15.55: Reklámparádé. — 16.00: 168 óra. — 17.30: Egy énekes több műfajban. — 18.14: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (x) — 18.30: Hírek. Időjárás. Sport. — 18.45: Szemle. — 19.10: Radioton-korongokról. — 19.15: Tolnay Klári rádiós szerepeiből. Kései találkozás. — 20.33: Haydn: C-dúr szimfónia. — 21.05: Bakfark Bálint művészete. — 21.45: Hajszálgyökerek. — 22.00: Hírek. Időjárás. — 22.10: Sporthíradó. — 22.25: Európa hangversenytermeiből. A Berlini Filharmonikus Zenekar hangversenye. — 23.15: Operaest. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—5.50: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Magunkat ajánljuk. — 16.55: Reklám. — 17.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 17.05: Hagyományápolók. — 17.30: Látogatás a múltunkban. — 18.30: Slágerlista. — 19.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 19.05: A Rádió Dalszínháza. Offenbach: Szökött szerelmesek — daljáték. — 19.57: Koncz Zsuzsa és a Fonográf együttes 1973 és 1984 között készült felvételei. — 20.43: Lukács Huba népdalokat énekel. — 21.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 21.05: A Rock gyermekei tábor gálahangversenye. — 22.00: Dave Valentin, Mark Egan, Chick Corea és a Special EFX dzsesszfelvételeiből. — 22.20: Slágerről slágerre. — 23.00: Hírek. Időjárás. — 23.10: Sport_hírek. — 23.15: Semmiért egészen. — 0.15—5.50: Éjfél után.

BARTÓK:

14.05: Zenekari muzsika. — 14.50: Mese az írásról. — 15.00: Lemezbörze helyett. — 15.55: Új kamarazenei felvételeinkből. — 17.00: A Nyugat lánya. — 18.09: Az Ifjú Zenebarátok Központi Kórusa énekel. — 18.32: Élete: Mozart muzsikája. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: Romantikus zene. — 20.33: Mindennapi irodalmunk. — 21.03: XVIII. századi operákból. — 21.45: Kamarazene. — 22.44: Veszélyes nyár. — 23.30: Hírek. Időjárás.

Augusztus 6., vasárnap

KOSSUTH:

6.00: Vasárnapi újság. — 8.30: Énekszóval, muzsikával. — 8.57: Reklám. — 9.00: Embermesék. — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Örökzöld dallamok. — 10.54: Édes anyanyelvünk. — 11.00: Gondolat—Jel. — 12.00: Déli krónika. Sport. — 12.15: Harminc perc alatt a Föld körül. — 12.45: Megdícsérlek, hogy belepusztulsz. — 12.55: Radioton-korongok. — 13.20: Az élő népdal. — 13.30: Szonda. — 14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Művészlemezek. — 15.00: Három ember. — 16.00: Hírek. Időjárás. — 16.05: Herbert von Karajanra emlékezünk. — 17.00: Jelenidőben. — 17.30: Muzsikáló nagyvilág. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.30: Hírek. Időjárás. — 18.40: A híres Moll Flanders örömei és viszontagságai saját emlékirata_i után. Miért szeretem? — 19.50: Táncházi muzsika. — 20.24: Mozart: Figaro házassága. Négyfelv. opera. — 23.38: Verseit elmondja: Simon István. — 23.53: Praetorius: Partita. — 24.00: Hírek. Időjárás. Totó. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

6.00: Dallamkoktél. — 6.54: Mai programok (x) — 7.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 7.05: A magyar ortodox egyház órája. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Jonatán. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Tip-top parádé. A Pet Shop Boys együttes felvételeiből. — 9.35: Szivárvány. A napról. — 11.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 11.10: Vasárnapi koktél. — 12.00: Reklám. — 12.03: Jó ebédhez szól a nóta. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Mikrofon-próba. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés. — 14.00: Többet ésszel. — 15.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 15.05: Táskarádió. — 16.00: Poptarisznya. — 20.00: A Fiatal előadók fesztiválja, valamint a Rock gyermekei országos pályázat győzteseinek hangversenye. Döntő. — 21.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 21.05: Adósság. Nodar Dumbadze elbeszélése rádióra alkalmazva. — 21.35: Társalgó. — 22.30: Jimmy Witherspoon, Helen Humes és Big Joe Tuner koncertfelvételei. — 23.00: Hírek. Időjárás. Totó. — 23.10: Sporthírek. — 23.15: A mai dzsesz. — 0.02: Országok, tájak népzenéje. Bolívia. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

6.00: Hírek. Időjárás. — 6.03: Népszerű muzsika — korán kelőknek. — 8.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 8.08: Időszaki kiállítások (x) — 8.13: Komolyzenei kívánságműsor. — 10.20: Új Zenei Újság. — 10.50: Eszperantó híradó. — 11.00: Szimfonikus zene. — 12.55: Kis magyar néprajz. — 13.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 13.05: Szemle. — 13.30: B. Nagy János opera_áriákat énekel. — 14.10: A muzsika hangja. — 14.58: Fischer Annie zongorázik. — 16.00: Agora. Vasárnapi vitaműsor a 33-as stúdióban. — 17.00: Új lemezeinkből. — 17.34: Népdalfeldolgozások. — 17.54: Bruckner: E-moll mise. — 18.30: Na maternjem jeziku. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: In der Muttersprache. — 19.35: Kovács Lóránt fuvolázik, Sebestyén János csembalózik, Banda Ede gordonkázik. — 20.02: Kritikus füllel. — 21.00: Lemezek a tegnap slágereiből. — 21.30: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 21.35: In der Muttersprache. — 19.35: Kovács Lóránt fuvolázik, Sebestyén János csembalózik, Banda Ede gordonkázik. — 20.02: Kritikus füllel. — 21.00: Lemezek a tegnap slágereiből. — 21.30: Ránki György műveiből. — 22.15: Tolnay Klári rádiós szerepeiből. Amikor a szél fúj. Raymond Briggs hangjátéka. — 23.30: Hírek. Időjárás.

SZOMBAT

TV

16.00: Képújság. — 16.05: Miskolci dixielandfesztivál. — 17.05: Magyarország barlangjai. V/4. rész: Barlangok a fővárosban. — 17.40: Reklám. — 17.45: Ez fantasztikus! Olasz zenés szórakoztató film. — 18.40: Betűreklám. — 18.45: Mozgó Képek. A Mokép filmajánlata. — 19.00: Műsorajánlat. — 19.05: Reklám. — 19.10: Esti mese. A nagy ho-ho-hohorgász. Reszkessetek halacskák. Magyar rajzfilm. — 19.20: Reklám. — 19.25: Közlemények. Műsorajánlat. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: Lesben. NSZK tévéfilm. — 22.00: Reklám. — 22.05: Atlétika Európa Kupa. A döntő. Közvetítés Gatesheadből, felvételről. — 23.20: Híradó 3.

TV2

Sugár Ágnessel és Déri Jánossal. — 16.25: Képújság. — 16.35: TV2. Benne: Reklám. — Riportok. — Időjárás. — Zene. — Movi-krónika. — Tűzkereső. Játékos tűzvédelmi vetélkedő. — 17.30: Radír. IV/3. rész: A jelmez (ism.) — 17.51: TV2. — 18.00: Telesport. — 18.25: Gyerekeknek! Hupikék törpikék. Belga rajzfilmsorozat. Járványos jérceség. — 18.48: TV2. — 19.00: Akli Miklós. Magyar film (1966.) — 20.29: TV2. — 21.00: Híradó 2. — 21.20: TV2. — 21.30: Melyiket a három közül? Játékos vetélkedő. Egri János műsora. — 22.00: Igehirdetés a Népstadionban. — Kb. 23.30: TV2. Napzárta.

VASÁRNAP

8.55: Családi torna. — 9.00: Kéménymesék. Óvodások filmműsora. — 9.25: Aprónép. Amerikai filmsorozat. XII/3. rész: Visszatérés az óriásokhoz. — 9.50: Csepű, lapu, gongyola. IV. elődöntő: Gutorföldde — Pacsa. — 10.35: Fehér cápák San Franciscónál. NSZK ismeretterjesztő film. Tengeri ragadozók nyomában. — 11.15: Képújság. — 15.30: RTV Közönségszolgálat. — 15.25: Képújság. — 15.40: A cirkusz pillanatai. Francia cirkuszfilm. — 16.30: Műsorajánlat. — 16.35: Reklám. — 16.40: Gyémántdíjasok fesztiválja '88. Belga könnyűzenei film. — 17.10: Betűreklám. — 17.15: Legyen szerencsénk. Rózsa György műsora. — 18.00: Reklám. — 18.05: Telis-tele video. A Televideó ajánlata. — 18.10: Delta. Tudományos híradó. — 18.40: Reklám. — 18.45: Esti mese. Varjúdombi meleghozók. Az ellopott varázsernyő. Magyar bábfilmsorozat. — 19.00: A Hét. — 20.00: Híradó. — 20.15: Az Edgehill házaspár. Angol tévéfilm. — 21.35: Reklám. — 21.40: Szülőföldem Délkelet-Európa. Bemutatja Petrovics Emil. — 22.30: Telesport. Atlétikai Európa Kupa A döntő. Közvetítés Gatesheadből, felvételről. — 24.00: Képújság.

TV5

Berkes Zsuzsával és Dömsödi Gáborral. — 16.25: Képújság. — 16.35: TV2. Benne: Reklám. — Riportok. — Időjárás. — Zene. — 17.00: A Forsyte Saga. Angol családregény. XXVI/5. rész: A vagyonos ember (ism.) FF. — 17.50: Álljunk meg egy szóra! Grétsy László és Vágó István nyelvművelő műsora. — 18.00: TV2. Benne: Röntgen. Szociális és egészségügyi híradó. — 18.25: Gyerekeknek! 1. A kutya, a macska és az egerek. A fogadó. Lengyel rajzfilm. 2. Bob és Bobek. A kiránduláson. Csehszlovák rajzfilm. 3. Mátyás, a házimanó. Hogy nézel ki, Mátyás? Angol rajzfilmsorozat. — 18.45: TV2. — 19.00: Natalja. Lengyel tévédráma. — 20.40: TV2. — 21.40: Latinovits Zoltán filmszerepeiből. Oldás és kötés. Magyar film (1963.) FF — Kb. 23.10: TV2. Napzárta.

HÉTFŐ DÉLELŐTT

9.00: Képújság. — 9.05: Tévétorna nyugdíjasoknak. — 9.10: A szerencselovag. NSZK—csehszlovák tévéfilmsorozat VIII/4. rész (ism.). — 10.10: A HÉT (ism.). — 11.10: Delta. Tudományos híradó (ism.). — 11.35: Képújság.

SZOMBAT
MŰHOLDAS
SKY CHANNEL

TV

13.00: A pankráció szupersztárjai. — 14.00: Szombati filmmatiné. — 16.00: Frank Bough világa. Dokumentumfilm-sorozat. — 17.00: The Nescafe UK Top 50. — 18.00: Eurosport.

SUPER CHANNEL

12.30: Egyveleg. — 13.00: Hollywood belülről. — 13.30: Egyveleg. — 14.00: Thika lángoló fái. Kalandfilmsorozat. — 15.00: Folytassa a nevetést! Vigjátéksorozat. — 16.00: Élve vagy holtan. Westernsorozat. — 16.30: Egyveleg. — 17.00: Dick Turpin. Kalandfilmsorozat. — 17.30: Coca-Cola Eurochart. Slágerlista. — 18.30: Sport. — 19.30: Divatkörkép. — 20.00: Élet az apával. Film. — 22.00: Taggart. Bűnügyi filmsorozat. — 22.55: Nemzetközi hírmagazin. — 23.25: A macskaemberek átka. Film. — Kb. 0.30: Egyveleg.

TV5

16.00: Thalassa. Tengeri magazin. — 17.00: Fiatal szólisták. — 18.00: Mesék és mesemondók. — 18.30: Hírek. Időjárás. — 18.35: Párizs, Saint Lazare. Filmsorozat. — 19.30: Út Compostelába. Dokumentumfilm. — 20.05: Polinézia és Malinézia. Dokumentumfilm. — 20.55: Kiadatlan művek. — 21.35: A nyílas hava. Portré. — 22.00: Tv-Híradó. — 22.30: Időjárásjelentés. — 22.35: Mesélj. Interjú. — 23.35: Kék fény. Dokumentumműsor. — 0.25: Komolyzene. — 1.00: Műsorzárás.

VASÁRNAP

SKY CHANNEL

7.00: Az erő órája. Vallási műsor. — 8.00: Mókagyár. Gyermekműsor. — 12.00: Autó- és motorsport. — 13.00: Az autó- és motorsport hírei. — 13.30: Divatbemutató. — 14.00: Vasárnapi filmmatiné. — 16.00: 2000 után. Tudományos-ismeretterjesztő sorozat. — 18.00: Nagy völgy. Western-családregény. — 19.00: Eurosport.

SUPER CHANNEL

7.00: Boogaloo Pooper Doo. Gyermekműsor. — 11.00: Coca-Cola Eurochart. Slágerlista. — 12.00: Divatkörkép. — 12.30: Dokumentumfilm-sorozat. — 13.00: Írva vagyon. Egyházi műsor. — 13.30: Blake's Seven. Tudományos-fantasztikus filmsorozat. — 14.30: Dundee és Culhane. Beszámoló. — 15.30: Euromagazin. — 15.45: Egyveleg. — 17.30: A holnap világa. Egyházi műsor. — 18.00: Európai üzleti hírek. — 18.30: Nemzetközi hírmagazin. — 19.00: Tracking. Könnyűzene. — 19.55: Időjárás-jelentés. — 20.00: The UK Chart Show. Slágerlista. — 21.00: Choestring. Bűnügyi filmsorozat. — 21.55: Időjárás-jelentés. — 22.00: 3 óra gyilkosságra. Westernfilm. — Kb. 0.30: Egyveleg.

TV5

16.00: Rajongók klubja. Varieté. — 16.45: Immédias. Gyermekműsor. — 17.15: Hiányjelek. Irodalmi magazin. — 18.30: Hírek. Időjárás. — 18.35: Párizs, Saint Lazare. Filmsorozat. — 19.30: Bárányhimlő-híradó. — 20.00: Champs-Élysées. Varieté. — 21.30: Csillogó papiros. Magazinműsor. — 22.00: TV-Híradó. — 22.30: Időjárásjelentés. — 22.35: Sportmagazin. — 0.30: A Procope negyedórája. Filmsorozat. — 0.45: Műsorzárás.

HÉTFŐ DÉLELŐTT

SKY CHANNEL

6.30: Üzleti hírek. — 7.00: DJ Kat Show. Gyermekműsor. — 9.30: Panel Pot Pourri. Játékos show-műsor. — 11.00: Sullivanék. Filmsorozat. — 11.30: Skykrónika. Magazinműsor.

SUPER CHANNEL

7.00: Hírek. — 7.05: Időjárásjelentés. — 7.09: Üzleti hírek. — 7.30: Hírek. Időjárás-jelentés. — 7.39: Üzleti hírek. — 8.00: Időjárás-jelentés. — 8.02: Egyveleg. Könnyűzene.

SZOMBAT

SZÍNHÁZ

Pesti Vigadó: Karikára, legények. A Magyar Állami Népi Együttes műsora (8) — Vácrátóti Botanikus Kert: Liszt Ferenc Kamarazenekar hangversenye (7) — Hild Udvar: Justitia kombinéban (8) — Lézerszínház: Jean-Michel Jarre (du. 6), Genesis (fél 8), Pink Floyd (este 9) — Fővárosi Nagycirkusz: Cirkusz és varázslat (de. 10, du. 3, 7).

VASÁRNAP

Hild Udvar: Justitia kombinéban (8). — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

HÉTVÉGI SPORTMŰSOR

SZOMBAT

Birkózás: junior kötöttfogású vb, Körcsarnok, csoportdöntők 16.

SZERKEZETVÁLTÁS A XEROXNÁL

89. VIII. 12.

New York-i tudósítónktól:

A Xerox Corporation, amely egyes állítások szerint a hetvenes években felfedezte és kifejlesztette az első személyi számítógépet, de annak üzleti hasznosításában versenytársai megelőzték, termelési szerkezetének módosításával megkísérli beverekedni magát a komplex irodai berendezések piacára.

Az új termelési és marketingstratégia középpontjában továbbra is a Xerox fő terméke, a másológép áll. A másológépcsaládból olyan komplex irodai berendezést fejlesztettek ki, amely telefax segítségével számítógépek számára továbbítja a dokumentumokat és a műszaki rajzokat. A komplex állomások hálózata is összeköthető.

A nagyszabású szerkezetváltás a Xeroxnál idén januárban kezdődött, amikor megszüntették a gazdaságtalan termékek gyártását. Tavaly a vállalat 16,4 milliárd dolláros forgalmat bonyolított le, nyeresége pedig 387,9 millió dollár volt. A bevételek 50 százaléka a másológép-üzletágból származott, a cég pénzügyi szolgáltatási ágazata 30, a nyomtatógyártás pedig 10 százalékot képviselt a forgalomban.

Az elmúlt években a Xerox több ízben is sikertelenül próbált meg betörni a számítógéppiacra; most azonban a System 50 elnevezésű komplex irodai berendezés az előzetes piackutatások szerint sikeres lesz, s a Xerox egy lépéssel közelebb kerül az óhajtott komputerpiachoz. A vállalat megkülönböztetett figyelmet fordít a következő években a lézernyomtatók és a digitális másolók fejlesztésére és gyártására. (Szaklapok véleménye szerint a Xerox igen közel áll a digitális másológépcsalád kifejlesztésének befejezéséhez. A jelenlegi másológépek optikai úton „dolgoznak", az elektronikus másolás minőségileg új szakaszt nyit majd az ágazatban.)

A Dataquest piackutató intézet szerint a komplex irodagép valószínűleg olyan sikert hoz majd a piacon a Xerox számára, hogy ez a termék válik majd fő üzletágává. A Xerox – a Dataquest szerint – a termelési szerkezet korszerűsítésével másodszor is lehetőséget adott magának, hogy megjelenjék a számítógépek, illetve a perifériák piacán.

Az új Xerox termékcsalád mielőbbi forgalmazását az is szükségessé teszi, hogy a japán versenytársak is hamarosan piacra dobják többfunkciós digitális másológépeiket. A Xerox igyekszik „gyorsítani", mert szeretné elkerülni a korábbi eset megismétlődését: a nyolcvanas évek elején a vállalat a lézerprinterek és a telefaxok gyártásában némi előnyre tett szert, de a gyorsabb és rugalmasabb japán vállalatok „lekörözték", s megszerezték maguknak a Xerox piaci részesedésének jelentős hányadát.

PIACI HÍREK

* A finn Outokumpu vállalat tárgyalásokat kezdett a szovjet hatóságokkal arról, hogy a Kola-félszigeten bányászatba foghasson. A szovjet–finn határtól 80 kilométerre nyitnának meg egy réz- és egy nikkelbányát. Az ásványokban gazdag félszigeten a finn cég szovjet vállalatokkal közösen már most is épít egy nikkel- és egy apatitdúsítót.

* Nagy-Britanniát és az NSZK-t megelőzve, az USA lett a világ első pezsgőimportőre. Vásárlásai 7,8 százalékkal, több mint 34 millió palackra emelkedtek, ebből az NSZK részesedése 1989 első felében 12,7 százalék volt.

Kimagasló a használt repülőgépek kereslete

89. VIII. 9.

New York-i tudósítónktól:

A világ légitársaságainak többsége szinte egy időben kényszerül lecserélni a hatvanas évek elején vásárolt légiflottájának nagyobbik részét. A Boeingra, a McDonnell–Douglasre, valamint a nyugat-európai Airbus Industriesra egyszerre zúdulnak rá a légitársaságok megrendelései, s a repülőgépgyárak a megrendelt gépeket – típustól függően – 3–6 éves szállítási határidőre igazolják vissza.

Az Avmark piackutató és tanácsadói cég elemzése szerint a repülőgépgyárak „restanciája" mintegy 3100 gép, ezek legyártása nem megy egyik hónapról a másikra. A légitársaságoknak azonban égető szükségük van gépparkjuk bővítésére. S miután új repülőgépekhez – a korábbi rendelésektől eltekintve – nem tudnak hozzájutni, kénytelenek használt gépekkel kiegészíteni a flottát.

Ebben a piaci helyzetben érthető módon ugrásszerűen megnövekedett az érdeklődés és a kereslet a használt repülőgépek iránt. Különösen a nagy befogadóképességű és hosszú távú repülésre alkalmas gépek (Boeing–747, DC–10) iránt mutatkozik a kínálatot jóval meghaladó kereslet. Az Avmark szerint ezekből a típusokból 150-200 gép is azonnal vevőre találna, de mindössze nyolcat kínálnak eladásra.

A keresleti piac számottevő áremelkedést idézett elő. A DC–8-as típusú gépeket a 60-as évek elején még 3 millió dollárért lehetett újonnan megvásárolni, ma ugyanezekért a repülőkért használt állapotban 14 millió dollárt kérnek és kapnak a tulajdonosok. A „középkorú" Jumbókat 1986-ban 27,5 millió dollárért árulták, ugyanezen gépek mai ára 56 millió dollár. (Az új Jumbókért a légitársaságok darabonként 125 millió dollárt fizetnek a Boeingnak.)

Jól jellemzi a hirtelen támadt repülőgéphiányt, hogy a kereslet még a már nem gyártott, üzemanyagfaló és meglehetősen zajos régi típusok iránt is megnövekedett. Az első amerikai lökhajtásos utasszállító repülőgépet, a Boeing–707-est 1977 óta nem gyártják, ennek ellenére minden képzeletet felülmúló kereslet mutatkozik irántuk. A Boeing repülőgépgyár felmérése szerint 1987-ben ebből a típusból 219 volt használatban, tavaly viszont már tízzel több. A seattle-i repülőgépgyár szerint a forgalomból kivont gépeket a tulajdonosok „előveszik a kamrából", s jó pénzért újra értékesítik.

A használt gépek első számú vásárlói nem a menetrendszerű járatokat közlekedtető nagyobb légitársaságok, hanem a kisebb légivállalatok, valamint a gyorspostacégek. A Federal Express óriásvállalat például ötször annyi használt repülőgépet vásárol, mint újat. A levelek és csomagküldemények azonnali továbbításával foglalkozó vállalat a közelmúltban vásárolt 68 darab használt Boeing–727-est az Air Canadától, az United Airlinestől, valamint az Eastern Airlinestől. A vételár 2,75 millió dollár volt darabonként. A Federal minden gépre még másfél millió dollárt költött, hogy azok megfeleljenek a légügyi hatóság előírásainak. (Összehasonlításul: a gyakorlatilag azonos kategóriájú Boeing–757-es új ára 40 millió dollár.)

A használt repülőgépek iránt mutatkozó rekordkereslet kimagasló profitot hoz annak a mintegy 200 ügynökségnek, amely világszerte a használt gépek kiközvetítésével foglalkozik. A repülőgépbroker-vállalatok jutaléka a vételár 1–4 százaléka.

G. GY.

Már nyereségesek a celluláris telefontársaságok az USA-ban

89. VIII. 16

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államokban négy évvel ezelőtt kezdték el kiépíteni a celluláris telefonok üzemeltetéséhez szükséges országos infrastruktúra-hálózatot. A szolgáltatást nyújtó tíz legnagyobb celluláris telefontársaság 3,2 milliárd dollárt ruházott be az üzletágba, s érthető módon veszteséggel zárta az első éveket. Az előfizetők száma azonban olyan rohamos mértékben emelkedik, hogy az érdekelt cégek idén már 3,3 milliárd dolláros bevételre számítanak.

1988-ban a gépkocsikba telepített, valamint a hordozható celluláris telefonok előfizetőinek száma elérte a 2,1 milliót. 1987-hez képest tavaly az előfizetők száma 67 százalékkal emelkedett. Az iparág szakmai szövetségének előrejelzése szerint az előfizetők száma 1993-ban fogja meghaladni a 10 milliót. Mindenekelőtt a McCaw, a GTE Mobilnet, a Bell Atlantic és a Nynex cégek számíthatnak az előfizetők számának dinamikus növekedésére, de a kisebb cégek is konjunktúrával számolhatnak. A biztató előrejelzések ellenére a celluláris telefonok tömeges elterjedésére csak az évezred végére lehet számítani, a készülékek ára ugyanis még meglehetősen borsos.

A gépkocsikba szerelhető készülékek ára négy esztendő alatt látványosan, 2000 dollárról 400-ra csökkent, s néhány éven belül 200 dollár körüli árral lehet majd számolni (beszereléssel együtt). Az aktatáskában vagy a zsebben „viselhető" mobil celluláris készülékek ára azonban belátható időn belül nem csökken, márpedig a piacnak ez a szegmense jelenthetné a nagy volumenű üzletet. A hordozható készülékek átlagára 1000 dollár, a Motorola Micro Tac zsebkészüléke azonban csaknem 3000 dollárba kerül.

A celluláris telefonhálózatot üzemeltető társaságok különböző díjtételkedvezményekkel igyekeznek ösztönözni a celluláris telefonok vásárlását és használatát. (Csúcsidőben egy perc beszélgetés 45 centbe kerül.) A mobil telefonok többségét egyelőre vállalatok vásárolják meg vezető munkatársaik számára. A telefonok gyártói és a hálózat üzemeltetői arra számítanak, hogy a következő években a cégek ellátják ügynökeiket, mérnökeiket, számítógép-programozóikat és középszintű vezetőiket is mobil készülékekkel. Mindent összevetve, a több tucat üzemeltető vállalatot egyesítő szakmai szövetség számításai szerint a telefontársaságok jövő évi forgalma eléri majd a 4,4 milliárd dollárt.

G. Gy.

tagozata az Argentínában tartandó magyar gazdasági napokat követően, október 26–27-én előadás-sorozatot és kontaktnapokat szervez Santiago de Chilében. Kérjük az érdeklődőket, hogy részvételi szándékukat 1989. augusztus 31-éig levélben jelezzék a tagozat titkárának (Teschler Mátyás, telefon: 533-917).

Egyben felhívjuk a figyelmüket, hogy az Interpress magyar vállalatok részvételét szervezi a santiagói nemzetközi vásáron (október 25.–november 5.).

Felvilágosítást ad: Pálinkás György, telefon: 122-291.

Liberalizált termékek listája

Az Észak-dunántúli Regionális Gazdasági Kamara Fejér megyei képviseletének irodájában az érdeklődő vállalati szakemberek rendelkezésére áll a kamara „Liberalizált importtermékek listája" címmel közzétett kiadványa, amely angol, német és magyar nyelvű szöveggel segíti a magyar és a külföldi üzletembereket az üzletkötésben.

Hírlapnak azt is elmondta, hogy a kiadvány a liberalizált import körébe tartozó műszaki-szellemi cikkek és szolgáltatások, valamint fogyasztási cikkek 1990-re érvényes jegyzékét tartalmazza.

Fizetőképességi gondok az Eternitnél?

Nem „sétagaloppal" érte el az idei első félévben az 53 millió forintos nyereséget az Eternit Osztrák–Magyar Építőipari Kft. Lung Imre főkönyvelő a Tatabányán megjelenő Dolgozók Lapjának elmondta, hogy hiányoztak a betanított és segédmunkások, valamint szakmunkások az optimális termelési létszámhoz. Csökkent a kereslet az építőanyagok és ezen belül a tetőfedő lemezek iránt, mivel csökkent a fizetőképes kereslet. A közeljövő sem ígér semmi biztatót. „Ez a kft. partnereinél és az Eternitnél is fizetőképességi gondokat okozhat."

VILÁGGAZDASÁG

Nem csak a színe más.

Japán egyeduralkodó a telefaxpiacon

89.VIII.16.

New York-i tudósítónktól:

Noha a telefaxot nem Japánban találták fel és fejlesztették ki, a szigetország gyártói gyakorlatilag kezükben tartják a világ telefaxpiacának egészét. Az amerikai cégek – állapította meg a közelmúltban a Matsushita Graphic Communications cég elnöke – nem érdekeltek telefaxok gyártásában, inkább megvásárolják a Japánban gyártott gépeket, és azokat – megállapodás alapján – saját márkanevükkel forgalmazzák.

Japánban 20 vállalat foglalkozik telefaxok gyártásával. Tavaly a világon 3,5 milliárd dollárért vásároltak japán távmásolókat, s ez az összeg elsősorban a japán gyártók bevételeit növelte. A tervek szerint idén a szigetországban 4,2 millió telefaxot gyártanak, 25 százalékkal többet, mint 1988-ban. Az előrejelzések szerint a gyártott mennyiségből 1,2 millió gép Japánban talál gazdára, s várhatóan 1,2-1,2 millió készüléket vásárolnak majd meg Észak-Amerikában és Európában. A telefaxok ára rohamosan csökken, az egyszerűbb modellek ára már 500 dollár alá süllyedt.

Jól jellemzi az ágazat műszaki fejlődését, hogy a tíz évvel ezelőtt az Egyesült Államokban gyártott telefaxok egy oldalt 6 perc alatt továbbítottak, ma viszont a japán gépek 3 másodperc alatt „adnak le" egy oldalt.

Japánban egyébként a világon a leggyorsabban terjed a telefax hasznosítása. A Sakura taxivállalat például olyan bérautókat üzemeltet, amelyek telefaxállomással rendelkeznek. Pénzbedobással működő faxok nagy számban találhatók a japán pályaudvarokon és a vonatokon, a hajókon, a távolsági autóbuszokon, valamint a Japan Airlines gépeinek fedélzetén.

A faxpiac amerikai elemzőinek véleménye szerint az idei év végén megjelennek a piacon az olcsó dél-koreai és tajvani gyártmányok, s így néhány esztendőn belül veszélybe kerülhet a szigetország ma szinte kizárólagos monopolhelyzete a nemzetközi telefaxpiacon.

Gonda György

Telefax: (36)—
Telex:22—
Iroda: H—1123, Kap
Bolt: H—1136. Raoul

JÓ HÍR
VEZET

Az Állami
Évgyűrű biz
díját **költsé**
Ez a biztos
és a legjob
elismerésé
A dolgozók
biztosítási
vagy tőkek
jövedelema

VÁLLALA
BIZTOSÍT
ELISMERI

Á

89. aug. 24.

A Wall Street Journal jubileuma

A milliomosok „bibliája”

A közelmúltban ünnepelte megjelenésének századik évfordulóját a világ egyik vezető gazdasági és pénzügyi napilapja, a The Wall Street Journal. A sajtógazdaságot elemző amerikai szakemberek az évforduló alkalmából szinte sorozatban „gyártották” az újság pénzügyi helyzetével és olvasottságával foglalkozó tanulmányokat, amelyek bepillantást engednek a csaknem kétmilliós példányszámban megjelenő patinás lap gazdálkodásába és gondjaiba.

Az alapítás évében, 1889-ben a Wall Street Journal mindössze ezerötszáz példányban jelent meg naponta. 1930-ban a példányszám már meghaladta a napi 55 ezret, harminc esztendővel később pedig a 700 ezret. A lap történetében az 1983-as év jelentette a csúcsot, akkor a napi példányszám meghaladta a 2,1 milliót. Azóta ugyan lassan, de fokozatosan csökken a példányszám, tavaly átlagosan napi 1,9 millió lap került az utcára, illetve az előfizetőkhöz.

Az Egyesült Államok legnagyobb példányszámú országos napilapja a Dow Jones-csoporthoz tartozik, csakúgy, mint a hetenként megjelenő „testvérlap”, a Barron's Weekly. Az Erdos and Morgan piackutató intézet felmérése szerint a lap olvasói az USA legtehetősebb és legmagasabb végzettségű polgárai. Az előfizetők átlagos vagyonának értéke meghaladja az egymillió dollárt. Fennállása óta a lap 13 munkatársa kapott Pulitzer-díjat.

Nem panaszkodhat az újság jövedelmezőségére a kiadóvállalat, hiszen tavaly a Dow Jones 352 millió dolláros nettó profitjából a Wall Street Journal és a Barron's 113 millióval részesedett. A korábbi időszakok nyereségét vizsgálva azonban már van oka a panaszra Peter Kann-nak, a kiadó igazgatójának: 1984-ben ugyanis még 30 százalékos volt a profitráta, tavaly viszont már a 15 százalékot sem érte el.

Az 1987. októberi tőzsdekrach óta egyrészről erőteljesebben csökken az eladott és előfizetett példányok száma, másrészről jócskán lanyhul az amerikai vállalatok hirdetési kedve és hajlandósága. 1984-től 1988 végéig 20 százalékkal csökkent a hirdetések száma az újságban, s az idei év első hat hónapjának adatai további csökkenésről tanúskodnak. Warren Phillips, a Dow Jones elnökének véleménye szerint a példányszámmal és a hirdetési bevételekkel kapcsolatos gondok csak átmenetiek, ő meglehetősen kedvezőnek ítéli a tekintélyes gazdasági napilap pénzügyeinek jövőjét. Véleménye szerint mind több bevételt és nyereséget hoznak a lap egyre gyakrabban megjelenő mellékletei, amelyek nagyobbik része hirdetés. Folyamatosan növekszik a Wall Street Journal európai és ázsiai kiadásának példányszáma is: az előbbi kiadás 46, az utóbbi pedig 30 ezer példányban jelenik meg naponta. Miközben mindkét kontinensen növekszik a példányszám, a hirdetési bevételek eltérően alakulnak. Tavaly az Asian Wall Street Journal hirdetési bevételei 9 százalékkal emelkedtek, az európai kiadásé viszont 19 százalékkal csökkentek.

A londoni Financial Times mellett a Wall Street Journalt tartják az üzletemberek és bankárok „napi bibliájának”. Az amerikai lap folyamatos ön-áramvonalasításra kényszerül, a verseny ugyanis mind nagyobb az USA-n belül is. Igen népszerű az Egyesült Államokban a New York Times napi 25-30 oldalas üzleti, gazdasági és pénzügyi melléklete, s feljövőben van a USA Today című országos napilap gazdasági melléklete is, amely ugyancsak naponta jelenik meg. A konkurencia hatására napjainkra módosult a korábbi mondás, amely szerint az üzletembereknek és a bankároknak alapvető olvasmánya a Wall Street Journal. Ma már nem alapvető, nem létkérdés elolvasni a lapot, „csak” szükséges.

Az éleződő verseny hatására a Wall Street Journal 1988 ősze óta a napi kettő helyett három részben, szekcióban jelenik meg. A mintegy 20 oldalas, napi és általános gazdasági kérdésekkel foglalkozó részt az árupiacokkal és a vállalati hírekkel foglalkozó úgynevezett Marketplace követi, a harmadik szekció pedig a pénzügyi élet, a pénzpiacok, valamint a beruházási tevékenység híreit közli és elemzi (Money and Investing). A lap meglehetősen keveset foglalkozik kül- és belpolitikával, bár az utóbbi időben egyre több kritika éri, hogy növekszik a nem kifejezetten gazdasági jellegű cikkek, hírek száma. A bírálók véleménye szerint a lap eltérőben van eredeti célkitűzésétől, hogy minél szélesebben tájékoztassa az üzletembereket hírek és elemzések formájában a gazdasági, pénzügyi élet eseményeiről.

Peter Kann szerint a szerkesztőség részére rendelkezésre álló terjedelem — ez alatt a hirdetéseken és a nagyszámú tőzsdei táblázatokon felüli terjedelem értendő — 25 százaléka foglalkozik nem szorosan vett gazdasági témákkal. A lap ugyanis naponta közli — igen röviden és jól „fókuszolva” — a legfontosabb bel- és külpolitikai híreket, naponta jelennek meg cikkek jogi és művészeti-kulturális kérdésekről. Kann szerint ezeknek a cikkeknek és elemzéseknek is van némi gazdasági vetülete, de azt elismeri, hogy amikor a lap még csak két szekcióban jelent meg, ezeknek az írásműveknek az aránya nem haladta meg az úgynevezett szerkesztőségi terjedelem 10 százalékát.

Kifejezetten erős oldala az újságnak a belső vezércikkek, a szerkesztőségi elemzések és állásfoglalások. Ezekre a cikkekre valóban odafigyel az egész üzleti világ mind az USA-ban, mind pedig külföldön, s ezeket az írásokat naponta idézik a hírügynökségek és a világsajtó.

A „sajtógazdászok” elemzése szerint belátható időn belül nem emelkedik számottevően a Wall Street Journal példányszáma. A hirdetési tarifák azonban folyamatosan emelkednek, hasonlóan a papírárakhoz. Mindent összevetve a Dow Jones számára az „Újság” továbbra is jó nyereséget hozó vállalkozás, az üzleti világ számára pedig fontos „alapmű” marad.

GARA SZABOLCS

Gabona és hús

Az áremelés megoldja?

Sok érdekes megállapítást hallottunk azon a sajtótájékoztatón, amelyet az elmúlt napokban a mezőgazdasági és kereskedelmi tárca szakemberei tartottak a betakarítási eredményekről és a húshiány okairól. A kajszibarack rekordtermése kapcsán megtudhattuk, hogy a többlettermés nem többletáru, mert az összefüggések bonyolultak. Az újságírók azon is elgondolkodhattak, miért nem értenek a szóból a gazdálkodók, amikor megmondták nekik ezerszer, piacgazdálkodást kell folytatniuk. A hallottak rövid értékelése: baj, ha sok terem, baj, ha kevés, problémát okoznak a magas világpiaci árak, de gond az értékesítés alacsony külpiaci árak mellett is.

Jó termés várható gabonából. A búzatermesztők az évtized harmadik legnagyobb eredményét produkálták. A világpiaci ár még mindig kedvező, mivel az elmúlt évben hatalmas aszály volt az USA-ban. Ilyen előnyös egybeesésnek csak Magyarországon nem örülnek, sőt aratósztrájk volt, a termelők elégedetlensége a tetőfokára hágott. Ugyanis a jó terméshozam ellenére a termesztés jövedelmezősége romlott.

A mezőgazdasági szektor a megoldást a gabonaárak növelésében látja. Nem rettentette el őket az aratósztrájk idején a kormány elutasítása, a népgazdasági érdekekre, a lakossági életszínvonalra gyakorolt negatív hatásra való hivatkozás. Nem kívánnak tovább szociálpolitikai feladatokat betölteni az ezért kapott igen jelentős költségvetési támogatás ellenére. A megoldás kézenfekvőnek tűnik: emeljük fel a gabonafélék felvásárlási árát a világpiaci szintre (ami ma magas, de jövőre erősen csökkenhet), és a mezőgazdaság jövedelmezősége egy csapásra megjavul. (A mezőgazdasági kormányzat szeptember első felében terjeszti a Minisztertanács elé a gabonaáremelés és az ebből következő hús-, élelmiszerár-emelés ügyét, beleértve a fogyasztói árakat is.)

A sajtótájékoztatón csak az hangzott el, hogy fel kell lendíteni a termelési kedvet (főleg a kukoricáét). Ám arról nem esett szó, hogy megvizsgálták-e: ennek egyedüli módja az áremelés? Arról sem esett szó, hogy a búza minősége folyamatosan romlik, sikértartalmát a malomipar nem képes javítani. A termelők ugyanis hosszú évek óta csak a mennyiség növelésében érdekeltek. A gyenge minőségű magyar búza már régen kiszorult a nyugat-európai piacokról, és kérdéses, hogy a szocialista exportra meddig lesz megfelelő a nem éppen első osztályú minőség. A búzatermés több mint harmadát takarmányozásra használjuk, melynek felét a gabonaipar étkezési búzaként vásárolja fel. A veszteséget az exportnyereség terhére számolja el. Ez a megoldás a gabonatröszt megszűnésével elhalt. A rossz minőségű gabonát ezután ki fizeti túl? Van még tennivaló a terméshozamok javításánál is: a legjobb és a legrosszabb termésátlagok közötti különbség majdnem kétszeres. Ez egyáltalán nem indokolható az eltérő talaj- és időjárási különbségekkel.

Tudjuk továbbá azt is, hogy a gabonaiparnak a nem rubelelszámolású exporttal azonos mennyiségű gabonát kell szállítania rubelért, tonnánként 3200 forintért. (Az exportár 7800 forint körül van.) A méltánytalan ár mögött fontos alapanyagok (energia) behozatala húzódik meg, a veszteséget költségvetési támogatással ellentételezik.

A támogatás, árkiegészítés bonyolult szövevényéből természetesen a legegyszerűbb lenne úgy kibúini, hogy tiszta piaci viszonyok között kell piacot szervezni. A szervező erő a gazdasági szervezetek kezében van, ők tehetnek róla, ha nincs szervezett termelés-értékesítés-elosztás, nincs piacfeltárás, előrelátó kereskedelem.

Persze mit lehet mondani akkor, ha valamely gazdálkodó — például a húsipari vállalatok — komolyan vették a piacorientációt, és a napokban mégis a nyakukba kaptak egy központi utasítást. a húshiány okán vissza kell fogniuk egy időre a húsexportot. A hatóságok úgy döntöttek, hogy a belföldi és az idegenforgalmi ellátásnál nincs fontosabb.

A sajtótájékoztatón igencsak lekapták a tíz körmükről az újságírókat, mondván, hogy botrányt kavartak, hangulatkeltő cikkeikkel felfújták a húsellátás kisebb zavarait, holott húshiány nincs. A szükséges árualap rendelkezésre áll. Ellátási zavarok csak Budapesten és a turisták által látogatott helyeken voltak. Magyarán: az összes szomszédos országból hozzánk járnak vásárolni az emberek. Persze ki tudhatta előre, hogy kétmillió turistával több jön az országunkba, hogy nyáron a vendéglátóhelyeknek 30-40 százalékkal nagyobb a húsigénye, a termelés pedig ilyenkor pang?

A húsellátás javítására tett intézkedéseket ismerjük, a következményeit még nem. Bár a benzinellátási problémák szoros összefüggésbe hozhatók a szovjet húsexport visszafogásával.

Megtudhattuk azt is, hogy a sertéstermelési kedv romlott, nincs nyereség a sertéstartáson. A takarmányozás költségei kilogrammonként 5,20 forinttal emelkedtek az idén (mi lesz a tervezett gabonaár-emelés után?), a felvásárlási árak viszont alacsonyak. Néhány területen kilogrammonként 10-16 forinttal magasabb felvásárlási árak alakultak ki, emiatt a húsipar első félévi vesztesége 250 millió forint, a termelők viszont visszatartják a húst a nagyobb ár reményében. Lazult a húsipar és a kiskereskedelem közötti szerződéses kapcsolat. Az utóbbiak az árualapnak csak 40-45 százalékát kötötték le, de természetesen a 100 százalékát igénylik. A húsipartól pedig elvárják, hogy mondjon le az exportnyereségről a belföldi ellátás javára. Ebben az évben egyébként erősen megnövelték a húsipar exportérdekeltségét. Természetesen ebből sem lehetett arra a következtetésre jutni, hogy belföldi ellátási zavarok alakulhatnak ki. Abból sem, hogy 1988-ban a termelők 1,5 milliárd forinttal több állami támogatást kaptak, mint az idén, azért nem robbant ki egy évvel előbb a botrány.

A TOT és a MÉM képviselői úgy vélték, hogy a kialakult helyzetben közrejátszik egy OT—PM koncepció, mely szerint az 1990—93-as évekre vissza kellene feileszte-

89. aug. 24

Hangnem

Több mint négy esztendő külszolgálat alatt a „big business" ütőerén, New Yorkban többegyetemnyi ismeretre, tapasztalatra lehet szert tenni. Különösen azoknak, akik ott a helyszínen a magyar—amerikai gazdasági, kereskedelmi és tőkeberuházási kapcsolatok bővítésén, fejlesztésén munkálkodnak, akik a kereskedelmi kirendeltségen napi kapcsolatban vannak a hazai és az amerikai üzleti világgal, s még a hivatalos munkaidőn túl is ezernyi gazdasági jellegű impulzusnak a részesei. Az alábbiakban azonban nem exportról és importról, tőkeáramlásról vagy joint ventureről, nem a magyar gazdaság iránti növekvő amerikai érdeklődésről és nem is hazai vállalatok piaci sikereiről, vagy a nem kellő gondosságból fakadó bosszantó viselt dolgairól lesz szó. Hanem egy olyan „beruházásról", amelyhez nincsen szükség tőkére, de mind a gazdaságban, mind pedig a napi együttélésben gyorsan megtérül, s végső soron közvetve — ugyan nem mérhető módon — javítja saját közérzetünket, a világ rólunk alkotott képét, s talán munkánk teljesítményét is.

A rövid szabadságokkal megszakított tartós külszolgálatból való hazatérés után „más" országot találtam ezen a 93 ezer négyzetkilométeren, mint amelytől 1985 nyarán búcsút vettem. Az óceán túlsó partján ámulattal és vegyes érzelmekkel olvastuk a hazai és a helyi sajtó tudósításait politikai, gazdasági életünk onnan szinte már alig követhető gyors változásairól. A tartalmában, hangnemében megváltozott magyar újságokat nem lehetett letenni, s a hazai hírekkel bizony sok esetben a csaknem 30 csatornán éjjel-nappali műsort kínáló amerikai televízió sem tudott vetélkedni. Legalábbis számunkra, akik egymás között is vitatkozva próbáltuk értékelni a magyar fejleményeket, s akik a kiutazó üzletemberektől is igyekeztünk minden információt, hangulatot, pletykát „leszívni".

Sokat olvasó, sőt gazdasági témákban gyakran publikáló ember lévén igyekeztem viszonylag naprakész ismeretekkel rendelkezni „az otthonról". Most mégis úgy érzem, újra „meg kell tanulnom Magyarországot", hiszen rengeteg a — véleményem szerint — pozitív és nem kevés a negatív irányú változás. Egy dolgot azonban nem tudok és nem is akarok újra megtanulni, ez pedig a mindennapi érintkezéseink hangneme, a „balhékeresés", az egymással szembeni gyakori csiszolatlanság.

Igen, a hangnem szempontjából mind az üzleti, mind a magánéletben „megfertőződtem" az Egyesült Államokban. Mert nincs külön üzleti, családi, utcai, társasági, áruházi stb. hangnem — csak egyféle: a türelmesen udvarias. S mint ezt a következő példák is bizonyítják, a hangnem nem elsősorban a gazdasági helyzet függvénye. Inkább az odafigyelésé, az üzletpolitikáé, valamint azé, hogy az emberek egyszerűen jól akarják érezni magukat egymás között.

Egy amerikai vállalatnál elképzelhetetlen, hogy a telefonközpontos vagy a titkárnő 2-3 csengetés után ne vegye fel a kagylót. Köszön, érthetően és barátságosan bemondja a cég nevét, s megkérdezi, miben segíthet. Ha a hívott fél éppen nincsen a helyén, nem hagyják „lógva" az embert, hanem visszaveszik a vonalat, s uram bocsá', a telefonközpont veszi fel — és továbbítja minden esetben — az üzenetet. A telefonközpont, a titkárnő vagy a beszélgetőpartner természetesnek tartja, hogy búcsúzáskor még hozzáteszi: have a nice Day, legyen kellemes a napod! Lehet, hogy a legkisebb mértékben sem érdekli, milyen is lesz a napom hátralévő része, de miért ne mondja? Nem kerül semmibe, s a vonal túlsó végén jólesik hallani.

Szolgáltatást akarok igénybe venni. Televíziót javíttatni, a tudakozótól egy telefonszámot megtudni, repülőgépjegyet foglalni, színhazjegyet venni, vagy éppen egy árucikk után érdeklődni. A telefon túlsó oldalán — akkor is, ha az üzlet nem jött létre — azzal búcsúznak, hogy köszönjük a hívását. Mert ugyebár, hívhattam volna más céget is, versenytárs van elég, s a kedves hang ott a vonal másik végén azt szeretné, ha legközelebb is őket hívnám. Pedig ő csak egy alkalmazott, de ezt követeli meg tőle a vállalata. Méghozzá szigorúan, s ha nem ezt teszi, kereshet magának más állást.

A McDonald's vagy az Alexander's áruház alkalmazottja — szándékosan nem magántulajdonban lévő kis üzletet említek — amikor sorra kerülök, így fogad: Jó napot kívánok, tessék parancsolni! S miután kiszolgált, elköszön, s hozzáteszi, hogy jöjjek máskor is, köszöni, hogy ott vásároltam, s kellemes napot kíván. Mindezt mosolyogva, udvariasan, s biztos belülről nagyon fáradtan. De én ezt nem láthatom, neki „szerepelnie" kell, s cége elvárja tőle, hogy engem, a vevőt kifogástalan kiszolgálásban részesítsen. Mert ha nem, akkor legközelebb máshol vásárolok. Mielőtt bárki is azt mondaná, hogy könnyű nekik, meg vannak fizetve, szerényen megjegyzem: a gyorsbüfék kiszolgálói, az áruházak eladói, a szupermarketek pénztárosai (akik maguk „szatyrozzák be" a vásárlónak a megvett portékákat) általában a minimálórabért kapják. Napi 35-40 dollár körüli összeget keresnek (adózás előtt), s ez igencsak szűkös megélhetést biztosít az USA-ban.

Az eladók, az üzleti és ügyfélszolgálati alkalmazottak az óceán túlsó partján sincsenek túlfizetve, mégis barátságosak, kedvesek, udvariasak. Egyrészről igényük van rá, másrészről a munkaadó nem tűr meg másféle magatartást. Arról nem is beszélve, hogy egy másik boltban, hivatalban ő is „ügyfél", ő is ugyanezt a hangnemet várja el. S az csak természetes, hogy ilyen bánásmód mellett a vásárló, az ügyfél is kedves, ő is kellemes napot kíván, s derűsen távozik, szívesen tér vissza máskor is.

Egyszer elfelejtettem időben befizetni a villanyszámlát. Néhány hét múlva a villamos társaságtól egy hallatlanul udvarias levelet kaptam: bizonyára nagyon elfoglalt vagyok, millió dolog jár a fejemben, de mivel ők is a bevételből élnek, szakítsak már egy kis időt a számla kiegyenlítésére. Nem hivatkoztak paragrafusra vagy az áramszolgáltatás megszüntetésére. Fel sem tételezték, hogy szándékosan mulasztottam el a fizetést. Think positive, gondolkodj pozitívan, tehát ne azonnal a rosszat feltételezd a másikról — mondja az amerikai üzleti filozófia. Hát persze hogy rohantam a csekket kitölteni, s egy néhány soros levélben elnézést kértem feledékenységemért. Mindketten a lovagiasság szabályai szerint jártunk el, azt hiszem, egyikünknek sem maradt rossz szájíze.

Tudom, hogy partnerem nem gondolja komolyan, de jólesett hallani — és mondani! — az üzleti tárgyalások végeztével, a vásárlás befejeztével az üzletben: take care, megközelítő pontosságú fordításban, vigyázzon magára, figyeljen oda!

Hosszasan tudnám még sorolni a mindennapi érintkezések apró, kellemes és emberi „kiszólásait". Néhányan persze csak eldarálják ezeket az udvariassági formulákat, de legalább mondják, úgy tesznek, mintha fontos lennék számukra. A többség azonban őszintén mondja, sőt észre sem veszi, hogy mondja, hiszen számára ez a természetes.

Nem tagadom, a „vírus" hamar táptalajra talált bennem és kollégáimban. Udvariasságra, kellemes hangnemre, odafigyelésre ugyanez volt a válaszunk. Természetessé lett a „legyen kellemes napja", a „vigyázzon magára", s nem utolsósorban a „köszönöm, hogy érdeklődésével, üzleti ajánlatával a magyar kereskedelmi kirendeltséget hívta fel telefonon". Mert mást is felhívhatott volna . . . De mivel Magyarországgal szeretne üzleti kapcsolatba lépni, a vevőt és az eladót már az első kontaktusnál „meg kell fogni". Érezze, hogy ő fontos, hogy őreá odafigyelnek, hogy őt a szó szoros értelmében kiszolgálják.

S miközben magam is a fertőzés „áldozata" lettem, észrevettem, hogy jobb a hangulatom, nem idegesít, nem borít ki a sorállás vagy a telefoni érdeklődők rohama — egyszóval derűsebben végeztem a munkámat és viseltem el a nagyvárosi élet, valamint a hatalmas (de igen fegyelmezett) autóforgalom mindennapi stresszhatásait.

Nem holmi mosolycsekkről van szó, hanem személyes — no meg vállalati — igényről és elvárásról. Tőkehiányban szenvedünk, nem dúskálunk a beruházási forrásokban. A hangnemberuházáshoz azonban nincsen szükség anyagi erőforrásokra, „csak" igényre mind a munkavállaló, mind a munkaadó, mind pedig a „magánember" részéről. S egy idő után már nem válik külön a munkavállaló és a magánember hangneme. A magam és New York-i magyar környezetem példája bizonyítja. A munkalélektannal foglalkozók a közgazdászokkal együttműködve minden bizonnyal itthon is ki tudnák mutatni a hangnemváltozás hatásait a termelésre és a hivatali munka intenzitására. De ennél sokkal fontosabb az egyes ember saját közérzetének, hangulatának, életszemléletének a változása. Persze a derűsségi és udvariassági „akciót" csak közös vállalkozásban lehet megvalósítani. De ehhez nem igényeltetik sem konvertibilis valuta, sem külföldi partner. Ezt a „beruházást" önerőből kellene megvalósítanunk.

Gombár György

Emlékezés egy

(Folytatás az 1. oldalról.)

legnagyobb és geopolitikai helyzetét tekintve is legfontosabb országában — a második világháború óta először alakul olyan kormány, amelyet finoman szólva nem a kommunista párt hegemóniája jellemez.

A kezdeményezés árnyalatai

Ebben a helyzetben nagyon is logikus igényt fejezett ki az 1968-as Prágai Tavasz két vezéregyéniségének, Dubček pártfőtitkárnak és Černik miniszterelnöknek a nyílt levele. Ez arra szólította fel az intervencióban részt vevő öt szocialista ország kormányát és kommunista pártjait, hogy ítéljék el a 21 évvel korábbi katonai intervenciót. Saját hazájukhoz, illetve annak vezetőihez természetesen nem fordulhattak. Hiszen Prágában ma olyan politikusok állnak a kormányrúdnál, akik politikai „legitimitásukat" éppen az 1968-as agressziótól eredeztetik. Számukra 1968 elítélése azt jelentené, hogy távozniok kellene a hatalomból.

A mi kötelességünk elsősorban az, hogy Magyarország felelősségével nézzünk szembe. Mindenekelőtt tudomásul kell venni, hogy 1956 óta Magyarországon a pártvezetés és a kormány „legitimitása" ugyancsak egy külföldi — ezúttal egyoldalúan szovjet — intervención nyugodott. Magyarországot egy olyan politikai és rendőri apparátus tartotta kézben, amelynek szerveződése során a politikai sarktétel az 1956-os szovjet intervenció elfogadása és helyeslése volt.

A különleges vonás az, hogy ugyanakkor — részben az 1956-os sokkhatás és a közvélemény óriási többségének nyilvánvaló ellenszenve következtében — Magyarországon éppen 1968-ra kibontakozott egy óvatos reformirányzat, amely támaszkodott volna a Prágai Tavasz gazdasági és politikai törekvéseire.

Ez a kettősség azt eredményezte, hogy Magyarország meglehetősen vonakodva vett részt az agresszióban. Maga Dubček egy nyilatkozatában, amelyet még 1988-ban az Olasz KP lapjának, az Unitának adott, és amit akkor még Magyarországon nem engedtek nyilvánosságra hozni, úgy fogalmazott, hogy a Kádár-vezetés akkori magatartása jelezte: a fegyveres fellépés kezdeményezése semmiképpen sem magyar oldalról indult el.

A kezdeményezés szerepét a szovjet birodalmi hegemóniát brutálisan érvényesítő Moszkva oldalán akkor Varsó és Berlin vállalta. Lengyelországban a Gomulka utódlásáért vívott küzdelemben a csehszlovák események hatására támadásba lendült a lengyel párt jobboldali ultrakonzervatív, sőt fasizoid és antiszemita vonásokat is hordozó szárnya, a Moczar tábornok vezetése alatt álló úgynevezett „partizán" csoport. Maga Moczar úgy fogalmazott — és ez része volt Gomulka elleni offenzívájának —, hogy ami Csehszlovákiában történik, az „imperializmus, a revizionizmus, a cionizmus közös összeesküvése".

Az NDK-ban a pártot ekkor még Ulbricht vezette, és attól rettegett, hogy a csehszlovák események alááshatják az NDK máig sem organikus politikai stabilitását. A moszkvai Pravda 1968. július 24-én közölte Honecker cikkét, amely úgy fogalmazott, hogy Csehszlovákiában „az alapvető magatartás egyenértékű a tiszta burzsoá demokrácia ünneplésével". Az NDK részéről érkezett az első impulzus arra nézve, hogy a csehszlovák fejlemények közvetett, absztrakt és ideológiai bírálatáról át kell térni előbb a csehszlovák vezetők személyes elítélésére, majd a cselekvő közbelépésre. Varsó és Berlin akkori különleges aktivitása összefüggésben állott egy nagyobb szabású világpolitikai manipulációval. Nyers Rezső, az MSZMP jelenlegi elnöke egy 1988 márciusában elhangzott rádióvitában (akkor még csak a Központi Bizottság tagja volt) a következőket mondotta: „Brezsnyevék sokáig háttérben maradtak, és csak a végén léptek elő. Az április után elkezdődött vitákban Lengyelország és az NDK állt az élen. Ez kapcsolatban volt a német kérdéssel. Ez az érvelésben is szerepet játszott. Ezt igazolni nem lehet, hiszen egy nagyon téves világpolitikai koncepció állt mögötte."

Másfél évvel később mi hozzátehetjük: A nyugatnémet veszély hangoztatása a brezsnyevi vezetés részéről nagyszabású politikai manipuláció volt. A politikai hisztériakeltés eszköze, hiszen a reális világpolitikai erőviszonyok ezt akkor sem indokolták. (Utólagos bizonyítéka ennek, hogy a prágai intervenció végrehajtásakor már folytak a tárgyalások a szovjet—NSZK kapcsolatok rendezésére, és kevesebb mint két évvel később már alá is írták a szovjet—NSZK egyezményt.)

A magyar dilemma

Magyarország különleges helyzetében akkor úgy vetődött fel a kérdés: megengedheti-e magának Budapest, hogy ne csatlakozzék az intervencióhoz? Románia, ahol a Ceaucescu-diktatúra még nem bontakozott ki teljes virágjában, 1967-ben külön utat választott az arab—izraeli konfliktusban, és 1968-ban megtagadta a csatlakozást a Prága elleni agresszióhoz. Jugoszlávia nem volt a Varsói Szerződés tagja, és vele szemben nem érvényesülhetett a moszkvai kényszer. Tény azonban, hogy Jugoszlávia kommunista irányítású szocialista ország volt, amely élesen elítélte a Csehszlovákia elleni rohamot. Ha akkor a magyar vezetés nemet mond Moszkvának, egy földrajzilag is homogén „blokk" alakult volna ki. Természetesen nem lehet megmondani, hogy ez milyen következményekkel járt volna. Mindenesetre az MSZMP mai elnöke 1988 márciusában a már idézett vitában úgy ítélte meg, hogy lett volna lehetőség az agresszióban lévő részvétel elutasítására. „Ha Kádár János kiáll... akkor a Központi Bizottság nagyon kevés kivétellel mögé áll és egységet tud teremteni. De fel kell tenni a kérdést, mi lett volna ezzel az egységgel később?"

Huszonkilenc magyar történész nyilatkozata az azóta szerzett történelmi tapasztalatokra hivatkozva most arra a meggyőződésre jutott: „A történelmi adatok áttekintése megerősíti azt a véleményt, hogy a magyar vezetés nem volt elháríthatatlan kényszerhelyzetben a Csehszlovákia elleni hadművelethez való csatlakozásban."

Kétségkívül volt lehetőség arra, hogy Magyarország nemet mondjon. Ugyanakkor azonban az is igaz, hogy (mint Dubcek mondta 1988 januárjában) „ütközet után mindig bölcsek a tábornokok". Azt tehát senki sem mondhatja meg, hogy mi lett volna a „kádárizmus" és személyesen Kádár politikai sorsa. A magyar pártban egy nagyon erős frakció egy gazdaságpolitikai érvekkel operáló, de valójában teljes gazdasági irracionalizmust tükröző „munkásdemagógia" felhasználásával arra készült, hogy egy keményebb politika jegyében szinte már születése pillanatában ledöfje a magyar gazdasági reformot. Ennek a készülődésnek volt bizonyos háttere a szovjet hatalmi szférában. Fel kell tételezni: ha Magyarország nem csatlakozik a prágai beavatkozáshoz, akkor ez a moszkvai támogatás sokkal egyértelműbb és határozottabb lett volna. Nyers Rezső ezt úgy fogalmazta meg, hogy „Magyarország a maga gazdasági reformja miatt már kilógott a közös politikából akkor, amikor megindultak a csapatok. Védekeznünk kellett... és egy szolidaritást vállaló pozícióból jobban lehetett védekezni. Az alternatíva az volt, hogy reformpolitikát folytatunk olyan körülmények között, amikor egyedül maradunk, és nem vonulunk be. Ez olyan fokú belső politikai egységet igényelt volna, mint Jugoszlávia belső politikai egysége volt 1948-ban. És nagyon is kétséges, hogy ez megteremthető lett volna az akkori Magyarországon."

Nyilatkozatanatómia

Meg kell mondani, hogy a magyar álláspont, legalábbis, ami a kormányt és a hatalmat ma is kézben tartó kommunista pártot illeti, ugyanezeket az érveket hangoztatja. Magyar oldalról Dubček és Černik levelére az első hivatalosnak tekinthető válasz Szokai Imrének, a Központi Bizottság nemzetközi osztálya helyettes vezetőjének nyilatkozata volt. Ennek kulcsmondata a következőképpen hangzik: „Ma már egyértelmű, hogy az akkori döntés alapvetően hibás volt. Hozzá kell tennem: ezt a döntést nem Magyarországon hozták... A magyar vezetésben a legutolsó pillanatig éles vita folyt arról, hogy hazánk részt vegyen-e az akcióban." (Ehhez mi ezeken a hasábokon hozzátehetjük: ez az éles vita, amely nyilvánvalóan összefüggött az előbb említett reformellenes frakció tevékenységével, mindmáig rejtve maradt a magyar közvélemény előtt; akárcsak az, hogy az ország akkori vezetői közül személyében ki ellenezte és ki pártolta az agresszióban való részvételt.)

Ezt követte az MSZMP vezető testületének politikai intézőbizottságának a határozata. Ez lényegesen halványabb volt az első nyilatkozatnál. Annyit jelentett ki, hogy a mai MSZMP „vezetése nem azonosul" az 1968-as katonai beavatkozással, de az 1968-as csehszlovák folyamatok értékelésébe nem kíván beleszólni. Prága nem ilyen szemérmetes, hiszen egy neosztalinista álláspontról szüntelenül „értékeli" mindazt, ami ma Magyarországon (vagy éppen Lengyelországban, netán a Szovjetunióban) történik. Ennek a hagyománynak megfelelően még az MSZMP elhatárolódási kísérletét is agresszív módon a „szocialistaellenes erők" támogatásának minősítette.

Alig 48 órával később, augusztus 20-i beszédében Németh Miklós miniszterelnök egészen másképpen fogalmazott. Nem arról volt szó, hogy „nem azonosulna" — hanem arról, hogy „... a magyar kormány elítéli az 1968-as csehszlovákiai katonai bevonulásban való részvételt. Ezt kormányunk nemcsak elítéli, hanem a Varsói Szerződés reformjának kezdeményezésével intéz-

„Sneaker”

„Lánctalpas” edzőcipők

Mutasd meg edzőcipődet, megmondom, ki vagy! — hangzik az új reklámszöveg az Egyesült Államokban, jelezve, hogy tetőfokára hágott az úgynevezett sneakerláz. Tombol az óceán túlsó partján a szabadidő-, az edző- és sportcipő őrület, amely hevesebbé teszi a versenyt az iparág két óriáscége, a Reebok és a Nike között. Míg Európában elsősorban az Adidas „tarol”, az Egyesült Államokban két vállalaté a piac több mint 50 százaléka. S ez nem csekélység, hiszen tavaly a világon hétmilliárd dollárért talált edzőcipő gazdára, s ebből az amerikaiak „fogyasztása” 3,4 milliárd dollár volt.

Ázsiai gyártók

Az Egyesült Államok nagyvárosainak utcáin munkaidő előtt és után megszokott jelenség, hogy a sötét öltönyben, illetve kosztümben a munkahelyükre sietők, valamint az onnan távozó hivatalnokok edzőcipőt viselnek. Amint beérnek munkahelyükre, felveszik az „igazi” cipőt, s este ismét „átvedlenek” sneakerbe. A diákok szinte nem is hajlandók edzőcipőn kívül más lábbelit felvenni, s az amerikai iskolákban is dúl a márkák háborúja. Kényelmetlenül érzi magát az iskolatársai körében az a gyerek, aki márkátlan sportcipőt visel, s nem Reebokban, Nike-ban vagy éppen Aviában „feszít”.

Pedig 10—15 dollárért jó minőségű sportcipők kaphatók az amerikai áruházakban és „turkálós boltokban”. Milliószámra érkeznek az olcsó szabadidőcipők Kínából, Tajvanról, Hongkongból, s a kiárusítások idején hat-hét dollárért is meg lehet a „csukákat” vásárolni. De az amerikai vevők többsége inkább elkerüli ezeket a cipőket, a státusszimbólumnak és a sznobságnak az óceán túlsó partján is pénztárcanyitogató ereje van.

A márkás edzőcipők ára általában 35 dollárnál kezdődik, s a felső határ 100 dollár körüli. Inkább kevesebb hamburger és kóla, de a sneaker legyen márkás — így foglalható össze az amerikai vásárló „edzőcipő-filozófiája”. A választék minden képzeletet felülmúl, az egymással versengő cégek — hatalmas reklámkampányok közepette — szinte naponta dobnak piacra új cipőcsodákat. A Reebok és a Nike kutatóintézetében ortopédorvosok, tervezők és sportolók dolgoznak együtt, hogy az éppen „ügyeletes” cipősztár minél kényelmesebb legyen. S a versenyben nincsen megállás. Nemrégiben jelent meg a piacon a Nike Air, amelynek talpába levegővel töltött műanyag membránokat építettek be. De kapható már felfújható edzőcipő is, amelyben tetszés szerint változtatható a légnyomás. Állítólag légiessé teszi a járást és ruganyossá a kocogást az a modell, amelynek sarok része gumigörgőkből készült. A „lánctalpas” edzőcipő mellett hamarosan a piacra kerül a télen fűthető sneaker is!

Fotó: Archív

AMERIKAI CIPŐBOLT

Az olcsó nem szégyen

A gyártók rengeteg változatban kínálják termékeiket: külön-külön cipőcsaládot fejlesztettek ki az „egyszerű” gyaloglóshoz, a népszerű gyorsmenéshez, a kocogáshoz, a teniszhez stb. Az idei esztendő divatja a magas szárú edzőcipő fűzővel és tépőzárral kombinálva. (Érdemes megjegyezni, hogy az ázsiai gyártók a márkás cégek modelljeit bámulatos gyorsasággal koppintják le, s szinte hetek alatt „szétterítik” az olcsó másolatokat az amerikai piacon. Persze mire a koppintások megjelennek a piacon, a Reebok és a Nike már újabb modellekkel áll elő...)

Az 1970-es években, valamint évtizedünk elején az amerikai edzőcipő piacot a Nike uralta. A „robbanás” az 1980-as évek elején következett be, amikor a Reebok kényelmes és újszerű modelljei szinte egycsapásra meghódították a vásárlókat. A Reebok valamikor angol cég volt — erről árulkodik még ma is az edzőcipők oldalára rávarrott kis angol zászlócska —, ma már amerikai tulajdonban van. Jól jellemzi a cég erejét, hogy az utóbbi években megvásárolta a cipőszakmában igencsak jónevű Rockport és Avia vállalatokat is. A Reebok piaci részesedése tavaly 26,3 százalék volt, forgalma pedig elérte az 1,8 milliárd dollárt. A Nike 1988-ban 1,2 milliárdos forgalmat bonyolított le, piaci részesedése 23,4 százalék volt.

A „Nike” feltámad

Az iparági előrejelzések, valamint a boltok és az áruházak eladási statisztikái arról tanúskodnak, hogy a Nike visszaszerzi hajdanvolt piaci vezető helyét. Minden jel arra mutat, hogy a Nike idén 1,25 milliárd dolláros forgalmat bonyolít majd le, a Reebok eladásai pedig 1,21 milliárd körül alakulnak. Így a két cég helyet cserél 1989-ben az üzleti listán, a Nike piaci részesedése 25 százalék fölé emelkedik, a Reeboké pedig 24,2 százalékra esik majd vissza.

A Nike „feltámadása” és a Reebok népszerűségének csökkenése nem a véletlen műve. A Reebok a gyors üzleti sikerek láttán kissé elkényelmesedett, s viszonylag kevés új modellel jelent meg az utóbbi két évben a piacon. A Nike viszont offenzívába lendült, s tucatszám hozta forgalomba a sportcipőiparban forradalminak számító új gyártmányait. A piac új királya azt is időben ismerte fel, hogy fokoznia kell a sportruházati és sportkellék modelljeinek a számát és választékát is. Miközben a „hétköznapi” edzőcipők gyártása mellett felfejlesztette a kifejezetten sportolóknak készülő cipők (kosárlabda-, kézilabda- és teniszcipők) tervezését és termelését, nem feledkezett meg a trikók, az úszónadrágok, a tréningruhák, a teniszöltözékek, a szörfruhák stb. gyártásáról sem. Jelenleg 300 különböző sportruházati és úgynevezett kiegészítő cikket gyárt, amelyek színben is egyeznek a cipőkínálattal.

Fényes jövő

A Reebok is megkezdte a sportruházati termékek gyártását, de a Nike-hoz képest későn ébredt, s egyelőre nem is tudja pótolni ezen a területen sem az elmaradását. (Biztos jele egyébként a Nike sportruházatok népszerűségének, hogy New York utcáin megjelentek a hamisítványok. Az alkalmi árusok az utcasarkokon felállított asztalokról 5 dollárért kínálják a Nike emblémával ellátott pamuttrikókat, 15 dollárért pedig a tréningruhákat. Az igazi Nike-gyártmányok ára a szakboltokban 25, illetve 80 dollár...)

Az Egyesült Államok szabadidőcipő piacán a két vezető vállalatot a Converse követi 5,8 százalékos részesedéssel, az L. A. Gearnak 4,7, az Aviának 4,2, az Adidasnak pedig 4 százalékos a piaci aránya. 30 százalékra tehető az egyéb márkás és márkátlan sneakerek piaci részesedése. A Nike-nak és a Reeboknak jó ideig nem kell tartania az első két hely valamelyikének elvesztésétől, de nem hagyhatják figyelmen kívül a négy esztendővel ezelőtt feltűnt új márka, az L. A. Gear terjeszkedését.

A Los Angeles-i L. A. Gear szabadidőruházati cég négy évvel ezelőtt jelent meg a piacon sneakerkínálatával. A tetszetős és kiváló minőségű cipők igen hamar népszerűek lettek, elsősorban a fiatalok és a tehetősebb vásárlók körében. Manapság az „igazi” státusszimbólumot mindinkább az L. A. Gear cipők jelentik, s az ágazat szakértőinek véleménye szerint fényes jövő vár a kaliforniai vállalatra a piacon. A cég elsősorban női aerobic cipőket gyárt sokféle változatban, de nem hanyagolja el a férfivásárlókat sem. Tavaly az L. A. Gear 224 millió dollárért adott el szabadidőcipőket és -ruházatot, s az előrejelzések szerint az idén az év végére eladásai megkétszereződnek. Az új sztárvállalat piaci részesedése néhány éven belül elérheti a 15—20 százalékot is, nagy kérdés azonban, hogy a patinás versenytársak termékei vagy a márkátlan tömegáru rovására.

A sneakeripar vezető vállalatai hatalmas harcot folytatnak egymással a vásárlók megnyeréséért, illetve átcsábításáért a televízió képernyőjén, valamint a magazinok hasábjain. Az amerikai televízióból és az újságokból szinte már „folynak” a szabadidőcipő-hirdetések: a Nike és a Reebok idei hirdetési költségvetése meghaladja — egyenként — a 150 millió dollárt, de az L. A. Gear is több mint 30 milliót fordít 1989-ben reklámra. A televízióban és a színes magazinokban híres sportolók reklámozzák az egyes gyártók cipőit, s a cégek nem fukarkodnak a különböző sportesemények, valamint a nagy nézettségű tévévetélkedők szponzorálásával sem. Az országutak mentén pedig hatalmas hirdetőtáblák irányítják az autósok tekintetét a csodacsukákra. Reklámszakember hadsereg áll a vezető sneakergyártó cégek mögött. Egy felmérés tanúsága szerint az amerikai vásárlók 43 százaléka dönti el reklám alapján, hogy a „menő” márkák közül melyiket is válassza.

Orvosi vélemények

A szabadidőcipő iparág köré igen széles körű és jövedelmező háttéripar települt. Megdöbbentő például a cipőfűzők választéka: egy-egy sneakerhez öt-hat különböző színű, vagy különböző figurás cipőfűzőt vásárolnak. De nem panaszkodhatnak az üzletmenetre azok a vállalatok sem, amelyek fertőtlenítő és szagtalanító sprayket gyártanak kimondottan a sneaker-vásárlóknak. Busásan jövedelmez a szabadidőcipőkhöz „passzoló” zoknik gyártása, s jó profitot biztosítanak a cipőápolószerek is.

Hírek szerint a Reebok nem hajlandó belenyugodni piaci elsőségének elvesztésébe, s egy-két éven belül ellentámadást indít a sneakerháborúban. A nagyvállalat állítólag tartogat még néhány meglepetést a vásárlók számára a cégvezetés azonban „hadititokként” kezeli az üzleti stratégiát. S a tervezőintézet szakemberei is hallgatási fogadalmat tettek. A Nike viszont nem hallgat, időről időre tájékoztatja a vásárlókat, hogy milyen új termékekkel fog megjelenni a piacon, mire érdemes tehát a dollárokat félretenni.

A tét egyik vállalat számára sem csekély, hiszen a piaci részesedésben bekövetkező 1 százalékos változás csak az Egyesült Államokban 34 millió dolláros forgalombővülést vagy -csökkenést jelent. A sneakerháború a következő esztendőkben az amerikai cégek szándéka szerint ki fog terjedni Európára is, ugyanis mind a Nike, mind pedig a Reebok nagy lehetőségeket lát az Adidas megszorongatásában. De nem tétlenkednek az ázsiai gyártók sem, hiszen a vásárlóknak mindig lesz egy rétege, amely csak a márkátlan tömegárut engedheti meg magának.

Az olcsó ugyanis nem szégyen és nem is kényelmetlen.

GARA SZABOLCS

Dél-Afrika

Új korszak kezdete?

Egy bukás okai

Korlátozott reformok

„Nyilvánvalóvá vált, hogy annyi év után, amit a Nemzeti Pártért, az ország kormányáért és biztonságáért való fáradozással töltöttem, a kormányom miniszterei semmibe vesznek" — fakadt ki leköszönő beszédében Pieter Willem Botha. Távozásával több mint fél évszázados politikai pályafutást zárt le. Botha mérgesen ment el: semmilyen könyörgés nem tudta rávenni, hogy kijelölje utódát.

A Nemzeti Pártnak végül magának kellett döntenie: Frederik Willem de Klerket tette meg ügyvezető államfőnek. A választás senkit nem lepett meg, mivel de Klerk már február óta a párt első számú vezetője. Annál többen kapták fel a fejüket mind a jobb-, mind a baloldalon, amikor az új elnök szólt: „Dél-Afrika és Afrika déli része új korszakának küszöbén állunk. Úgy hiszem, hogy a történelem egyedülálló alkalmat kínál a békés megoldásra."

Új korszak Dél-Afrikában? Békés átmenet a demokráciába? De hiszen Botha is mindvégig azt hajtogatta, hogy egy új Dél-Afrikát épít, saját politikáját liberálisnak, pragmatikusnak és reformernek nevezte. Ő volt az egyetlen pretoriai államfő, aki — igaz mindössze kétszer: 1979-ben és 1987-ben — hajlandó volt fekete városnegyedekbe látogatni, ahol jobbját nyújtotta az „erőszakot elvető" feketéknek.

A 73 éves „nagy krokodil", Pieter Willem Botha életrajza keresztmetszetet ad csaknem az egész dél-afrikai történelemről. Anyja, Hendrina de Wet, egy nagynevű tábornok lánya, sohasem bocsátotta meg az angoloknak első családja tragédiáját, s az afrikai szocializmus harcos hirdetőjévé vált. Két gyermeke Kitehener tábornok koncentrációs táborában pusztult el az angol—búr háború idején, férje pedig nem sokkal a ceyloni hadifogolytáborból való hazatérése után halt meg. 1915-ben az asszony ismét férjhez ment egy gerillavezérhez, aki a háború alatt bátorságával tűnt ki, s aki Herzog tábornoknak, a Nemzeti Párt megalapítójának lelkes híve volt. Ebből a frígyből született P. W., akinek világnézetére erősen rányomta bélyegét családi háttere. Otthagyta 1936-ban az egyetemet, s a Nemzeti Párt aktivistája lett, Türelmesen, lassan kúszott fölfelé a ranglétrán. Tulajdonképpen több olyan tulajdonsága volt, ami kizárta volna, hogy ő legyen az első ember, a körülmények azonban másképp alakultak. Botha a hetvenes években a pártcentrumhoz állt közelebb, míg az utódlásban mindig a jobbszárny részesült előnyben. Ezenkívül nem volt egyetemi végzettsége. Lobbanékonyságát, türelmetlen akarnokságát sokan nem nézték jó szemmel: „lövöldözős" vagy „bombázó Bothának" nevezték a háta mögött.

A hetvenes évek végén azonban korrupciós botrány rázkódtatta meg a pártot. Mennie kellett Forster miniszterelnöknek és kiszemelt utódának, Connie Müller tájékoztatási miniszternek is. A kormányrudat a többieknél tapasztaltabb Bothára bízták.

Politikai irányvonalának lényege: „változtatni a változatlanság érdekében. Vagy alkalmazkodunk vagy elpusztulunk" — jelentette ki. Dél-Afrika történelmében páratlan lépésekre szánta el magát. 1979-ben engedélyezte a fekete szakszervezetek működését. Feketéket vettek fel a hadseregbe és a rendőrségbe. Az afrikaiak számára is lehetővé tették a földbérletet, s több, korábban tiltott szakmában feloldották az alkalmazási korlátokat. Nem tiltották többé a „fajok" közötti szexuális kapcsolatokat, s engedélyezték a vegyes házasságot. Bár továbbra is tetemes maradt, de csökkent a különbség a fehérek és a feketék bérezése között. Különös hangsúlyt kapott a fekete középosztály megteremtése.

Politikai megfigyelők — főleg a Dél-Afrikával akkor még igen szoros kapcsolatban álló Egyesült Államokban és Nagy-Britanniában — nemritkán már azt vetették fel, hogy az apartheidet hamarosan demokrácia váltja fel. Továbbra is érvényben maradt azonban a „fajok" szerinti letelepedésre kötelező törvény, s a lakosság fajok szerinti nyilvántartását előíró jogszabály. Alig változott a fekete lakosságot a szavazási jogától megfosztó politikai rendszer. 1984-ben nagy hírverés mellett fogadták el az ország új alkotmányát, amelynek értelmében létrehoztak két parlamenti kamarát az indiai és a „színes" (mulatt) lakosság számára. A feketék ügyeit azonban továbbra is a bantusztánok hatáskörébe utalták.

DE KLERK ÉS BOTHA
Békés átmenet a demokráciába?

Egyeseknek még ez is sok volt. Dr. Andries Treuruicht, a nacionalisták transvozli vezetője a nyolcvanas évek elején kivált a Nemzeti Pártból, megalapította a Konzervatív Pártot. A liberális szárny nem lázadt fel, de tagjai jelentősebb reformokat követeltek. Roelof (Pik) Botha dél-afrikai külügyminiszter két éve nyíltan kijelentette: kész lenne szerepet vállalni egy fekete politikus által irányított kormányban. De a Nemzeti Párton kívül is nagy a mozgolódás.

A januárban megbetegedett Botha hamarosan bejelentette: lemond pártvezetői tisztéről. A választógyűlésen 69:61 arányban Frederik Willem de Klerket választották meg pártvezetőnek. A döntéssel a felépülő Botha rendkívül elégedetlen volt, még csak nem is gratulált utódjának.

De ki is ez a politikus, aki színre lépésével máris ekkora vihart kavart? Frederik Willem de Klerk protestáns afrikaner családban született Johannesburgban. Családjában többen is foglalkoztak politikával. Jogból diplomázott, majd ügyvédi gyakorlatot folytatott. A hetvenes évek közepén posta- és közlekedési miniszter, később az oktatásügyi tárcát kapta meg.

Miért pont őt választották pártvezérnek? Az esélyesek közül a két szélsőséges, a hadügyminiszter, Magnus Malan és a „túl liberális" külügyminiszter, Roelot Botha nem sokáig maradhatott versenyben. David Brener, a Star szemlelírója így vélekedett róla, még az államfői eskütétele előtt: „Ha de Klerk lesz az elnök, az nem lesz olyan nagy csapás a reformokra nézve, mint egyesek gondolják! Vagyis: tulajdonképpen de Klerk is alkalmas a megállíthatatlan és elkerülhetetlen reformfolyamat folytatására. Korosztálya jóval nagyobb bizalommal viszonyul hozzá, mint a nála húsz évvel idősebb Bothához.

De Klerk máris letette névjegyét az asztalra. A Nemzeti Párt nemrégiben kongresszust tartott Pretoriában. Nyilvánvaló, hogy az ő keze nyomát is magán viseli az új pártprogram, amely hosszú távon szavazati jogot ígér a feketéknek.

Amennyiben tehát pártja nem szenved megsemmisítő vereséget a szeptember 6-i választásokon, feltételezhető, hogy de Klerk tovább halad a „változtatni a változatlanság" útján.

POGÁR DEMETER

EMLÉKEZTETŐ

Hetvenöt évvel ezelőtt, 1914 szeptemberében a német császári hadsereg támadást indított az előzőleg jelentős sikereket elért 1. orosz hadsereg ellen, amelynek erői már Kelet-Poroszország földjén álltak. A szövetséges Osztrák—Magyar Monarchia csapatai súlyos helyzetben voltak. A galíciai fronton a cár katonái, ahogy Tisza István magyar miniszterelnök levelében írta „majdnem másfélszer annyian jelentek meg a harctéren, mint ahogy a német és osztrák vezérkar gandolta", s így például délen a Vereckei- és az Uzsoki-hágó közelébe jutottak. Vilmos császár keleten harcoló erőinek azonban már volt sikere is. Augusztus végén visszahívták nyugállományból aktív szolgálatba Hindenburg tábornagyot, aki a 8. német hadsereg élére állt és bekerítette az Allenstein városka vasútállomása felé tartó orosz főerőket, szétzúzta a cári erők szárnyait és Tannenbergnél gyűrűbe fogta az orosz erők mintegy 75 százalékát, több mint 120 ezer embert. Siker volt ez — nem igazán jelentős győzelem, mint aminőnek a korabeli német jelentések beállították. Magyarázata az orosz felderítés gyengesége és az a német szerencse volt, hogy megfejtették az orosz kódot, így a döntő pillanatokban ismerték a cári erők következő lépéseit.

A diadalittas, csak a helyi, a tannenbergi sikert mérlegelő német vezetés akkor úgy döntött: minden rendelkezésre álló erővel — azaz a 8. német hadsereg teljes emberanyagával és felszerelésével, valamint azzal a pszichológiai előnnyel, hogy az akció összehangolható volt a keleti front déli szárnyán megmozduló és támadásra készülődő osztrák—magyar csapatok mozgásával — támadásba lendülnek a megmaradt orosz erő, az 1. orosz hadsereg ellen.

Ám a tervek nem mindenben válhattak be. A nyugati fronton a marnei csata úgy végződött, hogy a német vezetés a visszavonulás mellett volt kénytelen dönteni. Ezt felejtendő, a keleti front német—osztrák—magyar erői „erkölcsi tartásának növelésére" kívántak olyan győzelmet felmutatni, amelyet a tannenbergihez lehet hasonlítani.

A mazuri tavaknál zajló csata — ezzel az elnevezéssel került a hadtörténetbe — ötször huszonnégy óráig tartott, szinte pillanatnyi szünet nélkül.

Jelentősen nőtt a külföldi tőkeberuházás az USA-ban

89. VII. 11.

New York-i tudósítónktól:

Az amerikai kereskedelmi minisztérium összesítő jelentése szerint külföldi beruházók tavaly 65 milliárd dollárt fordítottak amerikai cégek megvásárlására, illetve saját vállalat alapítására az USA területén.

Az 1988-as évet a külföldi működőtőke valóságos rohama jellemezte, 1987-hez képest 61,3 százalékkal több áramlott be az országba. (1987-ben az Egyesült Államokban érvényesülést kereső új külföldi működőtőke összege 40,3 milliárd dollár volt.)

Számottevően nőtt az egymilliárd dolláron felüli tranzakciók száma: 1987-ben hat ilyen nagyságrendű vállalatfelvásárlásra, illetve tőkeberuházásra került sor, tavaly viszont már tizenkettőre.

A külföldi beruházók a 65 milliárd dollárból 60 milliárdot fordítottak már meglévő amerikai cégek felvásárlására, illetve részvényeik bizonyos hányadának megszerzésére, 5 milliárd dollárt pedig új vállalatok alapítására. A kereskedelmi minisztérium adatai szerint 48,6 milliárd dollárt költöttek az USA-ban beruházásra amerikai cégek külföldi leányvállalatai, illetve érdekeltségei, s 16,4 milliárd volt a „tiszta külföldi" közvetlen beruházások értéke. A minisztérium elemzése szerint a tavalyi tőkeroham több tényezőre vezethető vissza. A külföldi tőke számára a több mint 80 hónapja tartó amerikai gazdasági növekedés igencsak imponáló; a felvásárlásra vagy részvényszerzésre kiszemelt vállalatok ugyanis ebben a gazdasági klímában meglehetősen nyereségesen működnek. Vonzza a külföldi tőkét a 230 milliós amerikai piac, a politikai stabilitás, valamint az amerikai termelés magas színvonalú műszaki háttere.

1988-ban a külföldi működőtőke legnagyobb része Nagy-Britanniából származott, de a jelentős beruházók közé tartoztak a japán és a kanadai vállalatok, illetve invesztorok is.

USA: fogyasztói érdekvédelem

A Nader-jelenség

Visszatért az amerikai gazdasági „közéletbe" a hetvenes évek fogyasztói érdekvédelmi mozgalmainak fenegyereke, Ralph Nader. A neves ügyvéd mind gyakoribb televíziós szereplései, az egész ország figyelmét felkeltő újságcikkei azt jelzik, hogy az árukat és szolgáltatásokat vásárló amerikai fogyasztók ismét védelemre, képviseletre szorulnak a vállalatok, sőt a kormányzat „praktikáival" szemben. A csaknem 80 hónapja töretlenül tartó gazdasági fellendülés ugyanis annyira magabiztossá tette az Egyesült Államok vállalatainak jelentős részét, hogy egyre gyakrabban és mind nyíltabban sértik a fogyasztói érdekeket.

Nader a hetvenes évek első felében keményen fellépett az indokolatlan áremelések, a gyenge minőség, a hányaveti vállalati magatartással szemben, s országos akciói az esetek többségében sikerrel jártak; a vállalatok kénytelenek voltak nagyobb figyelmet fordítani a fogyasztók érdekeire. A fogyasztói érdekvédelem „pápája" nemrégiben sikeres akciót indított Kaliforniában a biztosítótársaságok ellen, amelyek Nader vezette tiltakozási hullám hatására elálltak a gépkocsi-biztosítási tarifák 20 százalékos emelésétől. Ugyancsak jelentős szerepet játszott Nader és kis létszámú csapata abban a döntésben, hogy a törvényhozás tagjai nem kaphatták meg a korábban „beígért" 50 százalékos fizetésemelést. Az ügyvéd azzal érvelt, hogy amikor az USA költségvetési hiánya meghaladja a 150 milliárd dollárt, igazán nem időszerű a honatyák amúgy sem alacsony fizetésének emelése.

A hallgatás évei után

Az „új" Nader a hallgatás éveiben taktikát változtatott. A fogyasztói érdekvédelem központjában ma már részéről nem elsősorban az egyes termékek és szolgáltatások állnak, hanem a vállalati magatartás. Szerinte ugyanis egy-egy vállalat magatartása, közönségkapcsolata, demokratizmusa jól tükröződik a piacpolitikában, az áralakításban, a minőségben, az „odafigyelésben".

Síkraszáll a vállalati élet szigorúbb szabályozása mellett és nem igazán híve az USA gazdasági életére mind jellemzőbb deregulációnak. Szerinte a „jó" vállalat, valamint a figyelmét mindenre kiterjesztő vállalatvezetés hozzájárul az állampolgárok jobb közérzetéhez, s nem utolsósorban példaként szolgálhat a kormányzat számára. A Harvard Business Rewiev-ban nemrégiben így fogalmazott: „Legjobb vállalataink gyakorlata hozzájárulhat ahhoz, hogy a kormány hatékonyabban, felelősségteljesebben, alkotóbban és humánusabban dolgozzék, illetve működjék."

Példaképnek tekinti Nader a Dow Chemical vegyipari óriáskonszernt, amelynek elnökétől — véleménye szerint Bush elnöknek is van mit tanulnia. Paul Oreffice elnök ugyanis évente a vállalat ötezer dolgozójával találkozik és rendszeresen szondázza közérzetüket, hangulatukat a cégnél. Nader követendőnek tartja a Firestone gumiipari óriásvállalat gyakorlatát is: a cég legnagyobb vásárlóinak lehetővé teszi, hogy bepillantsanak a gazdálkodásba, az árképzésbe, valamint a könyvelésbe. Az ügyvéd szerint a kormánynak ajánlania kellene minden amerikai vállalatnak e „nyitott ajtók" politikájának követését. Ez esetben ugyanis bizonyos társadalmi ellenőrzés alakulna ki a vállalatok felett, s kevésbé szorulnának a fogyasztók érdekeik védelmére.

Nader a „nagypolitika" mellett azért fordít időt és energiát az állampolgárokat, a fogyasztókat sértő kisebb ügyekre is. Texasban, Kaliforniában és Pennsylvanniában például nyomást gyakorol a helyi törvényhozásra annak érdekében, hogy a vállalati alkalmazottak, valamint a fogyasztók a jelenleginél könnyebben indíthassanak jogi eljárást a szabálytalankodó cégek ellen. Országos kampányt folytat az ózonréteget károsító vegyi anyagok betiltása érdekében, de mozgósítja a közvéleményt az egészségügyi biztosítás díjainak állandó emelése ellen is.

Megszállottak társasága?

Az amerikai vállalatok persze nem rajonganak Naderért és a fogyasztói érdekvédelem mozgalmáért. Ugyanakkor csodálattal és elismeréssel szemlélik az ügyvéd energiáját, mozgósító erejét, valamint sorozatos győzelmeit. A „Nader-hálózat" ma már gyakorlatilag kiterjed az egész Egyesült Államokra. A harcos ügyvéd öt nem profitorientált szervezetet irányít, többek között a Vásárlók Piaca, a Közérdekkutató Központ, valamint a Törvénytanulmányozó Központ elnevezésű intézményeket. Az országban ez idáig — Nader kezdeményezésére — 17 úgynevezett Public Citizen Group, azaz fogyasztói érdekvédő egyesület alakult meg, amelyek tevékenységüket Nader irányításával és felügyelete alatt fejtik ki. Huszonhat szövetségi államban működik — ugyancsak az ügyvéd és 110 munkatársa irányításával — közérdekkutató intézet.

110 megszállott

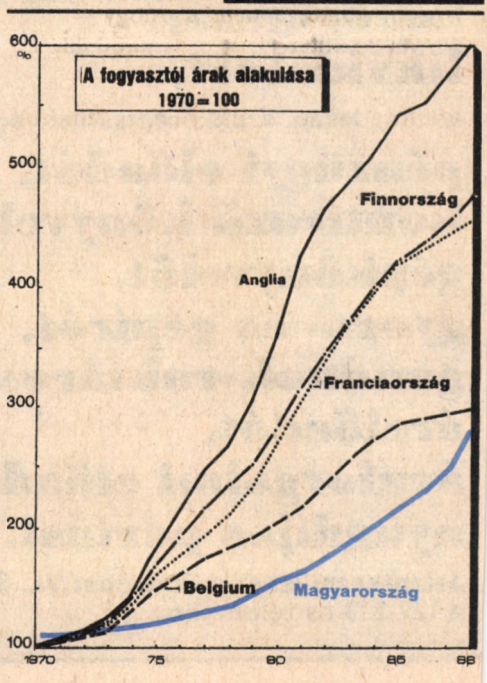
Ralph Nader a fogyasztói érdekvédelmet 110 „megszállott" munkatársával igyekszik ellátni. Saját stábja ugyancsak egy nem nyereségorientált szervezet keretében működik, amelynek éves költségvetése mindössze 5 millió dollár. A bevételek 55 százaléka közadakozásból, 20 százaléka a Nader-kiadványok profitjából, 15 százaléka alapítványok anyagi segítségéből, 10 százaléka pedig ingatlanok bérbe adásából származik.

Ismeretes, hogy az Egyesült Államokban több száz úgynevezett „consumer report" (fogyasztói jelentés) kap nyilvánosságot havonta. Ezek a folyóiratok rendszeresen tesztelik a különböző áruféleségek minőségét, áralakítását, valamint a szolgáltatások színvonalát. Mind gyakrabban mondanak véleményt a vállalatok és a fogyasztók kapcsolatáról. E folyóiratok — amelyek egy részét a Nader-irányította csoportok és pártatlan intézmények adnak ki — olyan népszerűségre tettek szert az USA-ban, hogy a fogyasztók a nem mindennapi bevásárlások előtt általában először ezeket a lapokat tanulmányozzák át, s döntéseikben jelentős szerepet játszik az ott olvasott vélemény és rangsorolás. A tesztelés a gépkocsiktól a családi házakon keresztül a fényképezőgépekig terjed, s gyakorlatilag átfog minden áru- és szolgáltatáscsoportot — termékmélységig.

Nader és munkatársai nagy megbecsülésnek örvendenek az amerikai fogyasztók körében. Szavainak, véleményének, értékítéletének súlya van. S tevékenységét nem hagyhatják figyelmen kívül az amerikai vállalatok sem, amelyek profitjának alakulását kedvezően, vagy kedvezőtlenül érintheti egy-egy megalapozott Nader-jelentés. A vásárlók ugyanis a sok kellemetlen tapasztalat után mind jobban hisznek a fogyasztói érdekvédelmi szervezetek értékítéleteinek és véleményének, mint a cégek „rózsaszín" reklámjainak.

GARA SZABOLCS

REFLEKTOR

is

-comp

etkezet

r u. 44.

A Magyar Gazdasági Kamara lehetőleg felsőfokú végzettségű, költségvetési gyakorlatot szerzett, nyelvvizsgát tett

belső ellenőrt

keres.

A jelentkezést, részletes önéletrajzzal, a személyzeti és munkaügyi főosztályra küldjék el, cím: Budapest, Kossuth Lajos tér 6—8. 1055

Az MKM Budapesti Kábelgyára azonnal felvesz 2—3 műszakos gépmunkára

férfi és női munkaerőt, elektroműszerészt, villanyszerelőt, lakatost, csőszerelőt, tetőfedő-bádogos szakmunkásokat.

Kedvező kereseti lehetőség, vidéki munkavállalóknak munkásszállás.

Érdeklődni lehet személyesen: MKM munkaügyi osztály, Budapest XI., Budafoki út 60., telefon: 813-590/179

mok

Megnevezés:	Max. nyomaték 6 barnál:	A meghajtó négyszög mérete:	Súlya:	Fogy. ára:
CP—828-as típusú racsnis kulcs	70 Nm	1/2″	1,2 kg	8 450 Ft
CP—734-es típusú ütvecsavarozó	350 Nm	1/2″	2,2 kg	14 000 Ft
CP—772-es típusú ütvecsavarozó	900 Nm	3/4″	4,7 kg	34 400 Ft
CP—793-as típusú ütvecsavarozó	2000 Nm	1″	9,5 kg	67 600 Ft
	Fordulatszám 6 barnál:			
CP—788 H típusú fúró-csavarbehajtó (max. 13 mm)	500/min		1,7 kg	23 400 Ft
CP—869 S típusú sarokcsiszoló (tárcsa ∅ 178 mm)	4500/min		2,6 kg	25 900 Ft

Megrendelhetők: az AUTÓKER KISKERESKEDELMI ÜZLETÁGÁNÁL Budapest, Rákóczi út 45. 1088 Telefon: 143-200

A Merkur

Személygépkocsi Értékesítő Vállalat

felvesz

a pénzügyi osztályára

osztályvezető-helyettest.

Alkalmazási feltétel:
adó-, hitel-, valamint belföldi és külföldi pénzügyekben jártasság, minimum ötévi szakmai, valamint négyévi vezetői gyakorlat, felsőfokú végzettség, esetleg mérlegképes oklevél.

Felvesz továbbá
felsőfokú pénzügyi és számviteli végzettségű vagy mérlegképes könyvelői képesítést és megfelelő szakmai gyyakorlatot szerzett

belső ellenőrt,

mérlegképes végzettségű

adócsoport-vezetőt,

mérlegképes vagy közgazdasági szakközépiskolai végzettségű

adóellenőrt,

középfokú végzettségű

likvidátort,

közgazdasági szakközépiskolai végzettségű

pénzügyi előadót,
kontírozó könyvelőt,
gépkönyvelőt,
gyors- és gépírót,
gondnok-raktárost,
árelőadót,
áruforgalmi előadót és
nyugdíjas portást.

Jelentkezni lehet a Budapest VI., Szív u. 60. sz. alatt vagy a 127-273-as telefonon.

Nemzetközi repülőgéppiac

Béreljen Jumbót

Az amerikai és nyugat-európai repülőgépgyárak sorra kapják az óriásmegrendeléseket a légitársaságoktól, valamint a lízingcégektől. Rendelési könyveik annyira telítettek, hogy az igények kielégítése — géptípusoktól függően — 3—6 esztendőt vesz igénybe. A „sorban álló" légitársaságok a hosszú várakozásért elsősorban a lízinggel foglalkozó cégeket okolják, amelyek — úgymond — spekulációs céllal százával rendelik a repülőgépeket.

A repülőgéplízing évtizedünk egyik bombaüzlete. A világ kereskedelmi utasszállító flottája 1981-ban hatezer repülőgépből állt, ezek 94 százaléka az üzemeltető légitársaság tulajdonában volt, a lízinggépek aránya tehát nem haladta meg a hat százalékot. Tavaly 7900 polgári utasszállító repülőgépet számlált a nemzetközi statisztika, a lízinggépek száma 1250 volt, az arány tehát már 16 százalékra emelkedett. A légitársaságok nemzetközi szövetségének előrejelzése szerint az ezredfordulóig 58 százalékkal növekszik a világ légiflottája, az utasszállítók száma eléri majd a 12 500-at. Várakozások szerint az ezredfordulón közlekedő repülőgépek mintegy 30 százaléka fogja már lízingkonstrukcióban viselni az üzemeltető légitársaságok emblémáját.

A világ legnagyobb repülőgéplízing cége az írországi GPA, amelynek részesedése a nemzetközi lízingpiacon eléri a 9 százalékot. A vállalat tavaly 650 millió dollár forgalom mellett 101,4 milló dolláros profitra tett szert. Legjelentősebb versenytársa a kaliforniai International Lease Finance Corporation (ILFC), amelynek piaci részesedése 1988-ban 7,9 százalék volt. Tavaly az ILFC 213,2 millió dolláros forgalmat bonyolított le, nyeresége pedig valamivel meghaladta a 43 millió dollárt. Érdemes megjegyezni, hogy a jelentősebb lízingcégek között tartják számon az American Airlinest (piaci részesedése 6,3), a United Airlinest (4,5 százalék), a Lufthansát (3,4 százalék), valamint a British Airwayst (3,1 százalék). A repülőgépek lízingpiacának többi részén 133 kisebb-nagyobb vállalat osztozik.

Az ILFC alelnöke, Louis Gonda nemrégiben azzal hárította el a légitársaságok spekulációs vádaskodásait, hogy véleménye szerint a légivállalatok túl sokáig vártak a döntéssel légiflottájuk lecserélésére. A magyar származású alelnök szerint a légitársaságok flottájuk nagyobb részét a hatvanas évek elején vásárolták, s a fokozatos lecserélés helyett inkább hagyták a gépeket elöregedni, termeljenek csak minél több nyereséget. Ilyen körülmények között — Louis Gonda szerint — nem meglepő, hogy a légitársaságok igénye az új gépek iránt gyakorlatilag egy időben jelentkezik. S a lízingcégek voltak annyira előrelátók, hogy időben tudtak számolni a hirtelen fellépő nagy kereslettel. Ezzel magyarázható, hogy az elmúlt években sorra adták fel megrendeléseiket a repülőgépgyáraknak. Mire a légitársaságok „felébredtek", a Boeing, a McDonell-Douglas és a nyugat-európai Airbus Industries kapacitásainak jelentős részét a lízingvállalatok már lekötötték. Spekuláció helyett tehát inkább üzleti előrelátásról, tudatos marketingtevékenységről ildomos beszélni – hangoztatta az alelnök.

A légitársaságok részéről hatalmas a kereslet az új gépek iránt. Amelyik légivállalat nem volt elég előrelátó – többségük nem volt az –, vagyis nem rendelt évekkel ezelőtt új masinákat, az ma gyakorlatilag nem tud új repülőgépet vásárolni. A légitársaságok végső soron megkedvelték a lízinget, mert a tartós gépbérlet számukra is sok előnnyel jár.

A lízing lehetősége megkíméli a légitársaságokat az egyszeri nagyobb beruházástól. Miután többségük nagyobb mennyiségben csak hitellel tudna repülőgépet vásárolni, meglehetősen magas kamattal „megtűzdelve" — a lízing megkíméli őket az eladósodástól. (A légitársaságok nemzetközi szövetségének előrejelzése szerint az ezredfordulóig a légitársaságoknak 400 milliárd dollárt kellene fordítaniuk a gépparkjuk kicserélésére és bővítésére, de még ennek negyede sincs meg nekik. Természetesen a bankok rendelkezésre állnak, de a törlesztés és a kamat több éven át szinte teljes egészében felemésztené a nyereségüket.) A légitársaságok szempontjából tehát a lízing kedvező megoldás, gépparkjuk szerkezetét ugyanis — a repült útvonalak hosszától függően — rugalmasan tudják alakítani.

Különösen csábító a lízing az újonnan alakult, a nemrégiben reprivatizált, valamint a kisebb méretű légitársaságok számára, ezek a cégek ugyanis meglehetősen szűkös anyagi lehetőségekkel rendelkeznek, nem képesek nagyobb összegű beruházásra. A lízingdíjat azonban többnyire megkeresik, s a szerződések egy része lehetővé teszi, hogy néhány év után a lízingelt gépek a légitársaságok tulajdonába kerüljenek. Addig persze a lízingcég a gép árának megtérülése mellett jelentős nyereségre is szert tesz, s a profitból újabb repülőgépeket tud vásárolni.

Jól jellemzi a repülőgéplízing jövedelmezőségét néhány nagyobb légitársaság újsütetű gyakorlata. Több nagy légivállalatat a repülőgépgyárak által leszállított repülőgépeket vadonatújan — természetesen jókora felárral — eladja a lízingcégeknek, s azoktól a gépeket azonnal bérbe veszi. A felárból finanszírozni tudják a hosszú lejáratú lízing költségeit. Ennél is jobb üzlet, hogy a légitársaságok a korábbi rendelések nyomán megérkező új repülőgépeket, illetve azok egy részét, valamint a még nem ki öregedett, de néhány éven belül lecserélésre kerülő gépeket maguk adják lízingbe. A számítógépek szinte pillanatok alatt kiszámítják a leggazdaságosabb „keverési arányt": hány új gépet, valamint hány, még nem túlkoros masinát érdemes lízingbe adni, s emellett hány gépet érdemes lízingbe venni.

A lízingcégek bővülő megrendelései nemcsak a repülőgépgyárak, hanem a hátteriparág részére is kedvező konjunktúrát jelentenek. Különösen a repülőgépmotorokat gyártó nagyvállalatok — Rolls-Royce, Pratt and Whitney, General Electric, Snecma — számolnak gyártásuk és eladásaik fellendülésével. A repülőgépipar, valamint a légitársaságok szakembereinek egybehangzó véleménye szerint a nagyobb lízingcégek az idén és 1990-ben újabb óriásmegrendeléseket adnak majd a repülőgépgyáraknak.

G. L.

A Magyar Villamos Művek Tröszt pályázatot hirdet

a pénzügyi főosztályán főosztályvezetői munkakör betöltésére.

A munkakör rövid leírása:
- **a tröszt pénzgazdálkodásának tervezése, szervezése, irányítása**
- **a tevékenység folyamatos finanszírozásának biztosítása**
- **a tröszt és keretébe tartozó vállalatok közötti pénzmozgások szabályozása, az érdekek összhangjának biztosítása**
- **a banki kapcsolatok erdményes működtetése.**

A munkakör betöltéséhez szükséges követelmények:
- **közgazdaság-tudományi egyetemi végzettség**
- **legalább tízévi vállalati pénzügyi, ezen belül ötévi vezetői gyakorlat**
- **feddhetetlen előélet**
- **legfeljebb 45 éves kor.**

A pályázat tartalmazza a pályázó:
- **részletes önéletrajzát, szakmai önéletrajzát**
- **eddigi munkaköreinek leírását**
- **munkájának eddigi elismeréseit**
- **szakképzettségét, végzettségét igazoló okmányainak másolatait**
- **jelenlegi keresetének, illetve igényének megnevezését.**

A pályázatokat bizottság értékeli, amelyeket titkosan kezel.
A pályázatok elnyerése esetén a megbízás határozott (3—5 év) időre történik, alkalmasság esetén meghosszabbítható.

A pályázatokat július 15-éig lehet benyújtani a Magyar Villamos Művek Tröszt személyzeti és oktatási főosztályára, cím: Budapest, Vám u. 5—7. 1011.
A pályázatokkal kapcsolatban felvilágosítást ad Zakar István gazdasági igazgató (telefon: 158-220).
A döntésről a pályázók július 30-áig levélben kapnak értesítést.

Vállalatok, szövetkezetek figyelmébe!

Alkalmi vétel!

Az ÁISH Építőipari Üzem a jelenlegi beszerzési ár 50%-áért

megvételre felajánlja

új gépi állóeszközeit:
— három Robotron 1732-es adatrögzítő gép, memória egységtárral és
könyvelési programokkal

MAGYAR HÍRLAP

89. VI. 28.

Az USA gazdasága

A recesszió szele

Az amerikai közgazdászok döntő többsége abban egyetért, hogy belátható időn belül véget ér az USA második világháború utáni legfényesebb korszaka, az 1982 novembere óta tartó töretlen fellendülés. A vezető gazdasági szakemberek inkább arról vitatkoznak, hogy *mikorra várható a konjunktúra megszakadása*, s milyen mélységű lesz a visszaesés. Sokak véleménye szerint a több mint 80 hónapja tartó fellendülés már *a második félévben*, de legkésőbb a jövő esztendő első hónapjaiban *recesszióba* torkollik.

Bush elnökre és csapatára nem vár könnyű feladat, hiszen az idei év elejétől mind több jel mutat arra, hogy a reagani évek túlfűtött gazdasági konjunktúrája *„kihűlőben"* van. 1988-ban a bruttó társadalmi termék növekedése meghaladta a 3,2 százalékot, s noha a kormányzat hivatalos előrejelzése hasonló GNP-növekedést prognosztizált 1989-re, a gazdasági szakértők többsége jó esetben 2 százalék körüli értékre számít. Már az első negyedévben több recessziós *„fuvallat"* igazolta az *„aranykor"* közeli végére számító elemzőket. Januárban 7,2, februárban pedig 5,1 százalékos volt az infláció, s a pénzromlás felgyorsulása általában a fellendülési ciklus végének közeledtét jelenti az amerikai gazdaságban. Jócskán táplálta az inflációs pörgést *a termelői árak emelkedése;* az első negyedévben a termelői árak mintegy 3 százalékkal növekedtek.

Az első számú közellenség

Ugyancsak a *„lehűlés"* jele, hogy *erőteljesen csökken a tartós fogyasztási és beruházási cikkek rendelésállománya*, s ennek megfelelően csak kis mértékben emelkedik az ipari termelés. Visszaesett a lakásépítési tevékenység is, s már érezhetők a csökkenés jelei a fogyasztói keresletben.

A központi bank szerepét betöltő *Fedral Reserve System* (FED) az első számú közellenségnek *az inflációt* tartja, ezért azt a *kamatpolitikával* és a *pénzkibocsátás* „fegyverével" igyekszik csillapítani. A FED a kereslet további szűkítése érdekében fokozatosan drágítja a hitelt: április elejéig a központi bank már *kétszer emelte a kamatlábakat.* 1988 márciusában a prime rate 8,5, egy esztendővel később pedig már 11,5 százalék volt. A FED értésre adta, hogy az inflációs nyomás csillapítása érdekében hajlandó tovább emelni a kamatokat. A kamatlábemelés azonban *kétélű fegyver*, ugyanis a költségvetési deficit finanszírozásához szükséges külföldi pénzeket így csak magasabb kamat mellett tudja a kormány igénybe venni, s ezzel tovább növekedhet a 350 milliárd dollárt meghaladó külföldre szóló államadósság.

Márpedig a költségvetési deficit lefaragása és az eladósodás megállítása a Bush-adminisztráció gazdaságpolitikájának legfontosabb célkitűzése. A tavalyi költségvetési év 155,1 milliárd dollár hiánnyal zárult, s a tervek szerint idén 162 milliárd lesz a büdzsédeficit. A kormánynak tehát igen *szigorú költségvetési politikát* kell folytatnia, ha be akarja váltani ígéretét, nevezetesen *a költségvetési hiány teljes felszámolását* 1993-ra. Washington a tervek szerint szigorúan fogja alkalmazni az úgynevezett *rugalmas befagyasztás* elvét, amelynek értelmében a költségvetési kiadások rovatait évről évre csak az infláció százalékával növelik.

Ismeretes, hogy Bush elnök választási győzelmének egyik fontos tényezője volt *az adóemelés elvetése.* A költségvetési bevételek tehát nem a közvetlen, illetve a személyi jövedelemadók növeléséből emelkednek, hanem az egyéb adók — elkerülhetetlennek látszó — emeléséből. Többek között szó van arról, hogy újabb *különadókat* vetnek ki a *cigarettára*, az *alkoholos italokra*, s nem kizárt a *benzinadó* bevezetése sem. Tartósan deficites költségvetés esetén az amerikai gazdaságban nincs sok választási lehetőség.

A dollár értékvesztése

A recesszió egyik „biztos" előjele *a termelőkapacitások kihasználtságának visszaesése.* Ez a folyamat — igaz, igen lassan — már megindult az USA-ban, persze, van miből *„fogyókúrázni"*: az év elején a termelőkapacitások kihasználtsága meghaladta a 84 százalékot, s ez az Egyesült Államokban igen magas értéknek számít. A belső kereslet folyamatos csökkenését — s ezen keresztül a termelőkapacitások kihasználásának visszaesését — ellensúlyozhatja az amerikai áruk és szolgáltatások iránti külföldi kereslet bővülése. Tavaly az Egyesült Államok 27 százalékkal növelte exportját, miközben a behozatal 9 százalékkal haladta meg az előző évit. Az amerikai exportoffenzívában döntő szerepet játszott a *dollár értékvesztése* a vezető nyugati valutákhoz képest, a meggyengült dollár egycsapásra keresetté tette az amerikai árukat külföldön. (Érdemes megjegyezni, hogy a dollár „besegítése" mellett az elmúlt években számottevően javult az amerikai árucikkek és szolgáltatások minősége, nőtt a termelékenység és a versenyképesség. Az USA cégei folyamatosan korszerűsítik termékszerkezetüket, s a veszteségesen termelő üzemegységeket, ágazatokat gondolkodás nélkül *bezárják.)*

A kedvező exportteljesítmény eredményeként tavaly mintegy 20 százalékkal — 137 milliárd dollárra — csökkent a külkereskedelmi mérleg hiánya. Nem véletlen, hogy az USA a vezető tőkés államokkal rendszeresen összehangolja a valutaárfolyam-arányok alakulását, hiszen a dollár jelentősebb megerősödése az export visszaesésével, az import növekedésével, és ezen keresztül az infláció még nagyobb ütemű emelkedésével járna. Ennek ellenére *a Nemzetközi Valuta Alap* legújabb jelentése azzal számol, hogy 1990-ben ismét növekszik majd az amerikai külkereskedelem mérleghiánya.

Az infláció és a deficitek kettős szorításában a kormányzat és a FED célja nem lehet más, mint a konjunkturális szakasz elnyújtása, s a visszaesés beköszöntének minél későbbre való kitolása. (Az amerikai gyakorlat szerint recesszióról akkor lehet beszélni, ha a gazdasági növekedés két egymást követő hónapban negatív értéket mutat.) Elsősorban abban bíznak, hogy a monetáris eszközökkel hűtött gazdaság *„simán ér majd földet"*, tehát az erőteljes konjunkturális szakaszt egy enyhe és rövid visszaesés követi majd.

Ellenőrzés alatt

A kormány, a bankok és a piackutató intézetek vezető közgazdászai nem számítanak robbanásszerű recesszióra, véleményük szerint ugyanis a reagani évek alatt a gazdaság annyira megerősödött, s a deficitektől eltekintve annyira növekedett alkalmazkodókészsége és -képessége, hogy az átmeneti dekonjunktúra nem vezet majd a termelés erőteljes visszaeséséhez, valamint a munkanélküliség jelentősebb bővüléséhez. A kormányzat, a bankok és a tőzsde egyelőre *ellenőrzés alatt* tartja a gazdasági folyamatokat. Az azonban kétségtelen, hogy az amerikai gazdaság és a lakosság belátható időn belül megkezdi a reagani *„fényes évek"* számlájának a visszafizetését. 1982 és 1988 között az Egyesült Államok többet fogyasztott, mint amennyit megtermelt, s a költségvetési hiány fedezésére igénybe vett külföldi pénzek visszafizetése nem hagyja érintetlenül a fogyasztói kereslet alakulását. Az előrejelzés szerint *a visszaesés* ugyan *nem lesz drámai*, de az adósságok törlesztése miatt összébb kell húzni a nadrágszíjat, különösen *a személyi jövedelemadók emelésének elmaradása miatt.*

Gara Szabolcs

MAGYAR HÍRLAP POSTÁJA

mények részkudarcokkal járnak együtt. *Végleges* megoldás kell! Kerüljenek végre megfelelő emberek a megfelelő helyekre — és ne az arra alkalmatlanoknak keressenek megfelelő helyet.

Nem irigylem azt, aki ennek megvalósítására vállalkozik — darázsfészekbe nyúl —, de szívből kívánok küzdelméhez teljes sikert.

Benke Zoltán
építőipari üzemmérnök
Szeged, Oskola u. 7.

*

Tévénaplónkban Semmelweis és a Közterület Fenntartó címmel Virág F. Éva egyebek között arról a riasztó szenvtelenségről írt, amelyet A Hétben nyilatkozó férfiu, a Közterület Fenntartó Vállalat munkatársa mutatott. A műsorban a világháború idején elsülyedt német uszályról esett szó, amely vélhetően tele van lőszerrel. Az indulatokat kavaró műsorral és kolléganőnk írásával kapcsolatban kiegészítő, tájékoztató levelet írt szerkesztőségünknek az említett vállalat műszaki vezérigazgatóhelyettese. Részletes levelének legjellegzetesebb sorait közöljük.

A vállalatunkkal készített tévériportnak csak *töredéke* hangzott el, s így — az összefüggések elhagyása miatt — *félreértésekre* adhatott okat. Nem érdektelenségünket kívántuk kinyilvánítani, hanem a vállalatra vonatkozó feladatokról adtunk tájékoztatást, leszögezve, hogy *nem tartozik hatáskörünkbe a Duna medrének üzemeltetése*, így az elsülyedt uszállyal kapcsolatos további feladatok elvégzése sem. A tévériportban, majd a *Magyar Hírlap* ezt követő cikkében minket ér elmarasztalás annak ellenére, hogy tudomásunk szerint robbanószer-kutatással összefüggő medervizsgálati munkákat a főváros területén *csak vállalatunk* végeztet, évi hatmillió forint költséggel. A kritikus hang jogtalanul érte vállalatunkat, miután évek óta azon munkálkodunk, és erre számtalan példa is bizonyíték (például a Lánchíd melletti robbanószerkezetek kiemeltetése stb.), hogy a Dunát (értelemszerűen a hidak környezetében, miután csak erre terjed ki szuverenitásunk) biztonságossá tegyük.

Szívélyes üdvözlettel:

Király Károly

Falun könnyebb?

Azzal kezdem, hogy a tévé *Ablak* című adásában egy meghívott úgy vélekedett: *a falusi nyugdíjasoknak könnyebb*, mint a városiaknak, főleg a pestieknek. Az igaz, hogy nekünk könnyebb, de köszönöm én azt, amit ezért *tenni kell*. Én 75 éves vagyok, feleségemmel együtt nyolcezer forint a nyugdíjunk, és még hármat hozátermelünk (mák, dió, ribizli), mert másképp nem megy. Megtermeljük a nyári és téli *konyhai szükségletet* is, nagyon nehéz munkával. Csinálják ezt a városiak is, hiszen nem kötelező ott élni: *jöjjenek falura*. Nem kell díszkutyát, macskát tartani több száz forintért, nem kell színházba, moziba, hangversenyre, fürdőbe és külföldre járni. Nem fontos üvegházi szőlőt, paradicsomot enni, virágot vásárolni, és akkor nekik is könnyebb lesz.

Az is micsoda felháborító és lehetetlen helyzet, hogy a pestiek *fele annyit sem fizetnek* a villanyáramért, mint a falusiak itt, a Visonta mellett. Az újságok, a tévé, a rádió is állandóan a *lakáskérdéssel*, főleg a budapestivel foglalkozik. A falun nincs ilyen gond, mert mindenki *épít magának*, sőt még a gyerekének is, de egy fél élet megy rá, ha nem az egész. Nem szórakozik, nem üdül, de lakása *van*. Vegyenek erről példát a városiak. Azt sem tudom, hogyan lehet sok pestinek alacsony a nyugdíja, amikor ott több a fizetés, mint falun. Biztosan nem dolgoztak elég időt. Mi például a feleségemmel nem örököltünk, de hárommilliós házat építettünk a fiúnk is benne lakik, sőt, még az unokánknak is adunk indulást. Mindezt a két kezünk munkájával. Igaz, ma már sok gyógyszert fogyasztunk, de élünk.

Tóth Péter
Gyöngyös

Nekem az a véleményem

Végre a pénzügyminiszter nyilvánosan beismerte, hogy *„az államháztartás jelenlegi formájában életképtelen, fönntartása az összeomláshoz vezet"*. De, vajon hogy jutottunk ide? Erről nemigen esik szó, pedig ezt sem ártana feltárni.

Sokakat érdekel, hogy az állami támogatásról szóló kimutatást miért nem merik *nyilvánosságra* hozni. Miért kell tabuként kezelni olyan milliárdokat, amelyeket megszavaztatnak az országgyűléssel, s talán ők sem ismerik a részleteket. Úgy tűnik, hogy az állami intézményeknél, költségvetési szerveknél sem történik semmi. Több, mint egy éve összevonták a két kereskedelmi minisztériumot. Sokan várták, hogy az összevonás után jelentős számú, *lakásnak alkalmas* helyiség szabadul fel, nagycsaládosok, fiatal házasok számára. Megszűnt az egykor lakóházként használt épületben lévő ÉVM. *Mikor* lesz ismét lakóépület?

Szó esett a hivatkozott tájékoztatóban a *személyi jövedelemadóról* is. Sokat emlegették, de módosítás a mai napig nem történt a jövedelemadó elszámolása terén. A 12-szeres szorzó miatt lényegesen *több* adóelőleget vonnak le, mint ami jogos. Továbbra is folyik a *pazarlás*, az állami turizmus, az állami gépkocsik magáncélra használata, az ajándékozás, reprezentálás terén.

Csepegtetve kerülnek nyilvánosságra a többmilliárdos visszaélések. Legutóbb a parlament ülésén az M7-es autópálya építésénél elkövetett *többmilliárdos* kár került szóba. Csak most derült fény a *Mineralimpex* volt vezérigazgatójának súlyos visszaélésére. Az állami tulajdon felszabadítása is sokáig várat magára. Miért kell *iróasztal mellől* irányítani kereskedelmet, vendéglátást, ingatlankezelést?

A hatalmas bürokrácia miatt húzódik a külföldi tőke beáramlása. Hosszú hónapokig *képtelenek dönteni* az illetékes szervek. Reform, kibontakozás a káoszból csak megújult, arra alkalmas vezetőkkel képzelhető el. Sok beszéd helyett *lépjünk!*

Marschall Jenő
Budapest

A jogász válaszol

Családi házas ingatlanunkat 1987-ben kórházi célra kisajátították. A ház azóta üresen áll, állaga romlik. Kórház kialakítására nem került sor, s úgy tudom, egyelőre nem lesz belőle semmi. A többletkártalanítás iránti per 1988 tavaszán jogerősen befejeződött azzal, hogy százezer forintot meghaladó perköltséget fizettünk. A kisajátítás nem terjedt ki a mellettünk lévő családi házra, ahol még engedélyezték a gáz bekötését is. Én ezt a bíróság megtévesztésének tartom. A birtokomban lévő, 1988-ban készült szakvélemény szerint az utcában gázelosztó vezeték nem létesíthető — írja S. J. bonyhádi olvasónk.

A kisajátítás szabályait az 1976. évi 24. törvényerejű rendelet állapítja meg. A *kisajátítás:* nem állami tulajdonban álló ingatlan tulajdonjogának megszerzése ellenérték (kártalanítás) fejében az *állam* részére. Kisajátítás csak *közérdekű célból* történhet: e célokat a tvr. 4. §-a felsorolja. Ezek között szerepel a szociális és egészségügyi létesítmény elhelyezése is. Kórház kialakítására tehát minden további nélkül, törvényesen lehet kisajátítási döntést hozni.

A kisajátítást elrendelő határozat ellen nincs jogorvoslat: ha a kisajátításért felajánlott kártalanítás nem megfelelő, ezt lehet *perben vitatni*. A pert olvasónk — leveléből megállapíthatóan — elveszítette 1988-ban, mert magas összegű perköltség megfizetésére kötelezésről számol be.

Sorra véve kérdéseit, a válasz a következő: A kisajátított ház üresen áll, romlik; az állagromlást senki sem fizeti meg. Feltehető azonban, hogy ha a területet kórházépítésre sajátították ki, akkor az előbb-utóbb úgyis bontásra kerül.

Olvasónk szerint azonban a kórház nemhogy nem épült eddig meg, de lehet, hogy nem is fog. Nem világos, hogy ezzel mit kíván olvasónk elérni, vagy igazolni. Ha arra gondol, hogy a közérdekű cél meghatározott időn belül nem valósult meg, amelyre alapítottan a kisajátítást elrendelték, ez a kisajátítás előtti tulajdonos jogait bármiképpen is érintené, akkor téved. A volt tulajdonosnak „visszavásárlási jogot" a tvr. nem biztosít, csakis megfelelő kártalanításra tarthat igényt: csereingatlanra, vagy pénzbeli kártalanításra, esetleg e kettő kombinációjára. Erről azonban már jogerősen döntött a bíróság.

A kisajátítás nem terjedt ki a szomszédos házra, arra a területre feltehetően már nem volt szükség kórházépítés céljára. A szomszéd — a kisajátítás után — engedélyt kapott gáz bevezetésére, holott egy magánszakértői vélemény szerint ez nem engedélyezhető. Nem világos, hogy az-e a probléma, hogy miért kapott gázbevezetésre engedélyt a ki nem sajátított szomszéd, vagy az, hogy ennek az engedélynek a ténye folytán olvasónk úgy tartja, hogy kisajátított ingatlanára is be lehetett volna vezetni a gázt, s ezzel az nagyobb értékű lehetett volna.

Ha a szomszéd a gázt bevezettette, ez nem befolyásolja a kisajátított ingatlan értékét. Ha úgy véli, hogy a jogerős bírói ítélet nem megfelelő a kártalanítási ügyben azért, mert nem megfelelően alkalmazták a jogszabályokat, akkor *törvényességi óvás* iránti kérelmet nyújthat be a Legfelsőbb Bírósághoz.

— tása —

89.6.6.

HÍRMAGYARÁZATUNK

Feléledt a dollár

Sikerült újabb meglepetéssel szolgálnia a pénzpiacok számára *a dollárnak.* Megtörtént, amire kevesen számítottak, a zöldhasú árfolyama *döngeti a két nyugatnémet márkás „álomhatárt".* A dollár nemcsak a márkával szemben izmosodott meg, hanem jelentősen emelkedett árfolyama a többi vezető nyugati valutával szemben is. 1986 óta nem jegyezték olyan magasan a dollárt, mint május második felében. *A dollár erősödése nem váltott ki különösebb pánikot a pénzpiacokon, de természetes módon azonnal megindultak a találgatások az amerikai valuta árfolyamának jövőjéről, valamint a „nagy ugrás" okairól.*

Plaza-megállapodás

Ismeretes, hogy 1985 szeptemberében a *New York-i Plaza Szállóban az USA, az NSZK, Japán, Franciaország, Kanada, Nagy-Britannia és Olaszország pénzügyi vezetői megállapodást írtak alá az akkor túlértékelt dollár meggyengítésének szükségességéről.* A dollár árfolyamának jelentős csökkenésére elsősorban az Egyesült Államoknak volt szüksége, mert *túlértékelt valutája az export csökkenését, a behozatal ugrásszerű növekedését, végső soron pedig a külkereskedelmi mérleg hiányának jelentős növekedését idézte elő.* Az úgynevezett Plaza-megállapodás után, a különféle összehangolt nemzetközi pénzügyi műveletek hatására zuhanni kezdett a dollár.

A dollár „finomhangolását" időről időre elvégezték a megállapodást aláíró Hetek, *az árfolyamarányok „beállítása" pedig a kamatpolitika, a pénzkibocsátás, valamint a központi bankok feladata volt.* Szükség esetén az amerikai, a nyugat-európai és a japán központi bankok *dollárelladással* enyhítették az amerikai valuta keresletét, s ezen keresztül *lenyomták* az árfolyamát. Amikor pedig túl gyengének ítéltetett a dollár, a központi bankok összehangolt akció keretében *nagy mennyiséget vásároltak fel a pénzpiacokon.* A bankok támasztotta kereslet hatására erősödött a dollár.

A Plaza-megállapodást követő két és fél évben *a dollár több mint 40 százalékot vesztett erejéből a vezető nyugati valuták „kosarához" képest.* A világ első számú valutájának gyengülése *kedvező hatást* gyakorolt az amerikai gazdaságra: számottevően megnövekedett az amerikai áruk versenyképessége a külpiacokon, s így jelentősen bővült az USA exportja. Látványosan csökkent a külkereskedelmi mérleg hiánya, amely két esztendő alatt csaknem 35 milliárd dollárral mérséklődött. (1988-ban az amerikai külkereskedelmi mérleg deficitje 137 milliárd dollár volt.) *Az import egyúttal jócskán megdrágult, s így mérséklődött a növekedési üteme.*

A kamatláb

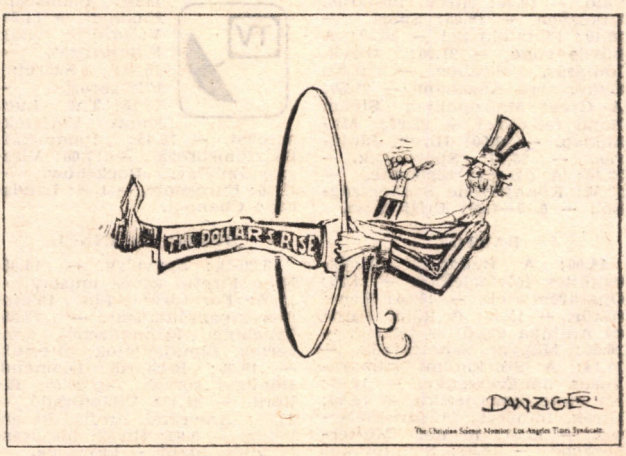
A Plaza-megállapodás tehát több éven át jól működött. A Hetek a legutóbbi egyeztető tanácskozásukon abban állapodtak meg, hogy a dollár árfolyamát nem engedik 1,90 márka és 130 jen fölé emelkedni. Időközben azonban az amerikai gazdaságban történt egy és más.

A túlpörgött gazdasági tevékenység „hűtése", valamint az ismét feléledő infláció visszaszorítása érdekében az USA központi bankja, a Federal Reserve, idén többször is emelte a kamatlábat. (1988 májusában a leszámítolási kamat 9 százalék volt, egy évvel később már 11,5 százalék.) A több mint hat éve tartó, töretlen konjunktúra „elnyújtása" érdekében, a *központi bank visszafogta pénzkibocsátási tevékenységét.* Megdrágultak a hitelek, *viszonylagos pénzszűke* keletkezett, mert a bank így látta biztosítottnak a beruházások csökkenését, valamint *egy mélyebb recesszió elkerülését* (Érdemes megjegyezni, hogy *az amerikai közgazdászok többsége szerint 1990-ben véget ér a konjunktúra, s az USA gazdasága egy kisebb recessziót, visszaesést él majd meg.*)

Az amerikai kamatlábak jóval magasabbak a nyugat-európainál és a japánnál, *ezért érthető módon az ottani tőkék az Egyesült Államokban kerestek és keresnek érvényesülést, azaz profitot.* Nem kis mértékben szította a dollár iránti keresletet, hogy az év első hónapjaiban viszonylag sok kedvező adatot hoztak nyilvánosságra az amerikai gazdaság teljesítményéről.

A fejlett tőkés államok pénzpiacain tehát jelentősen megnövekedett a dollár kereslete. Az amerikai valutából a piacokon nincsen a „megszokott" mennyiség, mert a Federal Reserve kevés dollárt bocsát ki. A kereslet tehát — részben spekulációs és értékmentési okokból — az elmúlt hetekben igencsak meghaladta a dollárkínálatot, így az árfolyam látványosan emelkedni kezdett. *Nem jártak eredménnyel a központi bankok egyeztetett dollárelladási „hadműveletei", a piacra dobott dollárt hamar „felfalta" a kereslet, s az amerikai valuta a várt gyengülés helyett ismét erősödött.*

Az amerikai kormánynak és a gazdaságnak sem áll érdekében *a dollár megerősödése,* hiszen ez hosszabb távon serkenti az importot és csökkenti az export versenyképességét. *Erős dollár mellett nehezen csökkenthető a külkereskedelmimérleg-deficit, valamint a fizetési mérleg hiánya.* Időközben hazai inflációs nyomás enyhítésére, valamint a dollár iránti kereslet mérséklésére Nagy-Britanniában felemelték a kamatokat, s nem kizárt, hogy hasonlóan cselekszenek majd a nyugat-európai és a japán központi bankok is.

Amerikai karikatúra a dollár „csodálatos" felfelé lebegéséről

Nem várható „robbanás"

A vezető tőkés gazdaságok pénzügyi „guruinak" véleménye szerint a dollár árfolyamának alakítása korántsem csúszott ki a Hetek kezéből, *ezért az amerikai valuta további jelentősebb erősödésével nem lehet számolni.* Árfolyama még ugyan kisebb mértékben mozoghat felfelé a következő hetekben, de *semmiféle „valutarobbanás" nem várható.*

Az amerikai gazdaság számára pedig kifejezetten nem kívánatos, a túl erős nemzeti valuta. Washingtonban sokan azt remélik, *hogy a központi bank belátható időn belül megkezdi a leszámítolási kamat csökkentését, s ez — együtt a nyugat-európai és a japán kamatok emelésével — enyhíthet majd a dollárra nehezedő keresleti nyomáson.* A fölös tőkék ugyanis oda csoportosulnak át, ahol magasabb kamat várja őket.

Minden jel arra mutat, hogy a dollár „feléledése" csak átmeneti, s a nemzetközi pénzügyi beavatkozómechanizmusok „bevetésével" árfolyama hamarosan megindul visszafelé. Arra persze nem lehet számítani, hogy 15-20 százalékot veszít majd értékéből, *arra azonban igen, hogy az árfolyamarányok a Hetek által megállapított szint körül stabilizálódnak.* A mai nemzetközi pénzügyi együttműködés közepette ugyanis egyik irányban sincsen helye tartósabb „rakoncátlankodásnak"...

(—asz—)

a meseautó, kábítószerárus

kába kezdett, s mivel — ahogy mondta — nyakig volt az aktákban, a hibáján kívül elkésett kábítószerárust ideiglenesen szabadlábra helyezte, tárgyalását elhalasztotta.

Vajon meglesz-e még a gyanúsított, mire ismét tárgyalják az ügyet?

(mécs)

A NAP PROGRAMJÁBÓL

Június 6., kedd

KOSSUTH:

RÁDIÓ

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Magyarán szólva. — 14.25: Orvosi tanácsok. — 14.30: Dzsesszmelódiák. — 15.00: Zsebrádiószínház. A dzsungel törvényei. — 15.26: Hagyományápolók. — 16.00: Tizenhat óra. Hírmagazin. — 16.10: Éneklő ifjúság — 16.20: A Nyitnikék postája. — 17.00: A szociáldemokráciáról — Budapesten. — 17.30: Beszélni nehéz. — 17.42: Reklám. — 17.45: A Szabó család. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (x) — 18.30: Esti magazin. — 19.15: Holocaust. — 20.15: Rozsos István nótákat énekel. — 20.25: Lakáshelyzetek. — 20.54: Turgenyev és a muzsika. — 21.45: Hajszálgyökerek. Egy szál virágért? — 22.00: Hírvilág. — 22.30: Zenekari muzsika. — 23.36: Barangolás régi hanglemezek között. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Tea hármasban. — 15.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 15.05: Máthé Éva és Lax Éva énekel. — 15.20: Könyvről könyvért. — 15.30: Csúcsforgalom. — 17.30: Kamasz-panasz. — 18.30: Talpalávaló. — 19.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 19.05: Sport. — 19.10: Fiataloknak! — 20.30: A bűvös vonó. — 21.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 21.05: Okkersárga Ábrahám. — 21.30: A Great Metropolitan Steam Band felvételei. — 22.00: Mahol nap. — 23.00: Hírek. Időjárás. — 23.10: Sporthírek. — 23.15: A dzsessz története. — 23.55: Könnyűzene Svédországból. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

14.00: A Budapesti fúvósegyüttes felvételeiből. — 14.30: Operarészletek. — 15.05: Zenei tükör. — 15.40: A kölni Musica Antiqua együttes játszik. — 16.50: Magyar zeneszerzők. — 17.14: A Stockholmi kamarakórus hangversenye. — 18.30: Na maternjem jeziku. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: In der Muttersprache. — 19.35: Szimfonikus zene. — 20.49: Top-les. — 21.29: Csaba Péter hegedül. — 22.26: Mi újság a régi zene világában? — 23.04: Tükörképünk 37 darabban. — 23.30: Hírek. Időjárás.

Június 7., szerda

KOSSUTH:

4.30—7.59: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — Kb. 8.15: Mai programok (x) — 8.20: Eco-mix. Gazdasági magazin. — 8.50: Nótacsokor. — 9.37: Beszélni nehéz. — 9.49: Mellényzseb (x) — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Irodalmi világjárás. Salzkammergut. — 10.35: Műsorajánlat. — 10.39: A cornwalli kalóz, avagy a becsület rabja. — 11.54: Reklám. — 12.00: Déli krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Törvénykönyv. — 13.00: Zenekari muzsika.

PETŐFI:

4.30—7.57: Reggeli zenés műsor. — 6.05: Reggeli csúcs. Zene — szóval. — 7.33: Slágerek mindenkinek. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Idősebbek hullámhosszán. — 8.50: Külpolitikai figyelő. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Napközben. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Fúvóstáncok. — 12.25: Útikalauz üdülőknek. — 12.30: Postabontás. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: A tegnap slágereiből. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

BARTÓK:

6.00: Muzsikáló reggel. — 9.00: Műsorismertetés. — 9.03: Időszaki kiállítások (x) — 9.08: Xerxes. Részl. Händel operájából. — 10.05: Zenekari muzsika. — 11.05: Pillanatkép. — 11.10: Fellegi Ádám Beethoven-szonátákat zongorázik. — 12.36: Schütz: Krisztus hét szava a keresztfán. — 13.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 13.05: Bioritmus. — 13.25: Muzsikáról versben-prózában. — 13.57: Svéd operaénekesek felvételeiből.

KEDD

TV

16.25: Hírek. — 16.30: Pannon Krónika. A pécsi körzeti stúdió híradó műsora. Dél-dunántúli hírek, események, információk. — 16.40: Nachrichten. — Hírek német nyelven. A pécsi körzeti stúdió műsora. — 16.45: Nas ekran. A pécsi körzeti stúdió szerbhorvát nyelvű nemzetiségi magazinja. — 17.15: Műsorajánlat. — 17.20: RTV Közönségszolgálat. — 17.25: Reklám. — 17.30: Szám-adás. Gazdasági negyedóra. — 17.45: A kegyelmes úr szárnysegédje (FF) Szovjet tévéfilmsorozat V/1. rész (ism.) — 19.05: Reklám. — 19.10: Esti mese. Mirr-Murr. Pintyőke cirkusz világszám. Magyar bábfilm. — 19.20: Reklám. — 19.25: Közlemények. Műsorajánlat. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: A klinika. NSZK tévéfilmsorozat. XI/7. rész: Erőszak. — 20.45: Reklám. — 20.55: Stúdió '89. A Televízió kulturális hetilapja. — 21.40: Maótól Mozartig. Amerikai dokumentumfilm. — 23.00: Híradó 3.

TV2

Berkes Zsuzsával és Rózsa Péterrel. — 17.00: Képújság. — 17.15: TV2. Benne: Reklám. — Riportok. — Időjárás. — Zene. — Tévétorna. — Teledoktor. Orvosi tanácsok. Az antibiotikumokról. — 17.45: Kérdezz-felelek. Egri János műsora. — 18.00: Telesport. — 18.25: Gyerekeknek! Alvin és a mókusok. Amerikai rajzfilmsorozat. A mókusok története (1—2. rész) — 18.49: TV2. — 19.00: Baráti szivesség. NDK tévéfilm. — 20.13: TV2. Benne: Van öt perce? Bartók: Allegro barbaro. — 21.00: Híradó 2. — 21.20: TV2. — 21.30: A nagyfülű. Magyar mesefilm (FF). — 21.44: La Fontaine-mesék. NSZK—magyar rajzfilm. A róka és a holló. — 21.56: TV2. — 22.00: Szimultán. A belpolitikai főszerkesztőség műsora. A jog védelme — a védelem joga. — Kb. 22.45: TV2. Napzárta.

SZERDA DÉLELŐTT

9.00: Képújság. — 9.05: Tévétorna nyugdíjasoknak. — 9.10: Hármas csatorna. Sport — 3. rész (ism.) — 9.55: Két férfi, egy eset. NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat. Schwind vigyáz (ism.) — 10.55: Stúdió '89. A Televízió kulturális hetilapja (ism.) — 11.40: Képújság.

MŰHOLDAS

SKY CHANNEL

TV

14.00: Landscape Channel. — 14.55: Változó világ. Filmsorozat. — 15.45: Szeretni. Filmsorozat. — 16.15: The Lucy show. Vígjátéksorozat. — 16.45: Pindurkák. Rajzfilmsorozat. — 17.00: Visszaszámlálás. Rockshow. — 18.00: Eurosport. — 1.30: Landscape Channel.

SUPER CHANNEL

15.30-ig: Egyveleg. — 15.30: Nino Firetto zenés műsora. — 16.30: Forródrót. Élő telefonos kívánságműsor. — 18.30: Tracking. Könnyűzenei koncertek, filmajánlatok, interjúk. — 19.30: Richard Diamond. Bűnügyi sorozat. — 20.00: Biliárd. — 21.45: Világhíradó. — 22.00: Amerikai profi kosárlabda. — 0.00: Hírek, időjárásjelentés, majd — Egyveleg.

TV5

16.05: Hírek. — 16.10: Roland Garros teniszverseny. — 17.55: Hírek, időjárás. — 18.00: Roland Garros teniszverseny. — 19.30: Csillogó papiros. — 20.00: Te jó ég, kedd van! — 21.30: Esély a daloknak. — 22.00: Tv-híradó. — 22.35: Időjárás-jelentés. — 22.35: Filmklub. Vörös menyegző. — 0.05: Vendégségben Frednál. — 1.00: Műsorzárás.

SZERDA DÉLELŐTT

SKY CHANNEL

6.30: Üzleti hírek. — 7.00: DJ Kat show. — 9.30: Panel Pot Pourri. — 11.00: Sullivanék. Filmsorozat. — 11.30: Sky-krónika. Magazinműsor. — 12.30: Gond-fórum. — 13.00: Egy másik világ. Amerikai filmsorozat.

SUPER CHANNEL

7.00: Hírek. — 7.10: Időjárásjelentés. — 7.15: Üzleti hírek. — 7.45: Hírek. — 7.55: Időjárás-jelentés. — 8.00: Egyveleg.

SZÍNHÁZ

Opera: Figaro házassága (T. bérl. 6. ea. 7) — Erkel Színház: A láng (olasz ny. ea. Nádasdy K. bérl. 6. ea. 7) — Magyar Nemzeti Galéria: Szegedi szimfonikus zenekar hangversenye (du. 1) — Bartók Emlékház: Michele Crosta (Olaszország) zongoraestje (6) — Pesti Vigadó: Ecseri lakodalmas — A Magyar Állami Népi Együttes előadása (8) — Katona József Színház: Kutyaszív (7) — Vígszínház: A Nyomorultak (Rock Szính. ea. 7) — Madách Színház: Macskák (8) — Madách Kamara: Romantikus komédia (7) — Radnóti Miklós Színház: Andrássy út 60. (7) — Vidám Színpad: Ön is lehet gyilkos! (7) — Fővárosi Operettszínház: Marica grófnő (német ny. ea. 7) — Mikroszkóp Színpad: Előttünk a vízözön (fél 8) — Postás Művelődési Központ: Pesti Mese együttes koncertje (7) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

Utazzon egyénileg, extra kedvezménnyel a jugoszláviai Murterbe! — 7 éjszaka, 8 nap, teljes ellátással. Időpontok június 17—24. és június 24.—július 1. Részv. díj: 99 DEM + 990 Ft. **Görögország—Platamon** — június 30.—július 7. között. Elhelyezés 3 ágyas apartmanokban, önellátással. Részv. díj: 13 100/apartman/7 éj + 5600 Ft/fő költőpénz. Jelentkezés: **Express Utazási Iroda, 204. Főiroda,** Bp. V., Semmelweis u. 4. Tel.: 176-634. (x)

A Top-Tech Szolgáltató Kisszövetkezet, Budapest elszámolási utalványcsekktömbje elveszett, június 1-jétől érvénytelen. Sorszáma: A 501276-tól 501300-ig. (x)

Családi videofelvétel-készítés. 638-690, 17 órától. (x)

A legolcsóbban az MTK-Tourssal! Utazási irodánk ajánlata: 8 napos üdülés Olaszországban (Eraclea Mare) — utazás autóbusszal, szállás + félpenzió ára: 1550 Ft + 120 USD. Indulási időpontok: szeptember 2., 9., 16. Várjuk kedves utasainkat! Felvilágosítás és jelentkezés: Bp. XI. (Gazdagrét). Csiki-hegyek u. 4.; Bp. VIII., József krt. 48. Tel.: 343-464. (x)

Csodálatos külföldi menyasszonyi, vőlegényi ruhák, szmokingok, frakkok. Frost Ruhakölcsönzőnél, Majakovszkij 92. 429-070. Ugyanitt gyászruhák júliusban, augusztusban, hétfőn, pénteken 10—14. (x)

Ismét gyermek-lovastábor Szilvásváradon! Június 12-től augusztus 21-ig 8 nap, 7 éjszakás turnusokban. Ár: 4550 Ft. Toptour, Budapest, Münnich F. u. 26. 1951. Tel.: 316-194. (x)

Azonnal elkészíti (1 perc alatt) vízum-, útlevél-, igazolványképeit **Fotó-Kató.** Bp. VIII., Somogyi Béla u. 18. A Corvin Áruháztól 1 percre. (x)

„Ha gondoskodni akar gyermeke nyugodt elhelyezéséről és szórakoztató üdüléséről, jelentkezzen a Pataky István Művelődési Központban az Egészségtáborra. (Bp. X., Pataky tér 7—14.) Biztosítjuk, hogy az általános iskolás korú gyermekek részére sok mozgással járó, érdekes programokat szervezünk. A tábor helye: Vajta! Költsége: 3200 Ft/fő. Részletes felvilágosítást adunk a helyszínen, ill. az 570-712/21-es mellék. Vári György műsz. vezetőnél. (x)

Elveszett a Budapesti Tejipari Vállalat K 90347—90700 közötti sorszámmal ellátott 53 db áruátvételre jogosító hárompéldányos ragbélyege. Felhasználása 1989. május 25-től érvénytelen. (x)

A Józsefvárosi Művelődési Ház betanított virágkötő szakmunkás tanfolyamot indít októbertől. Jelentkezés: Józsefvárosi Művelődési Ház, Bp. VIII., Déri Miksa u. 3. Tel.: 338-353, 330-542. (x)

A Cooptourist Magyar Szövetkezetek Utazási Iroda U 877909 és U 877910 számú cégszerűen aláírt, lebélyegzett elszámolási utalványa elveszett. Felhasználása 1989. május 29-től érvénytelen. (x)

A Blaguss-Volánbusz ausztriai ajánlataiból: **Ismerkedés Vorarlberggel** augusztus 21—27. autóbusszal, teljes ellátással. Városnézések, kirándulások (Lünerse, Fraxen, Bregenz, Lichtenstein—Vaduz) 23 900 Ft. **Linz és környéke** augusztus 7—10., autóbusszal, félpenzióval. Városnézés, hajókirándulás a melki apátsághoz, hazautazáskor szabadprogram Bécsben. 9500 Ft **Ausztriai üdülések,** egyéni közlekedéssel, félpenzióval: Alsó-Ausztria—Puchberg augusztus 2—8., augusztus 25—31., 12 190 Ft. Felső-Ausztria—Salzkammergut—St. Georgen, július 7—14., augusztus 4—11., 13 980 Ft. Steinmark—Semriach július 17—23., augusztus 21—27., 10 050 Ft. Tirol—Fulpmes július 5—11., augusztus 18—24., 12680 Ft. Jelentkezés: Blaguss-Volánbusz Bp. V., Engels tér autóbusz-pályaudvar. Telefon: 177-777. (x)

Piramis Pjt. csempe-, fürdőszobafelszerelés-kereskedés: XIV., Kerepesi út 32. Bejárat az Utász utcából. Nyitva: 9—18 óráig, szombaton: 9—13 óráig. (x)

A Pataky István Művelődési Központ az alábbi **szaktáborokat** hirdeti: június 19—30-ig (2x5 nap). Helye: Pataky István Művelődési Központ, Budapest X., Pataky tér 7—14. **Rajz-festőtábor** 7—14 éves gyerekek részére, naponta 8—16 óráig. Művészeti vezető: Macskássy Izolda grafikusművész. Vezető tanár: Pálmüller Mónika grafikusművész. Részvételi díj: 2000 Ft/fő. **Kengurutábor** II., III., IV. osztályosok részére, naponta 8—16 óráig. Séták, kirándulások Budapesten és környékén. Részvételi díj: 2000 Ft/fő. (x)

A Józsefvárosi Klub számítógépes úszótábort szervez 1989. június 12—23-ig naponta 8—17 óráig 8—12 éves gyermekeknek. A tábor résztvevői megismerkedhetnek a számítógép kezelésével, programozásával, s délutánonként úszásoktatáson vehetnek részt. Részvételi díj: 2500 Ft. Jelentkezni lehet: Józsefvárosi Művelődési Ház, Bp. Déri Miksa u. 3. 1084, tel.: 338-353, 330-542. (x)

A Nemzeti Színház szervezési és propagandaosztálya tájékoztatja a kedves nézőket, hogy a Várszínház Karmelita Udvarán június 17., 18., 19-én Szörényi—Bródy: Fehér Anna c. rockballadája, július 8., 11., 14., 17., 20., 23-án Leoncavallo: Bajazzók c. operája — július 27., 28., 29-én Cspreghy: Piros bugyelláris c. zenés játéka kerül bemutatásra. Jegyek válthatók a szervezési osztályon, a Várszínház pénztárában illetve az üzemi közönségszervezőknél. (x)

NEM LOTTÓT VESZ A MAFFIA

Piszkos üzletek, tisztára mosott pénzek

88. okt. 26.

Ki ne hallott volna olyan *nyertes lottócédulá*ról, melyet egyesek *még a nyeremény értéke feletti áron is szívesen vásároltak meg?* Vagy kártyanyereségről, mely mögött — mint később kiderült — *cinkosok összejátszása volt.* E két módszer csupán primitívebb változata *a tisztességtelenül szerzett jövedelem legalizálásának, a pénz tisztára mosásának.*

Sok kicsi...

A kábítószer-kereskedelem résztvevői persze ezt a játékot is *nagyban* játsszák. Lottót vagy netán lóversenytikketteket venni — ez bizony kissé földhözragadt akció volna szemükben. Az igazi nagymenők *a legális csatornákat* használják fel. Jelmondatuk: *a piszkos pénzt a legjobb tiszta kezekre bízni.* Az általuk felhasznált bankok tehát valamennyien jó hírnévnek örvendenek, tekintélyesek, feddhetetlenek. A luxemburgi székhelyű *Nemzetközi Kereskedelmi és Hitelbank* például, a legutolsó 32 millió dolláros ügy főszereplője például, 20 milliárd dollár aktívával, a *világ hetedik legnagyobb magánkézben lévő pénzintézete.*

A bankban azonban a tranzakciósorozat már szinte a végéhez is ér. A jól megtervezett műveletek sokkal korábban kezdődnek Floridában vagy New Yorkban. Az első felvonásban *a futárok* lépnek a felszínre. Ők azok, akik a kábítószer-kereskedelemből származó nyereséget egyenként 10 ezer dollárnál kisebb értékben, különféle bankszámlákra helyezik el. Az összeg azért fontos, mert *10 000 dollárt meghaladó összegű készpénzműveleteket* a törvény szerint a szóban forgó banknak már jelentenie kell. Így viszont nincs gond. Nincs 100 ezer dolláros tétel, csak 11 darab kisbetétes létezik. Az természetesen előfordulhat, hogy némi idő elteltével valaki hirtelen „összevonja" a tételeket. Aztán az is megtörténhet, hogy távirati úton a pénz hirtelen — mondjuk — a Kajmán-szigeteken terem, devizakülföldi-számlán. Onnan pedig már nyugodtan vissza lehet utalni az összeget az USA-ba, majd a hírhedt kolumbiai Medellín-kartell valamelyik titkos számlájára.

Ez a módszer, hosszú éveken keresztül sikeresen működött. A résztvevő bankoknak elvileg ugyan jelenteniük kellett volna a nagyösszegű, külföldre irányuló átutalásokat, túlterheltség vagy adminisztratív hiba miatt azonban ez nem következett be minden esetben. Igaz, a büntetések nem maradtak el. 1986-ban a *Bank of Bostonnal* a szövetségi hatóságok félmillió dollárt fizettettek be, mivel az elmulasztotta 1,2 milliárd dollár értékű, kilenc külföldi bankot érintő tranzakciójának regisztrálását. Még rosszabbul járt a *Bank of America.* Ők 4,7 millió dollárral lettek szegényebbek, miután kiderült, hogy jelenteniük kellett volna 17 000 betétet és transzfert, egyenként 10 000 dollárt meghaladó értékben.

„Világ körüli utazás"

A régi módszer tehát kockázatossá vált. A kolumbiaiak kénytelenek voltak valami *újat* kitalálni. E módszer ugyan biztosabb elődjénél, azonban *hosszabb időt* vesz igénybe és *drágább* is. A lényege: *addig kell a pénzt a föld körül keringettetni és átváltoztatni, ameddig eredeti tulajdonosára már nem lehet a nyomozás során visszakövetkeztetni.* Célszerű — legalábbis a „futam" kezdetén — még ügyelni arra, hogy az egyenként útnak indított számlák egyike se haladja meg a 10 ezer dollárt. Az amerikai vámőrség által a közelmúltban feltárt séma például a következőképpen működött. A pénzt a futárok a *floridai Tampa* városának egyik bankjában helyezték el, onnan látra szóló számlára *New Yorkba* került. Innen vándorolt tovább távirati úton *Luxemburgba,* majd jutott átmeneti nyugalomra az európai bank londoni fiókintézeténél. A pénzt ekkor betétként helyezték el és annak rendje és módja szerint ki is állítottak róla egy 90 napos letéti jegyet. *Ezt használta fel aztán tulajdonosa arra, hogy egy, a Bahamákon székelő banktól azonos összegben és megfelelő futamidővel hitelt vegyen fel.* Az így szerzett pénz pedig — a kör, lám bezárult —, *Tampában* ugyanazon kereskedelmi bank számlájára került, ahonnan az egész tranzakció kiindult. A fenti módszer nem nevezhető különösebben bonyolultnak. Súlyosabb esetekben ravaszabb megoldásokra is sor kerülhet. Elképzelhető például, hogy a tisztára mosandó pénz *részvényekre* váltódik, azokat *zálogként ingatlan vásárlására* használják fel és így tovább.

Meglepetés az esküvőn

A rendőrség egy lépéssel általában mindig hátrányban van. De osztályrészük mégsem mindig kudarc. Nemrég derült ki, hogy kétéves munkával sikerült leleplezni egy nagy „mosóüzemet", *a már említett Nemzetközi Kereskedelmi és Hitelbankot.* Az akció alighanem *az egyik legköltségesebb* volt az USA bűnüldöző hatóságainak történetében. Annak érdekében, hogy felderítsék a békés felszín mögött zajló folyamatokat, az *álruhás detektívek maguk is kis mű-kábítószerláncot létesítettek.* Megvolt itt mindenkinek a „valódi" szerepe, a csapatnak forgótőkeként 5 milliő dollár állt rendelkezésére. Hónapokig vártak, végül kezükben voltak a bizonyítékok. A 11 gyanúsított elegáns meghívót kapott egy Tampa környéki esküvőre. *Ott azonban, a bájos ifjú pár helyett, vámtisztek várták őket...*

(— asz —)

MÁNY

...e a jövő ...t énekli

köd esetén. A négyütemű motor ugyan a kocsi *„lelke"* marad, de nagymértékben megváltozik:

kerámiából és különleges fémötvözetekből készül majd.

A *karburátor* el fog tűnni, helyette a számítógép fogja

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDIÓ

Október 26., szerda

KOSSUTH:

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: A magyar nyelv századai. — 14.25: Operaslágerek. — 15.00: Zenjen a muzsika! — 15.30: A véges végtelen. — 16.00: Hírek. Időjárás. — 16.05: Zeneiskolásoknak — zeneiskolások muzsikálnak. — 16.23: A Százszorszép Színház — győztes előadása. Én, Tarzan, Superman és a többiek. Nógrádi Gábor hangjátéka. — 17.00: Vállalkozók a tudományban. — 17.30: Ipargazdák. — 17.35: Táncházi muzsika — 18.02: Esterházy Péter: A kitömött hattyú. — 18.12: Reklám. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (x) — 18.30: Esti magazin. — 19.15: A Rádiószínház bemutatója. Vagy állam élére, vagy holló gyomrába. — 20.25: Hírek, érvek, vélemények. — 20.55: Az Aranyterem. — 22.00: Hírvilág. — 22.30: Vallások világhíradója. — 23.00: Zenetörténeti értéktár. — 23.33: Hangszerszólók. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Bécs üdvözli Budapestet, Budapest üdvözli Becset! — 15.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 15.05: Hozott anyagból. — 16.05: Tartóshullám. Könnyűzenei magazin. — 17.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 17.05: Kölyökrádió. — 17.30: Ütődik sebesség. — 18.29: Reklám. — 18.30: A Középhullámon Sport. — Kb. 19.20: Könnyűzene — hangszerszólók. — 18.30: Az URH-adókon. Garázs. — 19.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 19.05: Yu-rock. Jugoszláv előadók bemutató műsora. — 19.35: Nóták. — 19.55: Albumajánlat. — 20.50: Tükörkép — 21.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 21.05: Veszélyben. — 21.30: Közkívánatra! — 23.00: Hírek. Időjárás. — 23.10: Venezuelai dallamok. — 23.50: Virágénekek. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

14.05: A Rekkenze rézfúvósegyüttes felvételeiből. — 14.26: Slágerről slágerre. — 15.03: Tosca. Részl. Puccini operájából. — 15.49: Magyar zeneszerzők. — 16.29: Carlo Maria Giulini vezényli a Chicagói szimfonikus zenekart. — 17.50: Bartók Béla XIII nemzetközi kórusverseny — Debrecen. — 18.30: V materinskom jazyku. — 19.06: Hírek. Időjárás. — 19.05: Iskolarádió. — 19.35: A Bécsi szimfonikus zenekar hangversenye. — 20.30: Dzsessz. — 21.30: Vonzáskör. — 22.00: Zenekari muzsika. — 23.00: Peter Handke: A baikezes asszony. — 23.30: Hírek. Időjárás.

Október 27., csütörtök

KOSSUTH:

4.30—7.59: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. — Kb. 8.15: Mai programok (x) — 8.20: Mellényzseb (x) — 8.30: Az I Salonisti kamaraegyüttes játszik. — 9.00: Operettfinálék. — 9.30: Hírek, érvek, vélemények. — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Diákfélóra. — 10.35: Táncház Pesten. — 11.05: Fúvósátiratok. — 11.25: A hazudós. Fejes Endre novellája. — 11.54: Reklám. — 12.00: Déli Krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Múzeumi híradó. (x) — 12.43: RTV Közönségszolgálat. — 12.45: Válaszolunk hallgatóinknak. — 13.00: Zenekari muzsika.

PETŐFI:

4.30—7.57: Reggeli zenés műsor. — 6.05: Reggeli csúcs. — 7.33: Sportreggel. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Cimbalommuzsika. — 8.20: A Szabó család. — 8.50: Külpolitikai figyelő. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Napközben. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Edith Piaf énekel. — 12.25: Útikalauz üdülőknek. — 12.30: A népművészet ifjú mesterei. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Nosztalgiahullám. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

BARTÓK:

6.00: Muzsikáló reggel. — 9.00: Műsorismertetés. — 9.03: Időszaki kiállítások (x) — 9.08: Zenekari muzsika. — 10.22: Walton: Troilusz és Kresszida. Háromfelvonásos opera. — 13.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 13.05: Bizonyítványt nem állítunk ki! — 13.43: Életképek népzenével.

TELEVÍZIÓ

SZERDA

16.35: Hírek. — 16.40: RTV Közönségszolgálat. — 16.45: Cim-cim. Irodalmi rejtvénymúsor gyerekeknek. Shakespeare. — 17.10: Tévétorna. — 17.15: Reklám. — 17.25: Újpesti Dózsa—Girondins Bordeaux UEFA Kupa labdarúgó-mérkőzés. Közvetítés a Fáy utcából. A szünetben: Reklám. — 19.15: Esti mese. (FF) — 19.25: Reklám. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: Új Nyitott Könyv. Vámos Miklós: Teniszezz velem! — 20.55: Fantasztikus utazás. A Magyar Állami Hangversenyzenekar koncerekörútja Japánban — 21.30: Reklám. — 21.35: Műteremben. Mialkovszky Erzsébet díszlet- és jelmeztervező (fsm.) — 22.20: Népdalkórusok. Deák Bárdos György: Borsodi bokréta. — 22.30: Népek, kultúrák. Spanyol dokumentumfilm-sorozat. Angolok. — 23.15: Híradó 3.

2. MŰSOR:

19.05: Képújság. — 19.10: Nachrichten. — Hírek német nyelven. A pécsi körzeti stúdió műsora. — 19.15: Vállalkozók, vállalkozások. Kistermelők szolgáltató műsora. — 19.30: Bizánc ezer esztendeje. Mozaikok és freskók a történelem tanúi. NSZK rövidfilmsorozat. VIII/4. rész: A Komnenosz dinasztia. — 20.00: Színházi este... Közvetítés a Mikroszkóp Színpadról. A nap, amelyen a pápát elrabolták, Joano Bethencourt színműve két részben. — Kb. 22.05: Híradó 2. — Kb. 22.20: Zanzibári vakáció. Amerikai rövidfilm. — Kb. 22.45: Képújság.

CSÜTÖRTÖK DÉLELŐTT

8.55: Tévétorna nyugdíjasoknak. — 9.00: Képújság. — 9.05: Teledoktor. Orvosi tanácsok tíz percben. Válaszok a nézők kérdéseire. — 9.15: Kocka a kulcstartón. Csehszlovák bűnügyi film (ism.) — 10.40: Ábrahám gyermekei. Paul-Jacques Callebaut és Nicole Saey sorozata. XIII/11. rész: Az örmények. Szt. Gergelytől a diaszporáig. Belga filmsorozat (ism.) — 11.10: Képújság.

SZÍNHÁZ

Operaház: Boleyn Anna (7) — Erkel Színház: Tosca (Főisk. bérl. XII. sor. 1. ea. 7) — Zeneakadémia: Rudolf Kerer (Szovjetunió) zongoraestje (fél 8) — Pesti Vigadó Kamaraterem: Libikóka (7) — Katona József Színház: Ubu király (7) — Nemzeti Színház: A velencei kalmár (7) — Várszínház: Tartuffe (7) — Vígszínház: Éjjeli menedékhely (Heltai bérl. 1. ea. 7) — Pesti Színház: Viktor (III. bérl. 1. ea. 7) — József Attila Színház: A császár meszsze van (7) — Madách Színház: Az ördög (7) — Madách Kamara: Páratlan páros (7) — Thália Színház: Lóvá tett lovagok (7) — Fővárosi Operettszínház: A vig özvegy (7) — Radnóti Miklós Színpad: Julius Caesar (7) — Korona Pódium: „Ő, vagy senki" (7) — Vidám Színpad: Az ördög nem alszik (7) — Lézerszínház: TOP 50 (du. 6) — Mikroszkóp Színpad: Az állam is felkopik... (fél 8) — Állami Bábszínház: Diótörő (du. 3. Népköztársaság útja 69.) — Reflektor Színpad: Balerina (8) — Fővárosi Nagycirkusz: Cirkuszkarnevál (du. 3) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

A fővárosi mozik műsora

Okt. 27-től nov. 2-ig

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve feltüntik. Egyéb rövidítések: mb.: magyarul beszélő; *: 14 éven aluli nem ajánlott; **: 16 éven felüli; ***: 18 éven felüli; JM.: ifjúsági mozibérlet érvényes; K.: kísérőfilm; H.: híradót is játszanak. A budapesti mozik pénztári rendje: az egész nap játszó mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával aznapra és egy napra előre. Csak délután működő moziknál jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI

KISASSZONYOK I-II. JM (Toldi Stúdió Mozi du.)

ROCKY HORROR PICTURE SHOW (Bartók de., Bástya éjjel, Kőbánya, Május 1. du., Olimpia éjjel, Vörös Csillag de.)

SOHA, SEHOL, SENKINEK JM (Szikra du.)

VÉDJ MEG, TALIZMÁN! JM (Honvéd Kamaraterem este)

BÉKÁSMEGYERI KÖZÖSSÉGI HÁZ: Miss Arizona (m.-ol.) JM 31-én 16. Diplomás örömlány (mb. ang.)* 31-én f8.

BUDAFOK: Kelly hősei I-II. (mb. szín. am.) K.: Ajtó 8-as 27-30-ig 5. A piszkos tizenkettő I-II. (mb. szín. am.)* K.: A harisnyanadrág 31-2-ig 5. Piedone Egyiptomban (mb. szín. ol.) 29-én 3. Eljen Szervác! (szín. m. hábfilm) JM 30-án 3.

CINKOTA: Fogadjunk! (mb. szín. ol.)* 28-30-ig n6, f8. Pinocchio (mb. szín. am. rajzfilm) JM 30-án 3. Nincs kettő négy nélkül (mb. szín. ol.) 31-én n6, f8.

CORVIN: Hegylakó (Highlander) (szín. ang.)** (2 h. prol.) f4, 6, f9. A Birodalom védelme (mb. szín. am.)** éjjel f11.

CSILLAG: Kémek a sasfészekben I-II. (mb. szín. ang.)* 27-30-ig 4, 7. A szakasz (szín. am.)** JM 31-2-ig 4, 6, 8. Az istenek a fejükre estek (mb. szín. botsw.) JM 29-30-án de 10.

CSOKONAI: Az ördög jobb és bal keze (mb. szín. ol.-NSZK) (4 h. prol.) f4, h6. Amit tudni akarsz a szexről... (mb. szín. am.)*** K.: Harang születik (3...

FÓRUM: Piedone ... NSZK) f4. Ben am.) hó

GORKIJ: Vészjelzés (... szín. szov.) JM 27... a Nap (mb. szín. ... 31-2-ig 3. Élet, kö... szov.)* JM 28-30-... már egyszer meg... csehszl.)* JM 27-én ... csehszl.)* JM 29-én ... csehszl.) JM 30-án ... növesztő (szín. cse... nom kis bordély (s... án 7. Szárnyidó f... JM 29-30-án de 1...

GUTENBERG MŰV... (mb. szín. ang.)** ... fejvadász (mb. szí... Szökevényvonat (n... 5, 7.

HONVÉD: Végelszán... K.: Nagykorúság r... erős (mb. szín. ka... 5, 1-jén h3. Falu... dok.-film) JM (3... (m. dok.-film) JM...

TEREM: Betty b... (15 h. prol.) 27-2... Kandúr kalapban ... nek) JM 29-30-án ... (szín. m.-ol.) JM ...

Teljesen automatizált futóműgyár a General Motorsnál

88. IX. 27.

Az év végén már termel

A Michigan állambeli Saginawban még az év vége előtt megkezdődik a termelés a *General Motors* első, teljes mértékben automatizált gyárában. Az 52 millió dolláros beruházással épített *Vanguard* elnevezésű gyárban robotok állítják majd elő az elsőkerék-meghajtású járművek futóműveit. A General Motors az új gyárat amolyan kísérleti laboratóriumnak tekinti, más üzemeiben továbbra is hagyományos módon készítik a futóműveket.

A Vanguardban a gyártás-előkészítés és a gyártás minden műveletét robotok végzik, az irányítás egy vezérlőteremben mindössze néhány mérnök kezében lesz. A tervek szerint a gyár éjszakai műszakban is dolgozik majd, s ekkor már felügyelet nélkül, programok alapján dolgoznak az ipari robotok. Automata berendezés szállítja a robotokhoz a megmunkálandó részegységeket, s a gyártósor robotjai minden műveletet önállóan végeznek el. Az új gyár munkaszalagjai igen nagy rugalmasságot biztosítanak: mindössze 10 percre van szükség ahhoz, hogy a robotokat átprogramozzák más autóipari részegységek gyártására. A General Motors tapasztalatai szerint a hagyományos gyártósorok átállítása legkevesebb 10 órát, de inkább több napot vesz igénybe.

A General Motors egyelőre nem vár nyereséget az új gyártól, létrehozásának célja nem is ez volt. Amolyan próbapályának tekinti a részegységek gyártásának további robotizálásához. A gépek és ipari robotok fele meglehetősen drága berendezés, hiszen prototípus. Az új gyár költségvetésének felét kutatásra és fejlesztésre fordítják. Így a Vanguardnál előállított futóművek költsége kétszerese lesz a GM hagyományos módon gyártott futóműveinek.

A Vanguard megépítése a General Motorsnál a nyolcvanas évek eleje óta meghonosodott új műszaki szemlélet „terméke". A GM vezetői úgy tartják, hogy a versenyképesség növelésének legfontosabb tényezője a gyártástechnológia fejlesztése. *Roger Smith*, a detroiti óriáscég elnöke 1982-ben megtekintette Japánban a *Fanuc Ltd.* teljesen robotizált szervomotorüzemét, s a látogatás után született meg a döntés a Vanguard létrehozásáról.

A gyár berendezéseinek „összehozása", valamint a gyártási programok elkészítése a tervezettnél egy évvel tovább tartott, de ma már minden készen áll a gyártás megindításához.

A General Motors szakemberei új módszert dolgoztak ki a robotizált gyárban előállítandó termékek költségeinek kiszámítására. Miután a gyártósorokon élő munkaerő nem dolgozik, a számításoknál nem lehet szó az élőmunka-tartalom figyelembevételéről. Ezért az önköltség kiszámításánál a GM azt veszi figyelembe, mennyi időt vesz a különböző célú robotok és gépek számára igénybe egy-egy futómű vagy más autóipari részegység elkészítése.

G. S. J.

A Daimler és a Mitsubishi újabb megállapodása

A nyugatnémet *Daimler-Benz* és a japán *Mitsubishi Motor Corp.* elvi megállapodást kötött egy vegyesvállalat felállításáról. A tervek szerint az új vállalkozás a nyugatnémet járműgyártó cég teherautóit és autóbuszait forgalmazná Japánban. Erre a célra a Mitsubishi kereskedelmi hálózatát vennék igénybe. Néhány hónappal ezelőtt a két vállalat már kötött hasonló megállapodást, *Mercedes* személyautók Japánban való értékesítésére.

A mostani megállapodás nyomán létesítendő vegyesvállalatban a japán alapító félnek lesz többségi részesedése, az irányításban azonban a Daimler is részt vesz. A tulajdoni részesedések pontos megoszlásáról még nem állapodtak meg a felek. Az üzleti terv évente mintegy 1000 autóbusz és teherautó Japánban való eladását irányozza elő. *(AP—DJ)*

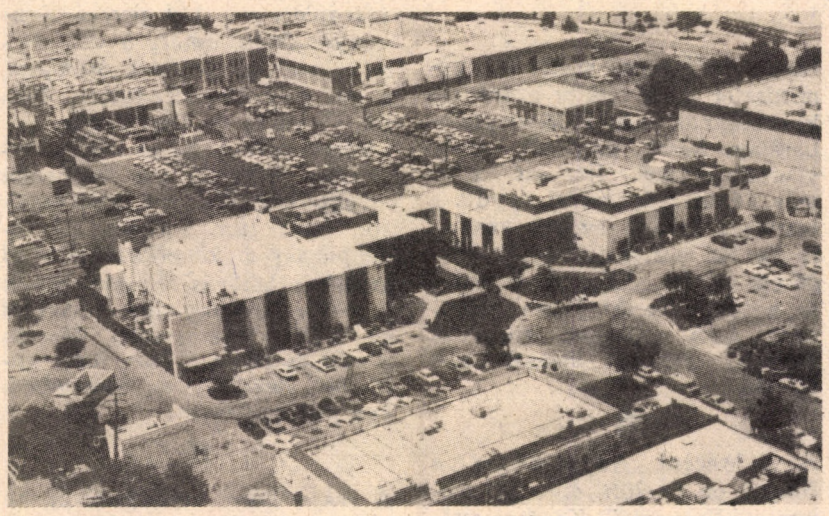
Amerikai gazdaság

Két serpenyőben

A sikerek sodrásában

Növekvő rétegkülönbség

Végéhez közeledik a két amerikai elnökjelölt választási kampánya, s ezzel párhuzamosan mind inkább előtérbe kerülnek az Egyesült Államok gazdasági jövőjének kérdései. Akár George Bush, akár Michael Dukakis lesz az USA új elnöke, a nyolc éven át tartó „reaganomics", a Reagan-gazdaságpolitika még jó ideig kettős nyomás alatt tartja majd a Fehér Ház új lakóját. Egyrészről: nehéz lesz megismételni a reagani gazdaságpolitika látványos sikereit. Másrészről: a mérleg másik serpenyőjében halmozódnak azok a gondok, amelyeket ugyanez a gazdaságpolitika hagy maga után „örökségül". A reagani időszak amerikai gazdaságáról készülő elemzések többsége impozáns eredményeket említ, de egyúttal arra is rámutatnak, hogy az amerikaiak a következő években súlyos árat lesznek kénytelenek fizetni a több mint 70 hónapja tartó fellendülésért.

SZÁMÍTÓGÉPKÖZPONT A SZILÍCIUM-VÖLGYBEN

A következő években súlyos árat lesznek kénytelenek fizetni

Az eredmények skálája

Amikor Reagan 1981 februárban átvette az elnöki hivatalt, az Egyesült Államok gazdasága meglehetősen zilált képet mutatott. A carteri esztendők stagflációja 1981 nyarára gazdasági visszaesésbe torkollott, s az ebből való kiláboláshoz 15 hónapra volt szükség. (1982 decemberében vette kezdetét a fellendülés, amely jelenleg is tart. Azóta az Egyesült Államokban a bruttó nemzeti termék — GNP — folyamatosan pozitív értéket mutat, s e mérce szerint visszaesésről nem lehet beszélni.)

1981-ben az infláció 10,5 százalék volt, az idei esztendőre 5 százalék körüli pénzromlást várnak. (Az adott időszakban kiemelkedő évnek számított 1985, amikor az infláció nem haladta meg az 1,1 százalékot.) Az évtized elején a munkaképes lakosság 7,4 százaléka volt állástalan, jelenleg a lakosság 5,5 százaléka munkanélküli. Több mint 16 millió új munkaalkalmat teremtett nyolc év alatt a reagani gazdaságpolitika, amely igen sok hasonlatosságot mutat Thatcher miniszterelnök-asszony vonalvezetésével. Sikerült megfékezni a kamatok száguldó emelkedését: a lakásépítéseknél döntő szerepet játszó jelzálogkamatok több mint 4 százalékkal csökkentek, s napjainkban 9 százalék körül mozognak.

Éves átlagban 3,3 százalékkal növekedett a bruttó nemzeti termék, s amerikai méretekben szerényen, évi 4,9 százalékkal növekedtek a bérek. Ugyancsak a reagani időszak „napos oldalán" emlegetik a vállalati beruházások alakulását, amelyek 8 év alatt összesen 26 százalékkal növekedtek. A tartós gazdasági fellendülés együtt járt a sztrájkok jelentős csökkenésével is: míg 1981-ben 21 millió nap „esett ki" a termelésből a munkabeszüntetések miatt, tavaly a „sztrájkösszeg" ötmillió nap volt.

Reagan és csapata tehát viszonylag hamar kivezette az országot a nyolcvanas évek elején az USA második világháborút követő történelmének legsúlyosabb recessziójából. Ebben nem kis szerepet játszott az a gazdasági filozófia, amelynek középpontjában az úgynevezett általános dereguláció állott. Ennek értelmében az állam nagymértékben visszavonult a gazdasági életből, a szabályozást elsősorban a piaci tényezőkre „bízta". A látszólag korlátlan szabadverseny meghirdetésével serkentette a vállalati szférát valamint a cégek akkor elkerülhetetlen önáramvonalasítását. (Az amerikai vállalatok az évtized első éveiben kezdték meg a határozott és gyors alkalmazkodást az új világgazdasági helyzethez: számottevően korszerűsítették a termelést, felhagytak a gazdaságtalan termékek gyártásával, bezárták a gazdaságtalanul termelő üzemeket, végrehajtották a termékszerkezet-váltást, jócskán csökkentették a termelési költségeket.) A kormányzat meglehetősen liberálisan kezelte a vállalati egyesüléseket és a cégfelvásárlásokat, s a hatóságok a vállalatok számára nagyobb szabadságot biztosítottak mint bármikor korábban.

A deficit jelentősége

Ebben az — amerikai vállalatok számára is — új helyzetben a cégek jelentősen visszafogták a béremelést és az egyéb anyagi juttatásokat. Miközben a vállalatok „spóroltak", az állam bevitette a fellendülés tüzét külföldi kölcsönök felvételével. Tulajdonképpen az 1982 ősze óta tartó fellendülés ára az ország jelentős eladósodása volt. Míg 1981-ben az USA volt a világ legnagyobb hitelezője, idén a világ első számú adós országává vált. A szövetségi adósságok 8 esztendő alatt megkétszereződtek, s összegük meghaladja a 2400 milliárd dollárt. Ebből az összegből a külföldi tartozás több mint 300 millió dolár.

Az adósságok keletkezése és növekedése szoros összefüggésben állt a költségvetési hiány vágtató emelkedésével. Reagan elnök választási kampányának sarkalatos pontja volt annak idején, hogy ígéretet tett: megválasztása esetén nem emeli a személyi jövedelmi adókat. Ezt az ígéretét be is tartotta, sőt, 1986 októberében új adóreformot írt alá. Az új adótörvény értelmében 70-ről 38 százalékra csökkent a jövedelemadó felső határa, s gyakorlatilag nem növekedtek lényegesen a vállalatoktól származó adóbevételek sem. A kieső adójövedelmeket a költségvetés újabb és újabb külföldről származó pénzekkel pótolta, s az évtized közepén a deficit már meghaladta a 220 milliárd dollárt.

A deficit szüntelen növekedése „felnyomta" a dollár árfolyamát, s a túlértékelt amerikai valuta újabb hiányokat „termelt": évről évre növekedett az amerikai külkereskedelmi mérleg hiánya, az importnövekedéstől messze elmaradt a kivitel emelkedése. A drága dollár jelentősen csökkentette az amerikai áruk és szolgáltatások versenyképességét a világpiacon.

Az adósságok halmozódása láttán Reagan és a törvényhozás nagy csatározások után hozzáfogott a költségvetési deficit fokozatos lefaragásához. (A tervek szerint a költségvetés csak a kilencvenes évek elején kerül majd egyensúlyba, a külkereskedelmi mérleg pedig a következő évtized közepe táján mutat majd először aktívumot.)

A legtöbb bírálat a Reagan-csapatot a költségvetés szociális és oktatási kiadásainak erőteljes megnyírbálásáért éri. Nagy mértékben csökkentek az egészségügyre, a társadalombiztosításra fordított kiadások, miközben — nyolc esztendő alatt — az egészségügyi szolgáltatások ára 57 százalékkal emelkedett. Kevesebb jut a korábban meghirdetett szociális és oktatási programok végrehajtására.

Ugyanakkor jócskán emelkedett a nehéz anyagi helyzetbe került farmergazdaságok költségvetési támogatása: míg 1981-ben 2,2 milliárd dollárt fordított az állam a farmerek dotálására, tavaly ez az összeg már meghaladta a 22 milliárdot. A költségvetési deficit visszaszorítása fájdalmas „műtét" az Egyesült Államokban, s a közgazdászok többségének véleménye szerint az életszínvonal emelkedésének megtorpanásával, de nem kizárt, hogy csökkenésével fog járni 2—3 éven belül. (Érdemes megjegyezni, hogy a reagani időszakban több államadósság halmozódott fel, mint az azt megelőző 204 évben összesen.)

A nemzetközi gazdasági kapcsolatok és a kereskedelem vonatkozásában a Reagan-kormányzat a „tisztességes szabadverseny" hívének vallotta magát, és igyekezett a protekcionizmus ellen fellépni. Ez nem volt könnyű feladat, hiszen a recesszióban „kivérzett" iparágak, valamint az importáradattól sújtott ágazatok nagy nyomást gyakoroltak a törvényhozásra és az adminisztrációra a védelmet biztosító protekcionista intézkedések meghozataláért. Washingtonban azonban az esetek többségében nem engedett a nyomásnak, hiszen a külföldi viszontintézkedések nem kis kárt okoztak volna az amúgy is döcögő amerikai exportnak.

Visszatérve a belgazdaságra: az elmúlt 8 esztendőben jelentősen megnövekedett a központi bank szerepét betöltő FED jelentősége a gazdasági életben. A kemény pénz- és kamatpolitika nem kis mértékben befolyásolta a konjunktúra alakulását. Ebben a pénzügyi politikában nagy érdemeket szerzett a FED korábbi „briliáns" elnöke, Volcker. De ugyanerre az időszakra esik „Amerika kiárusítása" is. A japán, a holland, a nyugatnémet és az angol cégek sorra vásárolják fel az amerikai vállalatokat, illetve azok részvényeinek egy részét. Különösen a japán tőke mutat nagy érdeklődést az amerikai gyárak, ingatlanok, üdülőtelepek és vállalati székházak megvásárlása iránt.

Az utolsó év

A vészharangok megkongatására persze nincsen különösebb ok: az amerikai adóssághegy menedzselhető. Pusztán arról van szó, hogy korábban nem létező problémák jelentek meg a gazdasági életben, s az adósságok visszafizetése nem hagyja érintetlenül az életszínvonalat.

A reagani korszak utolsó éve felemás eredményt mutat. Az infláció felgyorsult, a gazdasági tevékenység túlfűtött, hűtésre szorul. A költségvetési és a külkereskedelmi deficit csökken, a kamatlábak ismét emelkednek. A munkanélküliség tovább csökken, akárcsak az amerikaiak megtakarítási hajlandósága. Egyre több szó esik itt arról, hogy a jövő évben gazdasági recesszió következik be, megszakad a hosszú fellendülési időszak. A tavaly októberi tőzsdekrach, a „fekete hétfő" ugyan nem hagyott maradandó nyomokat az USA gazdaságában, de figyelmeztető jel volt, hogy a tőzsdei árfolyamok sok esetben teljesen elszakadnak a vállalati valós teljesítményektől.

Az amerikai közvélemény a reagani éveket gazdaságilag gyümölcsözőnek, eredményesnek tartja. Az elnökjelöltek azonban joggal tartanak attól, hogy a „gyümölcsöket" Reaganék már leszedték, s az új elnöknek — metszőollóval a kezében — a gyümölcs „levét" kell meginnia.

GARA SZABOLCS

Forró drót...Forró drót...Forró drót...For

A „Gilbert" miatt sírnak a biztosítók

Négybetűs szavak kerestetnek

Kinek készült hát a „Kígyóölő"?

Kevesebb a menedékjogkérő Bécsben

Az NSZK-ban külön szövetségi hivatal foglalkozik a fegyveres katonai szolgálatot megtagadó fiatalok ügyével. Mostanában elözönlik a beadványok: az év első nyolc hónapjában 18 százalékos emelkedéssel 47 526 kérelem érkezett a hivatalhoz. Az okot abban látják, hogy „a keleti tömb részéről való fenyegetés érzete csökken a glasznoszty és a peresztrojka hatására". Az is közrejátszik persze, hogy jövőre 20-ról 24 hónapra emelik fel a fegyveres szolgálatot helyettesítő polgári szolgálat idejét.

■

Jelentkezik a hatása annak az osztrák intézkedésnek, amely szerint gyorsított eljárással vizsgálják meg (s az esetek túlnyomó többségében: utasítják vissza) az Ausztriába érkezettek politikai menedékjogi státusának megadására vonatkozó igényeit. Amíg például 1988 júliusában még 2146 kérelmet bíráltak el az osztrák hatóságok, addig augusztusban már csak 1610 ilyen kérelem érkezett.

■

Az 1973-as közel-keleti háború után Togo 28 más fekete-afrikai országgal együtt megszakította diplomáciai kapcsolatait Izraellal. Most újra nagykövetet küld Tel-Avivba, s ezzel már az ötödik fekete-afrikai állam — Zaire, Libéria, az Elefántcsontpart és Kamerun után —, amely felújította kapcsolatait. Ez a lassú folyamat 1982-ben indult meg.

■

Előbb-utóbb külföldi diplomatáknak is számítaniok kell felelősségrevonásra, ha közlekedési vétséget követnek el. Világszerte ugyan eddig az a szokás, hogy büntetlenek maradnak, kivéve, ha súlyos, például halállal végződő baleseteket okoznak, mondjuk, részegen... Nagy-Britannia hatóságai most példát statuáltak: kiutasítottak egy tunéziai attasét, mert az nem volt hajlandó a pénzbüntetéseket kifizetni. Az NSZK-ban is fontolóra veszik az angol példa követését, mert például Bonnban egy év alatt 11 550 pénzbírságot szabnak ki az ottani külföldi diplomatákra, ám alig 400-at tudnak behajtani. A perui nagykövetség ott a „listavezető": egy esztendő leforgása alatt 247 büntetéscédulával.

Sten Andersson svéd külügyminiszter újra eítélte a francia kormánynak még 1986 szeptemberében hozott döntését, amely vízumkényszert írt elő több más állam polgáraival együtt a beutazni kívánó svédek számára is. Ha ezt nem vonják sürgősen vissza, akkor Svédország és a többi északi állam képviselői nem jelennek meg az Európa Tanács strassbourg-i ülésein.

■

A debreceni Nagyerdőben a Biogal gyár előtt áll egy szobor, a „Kígyóölő". Kevesen tudják, hogy ez — eredetileg Raoul Wallenberg-emlékműnek készült, s a kígyó a fasizmust jelképezte volna, nemcsak az emberre támadó kórt. Az emlékmű kalandos történetéről a „Debrecen" című hetilap közölt érdekes cikket.

■

1988 első félévében tizenkét új létesítménnyel 410-re emelkedett a világszerte üzemben lévő atomerőművek száma; négy-négy új atomerőmű létesült az USA-ban és Franciaországban, kettő a Szovjetunióban, egy-egy az NSZK-ban és Spanyolországban épült. Jelenleg 133 új atomerőmű építésén dolgoznak a legkülönbözőbb országokban, a tervezőasztalon van 90 újabb atomerőmű rajza.

■

Négybetűs szavak kerestetnek... No nem trágár kifejezésekhez, hanem újonnan alakuló cégek, piacra kerülő új portékák neveként. Franciaországban egy „márkatéka" a hét legfontosabb európai nyelvben 10 000 négybetűs szót gyűjtött össze, ezeket kínálja az érdeklődő üzletembereknek. Az „Abab" az első a sorban, a „Zyzy" az utolsó.

■

A magántévék elárasztják Angliát. A britek jövőre már húsz csatorna műsora közül válogathatnak. Rupert Murdoch, ez az amerikai útlevéllel rendelkező ausztrál milliomos 1989 elején négy új tévécsatornával jelentkezik, amelyek a luxemburgi Astra műhold segítségével sugározzák műsorukat. Vetélytársa, Robert Maxwell hat hónappal később három újabb tévéprogrammal marad a nyomában. Murdoch a „nagy ugrásához" kemény feltételekkel szerződtet munkatársakat. Először is senki sem lehet szakszervezeti tag, másodszor mindenkit csak három évre fogad fel. Decemberig van gondolkodási idejük Murdoch alkalmazottainak: szerkesztőknek, riportereknek, operatőröknek és technikusoknak.

■

Most jelent meg az amerikai videopiacon a 110 perces Kennedy-kazetta, amely a CBS-híradó szerkesztőségének munkája, a két híres kommentátor, Walter Cronkite és Dan Rather kísérőszövegével. Ez az első a november 22-én, 25 éve, Dallasban meggyilkolt elnökről szóló mintegy húsz film sorában. A videopiacon a következő kazetta annak a hétórás tévésorozatnak a tömör összefoglalása, amelyet az NBC tévétársaság Martin Sheen és Blair Brown főszereplésével készített és novemberben sugároz majd.

■

A svájci Basel vendéglőiben, ha a helyiség 100 négyzetméternél nagyobb, 1989. január 1-jétől külön nemdohányzó asztalokat kell megteríteni. A dohányosok ilyen elkülönítése Zürich kantonban már 1986 vége óta érvényben van.

■

Készül a „német tallér", az ezüstérme, amellyel az NSZK 1989-ben megemlékezik a szövetségi köztársaság születésének, azaz az alaptörvény 1949. május 23-i elfogadásának 40. évfordulójáról. Az érme egyik oldalán az első államelnök, Theodor Heuss, az első kancellár, Konrad Adenauer, és az első ellenzéki vezető, a szociáldemokrata Kurt Schumacher arcmása látható. A másik oldalon „a szövetségi sasmadár és a hivatalos 40. évfordulós emblémа" van — az érme ára 69 márka lesz.

■

A „Gilbert" hurrikán 358 halottat követelt. Csak Mexikóban 200 000 ember vált hajléktalanná a természeti katasztrófa következtében. A biztosító társaságok is panaszkodnak. A Lloyd's legalább kétmilliárd dollárt vesztett. Az amerikai biztosító cégek kára szintén tetemes. Fölidézik összehasonlításként az előző hurrikánok veszteségeit: az 1979-es „Frederick" és az 1983-as „Alicia" együttvéve kétmilliárd dollárba került a biztosítóknak.

■

A hanglemezgyártó cégek közt heves vita dúl arról, hogy mennyi idő alatt megy tönkre magától egy kompaktlemez? Az amerikai Mobile Fidelity és a japán Matsushita azt állítja, hogy az alumíniumréteges CD-lemezek akár három év alatt is élvezhetetlenekké válnak. Persze, állításukat az is magyarázhatja, hogy közösen fejlesztik ki a maguk arany-, illetve ezüstréteges kompaktlemezeit. A legnagyobb angliai CD-gyár, a Nimbus Records 8—10 évre teszi, amíg az alumíniumos kompaktlemezek használhatatlanokká válnak.

■

Bemutatták Ausztria első női pilótáját. Eva Jobst a világhírű ex-autóversenyző, Niki Lauda légiflottájánál kapott munkát, s Boeing—737-es típusú gépet vezet. Első felszállásakor maga Niki Lauda volt a kapitány.

■

Franciaország és hazánk között az utóbbi időben örvendetesen fejlődnek a kulturális és társadalmi, politikai és gazdasági kapcsolatok. Mindez indokolja és egyben igényelte is egy olyan társaság megalakulását, amely a francia kultúra magyarországi népszerűsítését vállalja. Október 3-án alakuló ülésre gyűlnek össze a Magyar—Francia Baráti Kör alapító tagjai az Eötvös Loránd Tudományegyetem jogi karának épületében.

■

A „Manneken Pis", Brüsszel jelképes figurája legalább 600 esztendős, 1388-ban tettek említést először róla egy okmányban. A kisfiú 60 centiméteres szobra 1747 óta, a francia XV. Lajos király kedves-kegyes ötletének megvalósulása óta sorra-rendre kap ruházatot. Most épp a 448. öltözék készült el a 600. évfordulóra, bíborpiros színben, s természetesen van rajta nyílás is, hogy a „Manneken Pis" elvégezhesse névadó cselekedetét.

■

A nyugatnémet közlekedési miniszter bejelentette: a nemrég Bonnba látogatott Konarev szovjet vasútügyi miniszterrel megállapodott, hogy még a tél beköszönte előtt új Frankfurt—Moszkva vonatot indítanak; tavasszal Aachen—Moszkva járat is lesz.

Reform.
1988.
Sept. 23.

...ormokról

hogy pontosabban kell megfogalmazni a demokratikus centralizmust. Nem a centralizmus hanem a demokratizmus oldalát kell kibontakoztatni.

– Igaz-e a szóbeszéd, hogy ön Pozsgay Imrével nincs jó viszonyban?

– Nálunk a politikai életben elég sok legenda kering. Az egyik ilyen legenda, hogy a Pozsgay meg a Berecz szemben áll egymással. Először is mi ugyanabban az intézményben tanultunk, lényeges konfliktusaink és ütközéseink nem voltak. Azóta már jó néhány baráti összejövetelen részt vettünk, közös ismerősünk gyermekének esküvőjétől kezdve a születésnapjáig. Soha senki észre nem vehette, hogy mi emberileg ütköznénk vagy szembeállnánk. Eltérő pozíciónkból következően azonosan egyes kérdésekben nem mindig azonos módon léptünk föl. Én ezt természetesnek, sőt szükségesnek tartom, mert ha mindig, minden kérdésben teljesen azonosak lennénk, akkor egyikünkre nem lenne szükség. Amióta a Politikai Bizottságnak egyformán tagjai vagyunk, nagyon sok fontos, döntő kérdésben egyezik az álláspontunk. Ennek az oka az, hogy a felelősséget közösen hordozzuk, és még különböző megközelítés esetén is a lehetséges legjobbat keressük.

Tőke Péter

Svédeké lesz a gumigyár?

Folytatás az 1. oldalról

vagy úgy, hogy megvásárolja a Szegedi Gumigyárat, vagy más formában, vegyesvállalat alapításával. Az üzletek együttes értéke meghaladja a félmilliárd USA dollárt.

A Tetra-Pak gondosan készülve a jövőre már hozzálátott a szakemberek kiválogatásához, és hamarosan megkezdi képzésüket is, hiszen a gyár svéd irányítással fog működni. (Itt készítenek majd olyan steril dobozokat, amelyekbe tejet, gyümölcsszörpöket, különféle más steril folyadékokat lehet csomagolni.)

A magyar–svéd kereskedelmi forgalom 1987-ben majdnem 10 százalékkal gyarapodott, ezen belül a magyar kivitel kétszer ennyivel. A két ország között nemcsak a gazdasági-üzleti életben mutatkozott fellendülés az utóbbi két évben, hanem az idegenforgalomban is. Míg 1986-ban 57 ezer svéd kereste fel a magyar tájakat, 1987-ben már 84 ezer, s várható, hogy az idén átlépi számuk a bűvös 100 ezret! Mindenesetre a SAS újabb járat indítását is tervezi, s úgy hírlik: foglalkozik közvetlen Budapest–Stockholm járat indításával is.

Matkó Zsuzsa

Hol késik a kormánytöbbség?

A politika vezérszava nemrég még a nemzeti közmegegyezés volt. Létezett eszerint egy olyan társadalmi konszenzus, amelyben elvileg mindenki egyetértett és a kormánypolitika ezt a konszenzust volt hivatott megvalósítani. A mai helyzetben közmegegyezésre nem számíthatunk. A kormány intézkedései ugyanis szükségképpen sértenek parciális érdekeket, azt elvárni pedig, hogy ezen érdekek hordozói is feltétlenül helyeseljenek, aligha lehet. A nagy társadalmi-gazdasági szerkezetátalakítás során képtelenség mindenkinek azonos vagy javuló pozíciót, életkörülményeket garantálni. Bármekkora legyen is „a védőháló", azt, hogy a változás által érintettek körülményei ugyanott és ugyanolyanok maradjanak, vállalni nem lehet. A mai helyzetben tehát a nemzeti konszenzus felvetése irreális. Irreális azért, mert gyorsan változó társadalomban vagyunk, ahol ráadásul az érdekek a korábbinál jóval hangosabban törhetnek felszínre. A nemzeti konszenzus alapján való politizálás pedig – a közelmúlt tapasztalatai ezt világosan mutatják – ténylegesen mérsékli a társadalom konfliktusvállaló képességét, csökkenti reakciósebességét. Olyan sikeres kormányról, amely országa társadalmának minden rétegét és csoportját képviselni akarta, mostanában nem hallottunk. Arra van tehát szükség és lehetőség, hogy a kormány mögött többség álljon. A meghirdetett program csakis így hajtható végre.

Kormánytöbbség? De ki tartozik bele? Miközben a kormány gazdasági intézkedései által sértett részérdekek világosan megfogalmazódva nyilvánosságra kerülnek, az a többség, amelynek érdekét például – elvileg – a veszteséges termelés megszüntetése, a támogatások leépítése szolgálná, hallgat. Márpedig a leépítések elfogadtatása és végrehajtása igazán csak akkor lehetséges, ha a társadalom többsége mögötte áll. Minden érdekegyeztetés alapja, hogy megfelelő fórumokon a különféle érdekek ütközzenek, és aztán fontosságuk szerint, nem hivatalok által rangsorolódjanak. Ami a folyamatban előbbre kerül, az kapjon az intézkedések között is prioritást. Az tehát a gond, hogy a potenciális kormánytöbbség egyelőre – és ez nem az ő hibája – nem is látja, hogyan szolgálnák egyes lépések az ő érdekeit. Közhírré tétetik például, hogy a kormány a támogatások leépítésére készül és erre programot hirdet meg. Az is kiszivárog, hogy a pénzügyi injekciók megszüntetésének ára bizony sok esetben az árak emelése lesz. Nincs mit tenni, egy szabad árrendszerben ez elkerülhetetlen, a vállalatnál felmerült költségeket valakinek fedeznie kell. Ha a termékre szükség van. Ha nincs, akkor a gyártás meg is szűnhet. Erre azonban eleddig kevés példa kínálkozik. A kör kerületének azonban így csak a kétharmad részét jártuk be! Csökkentek a költségvetés terhei, ez érthető. De mi történik a bevételi oldallal? Ha egyidejűleg mérséklődnének a hatékonyan gazdálkodó vállalatok és a teljesítményét növelni képes lakosság adóterhei, akkor mindenki látná a lépés értelmét, a költségvetés újraelosztó szerepének ésszerű mérséklését. Ha viszont más nem történik, mint az államháztartási terhek áthárítása a vállalatokra és a lakosságra, úgy nem csoda, ha a tőpések mögött nem sorakozik fel a kormánytöbbség.

A kormánytöbbség arra való, hogy a kormánynak legyen kire támaszkodnia. Ha lépései valahol parciális érdeket sértenek, a többségnek kell – felismert érdekei alapján – kormányát védenie. Ma viszont az a helyzet, hogy a kormánnyal szemben mindenki csak követel. Minden igény persze kielégíthetetlen. Annál kevésbé, mivel a megfogalmazott „rendelések" nagy része egymásnak is ellentmond. Ha körvonalazva lenne, kik tartoznak a kormánytöbbséghez, az is kiderülne, kik és milyen feltételek mellett várhatnák igényeik kielégítését. Nem a kormánytól, hanem elsősorban maguktól. Persze úgy, hogy a kormánynak a feltételeket mindehhez biztosítania kell. A fenti gondolatmenet nem elvont, hanem nagyon is húsba-vérbe vágó problémákat takar. El kellene például dönteni, hogy vajon a munkából származó jövedelmek nőjenek jövőre jobban, vagy a társadalmi közös fogyasztásból, járadékokból származók. A két eltérő válasz mögött két eltérő jövedelempolitika, ha úgy tetszik, két eltérő összetételű kormánytöbbség áll.

Az életszínvonal – reálbérben, reáljövedelemben mérve – alighanem jövőre is elkerülhetetlenül csökken. Az azonban aligha lehet társadalmat mozgósító program, amely mindenkinek csak átlagos életszínvonalvesztést ajánl. Olyan keretekre van szükség, ahol a társadalom többségének – ha adottak a képességei – elvileg lehetősége van életszínvonalának megőrzésére, netán javítására is. Elvileg. Nyilvánvaló ugyanis, hogy lesznek olyanok, akiknél a visszaesés az átlagot jóval meghaladja, ez elkerülhetetlen. Kezdetben a javulás ténylegesen csak keveseknek fog sikerülni. Aztán, remélhetőleg, egyre többnek, valamikor netán a társadalom többségének.

Ez lenne az ideális kormánytöbbség. Kormányozni azonban addig is kell.

Gara Szabolcs

Fotó: SUGÁR GYÖRGY

távú folyamatban a demokratikus szocializmust próbálja megteremteni, az ezzel járó politikai struktúrával, a többpártrendszerrel együtt.

– A történelmi tapasztalatok azonban nem azt igazolják, hogy az uralmon lévő párt hajlandó átadni illetve megosztani a hatalmat.

– Kétségtelen, a hatalmat még egyetlen politikai erő sem adta át önként, legalábbis egypártrendszerben. Viszont én úgy gondolom, hogy decentralizálni kell a hatalmat, mielőtt az utca, a társadalmi indulatok alakítják a politikai rendszert. Jobb lenne, ha ezt okos emberek koncepciózus viták során, a társadalom bevonásával, tudatosan alakítanák egy demokratikus reformfolyamat keretében.

– Nem kerget Ön illúziót ezekkel a gondolatokkal?

– Lehet. Mégis úgy érzem, nagyfokú politikai bölcsességre, stratégiai gondolkodásra és magasfokú intellektuális szintre vallana, ha a politikai vezető réteg elébe menne a felvázolt társadalmi igényeknek. Mégpedig ezért, hogy ura maradhasson a helyzetnek.

– S mi van akkor, ha a párt az egypártrendszeren belül kívánja megoldani a politikai reformfolyamatot?

– Bizonyára racionálizálódna az egypártrendszer, ha megengedné a párton belüli platformszabadságot. Viszont megnőne a pártszakadás veszélye. De az átmeneti javulás után a mai válságjelenségek ismét felbukkannának.

Emőd Pál

Sztrájkrendelet készül

A szakszervezet és a dolgozók képezzenek segélyalapot

10. oldal

1988. szeptember 23. ● Ára: 29 Ft ● 1/P1 szám

Azt szeretném, ha saját álláspontja és magatartása alapján ítélnék meg az embert.

Exkluzív interjú Berecz Jánossal és Pozsgay Imrével

5. oldal

Világkereskedelmi központot épít a SKANSKA Budapesten ● Három nagy üzlet magyar cégekkel félmilliárd dollár értékben

Megveszik-e a svédek a Szegedi Gumigyárat?

Érdekes hirdetéseket látni Svédország-szerte: a Tetra-Pak, a világhírű csomagolórendszereket gyártó vállalat külföldi beruházáshoz keres szakértőket. Malmőben kitudódott: a nagyméretű beruházások egyike éppen Magyarországon készül majd.

Mi van a hírek hátterében?

A hónapok óta folyó tárgyalások eredményeként három jelentősebb svéd beruházás kezdődik Magyarországon: a SKANSKA világkereskedelmi központot hoz létre. Budapesten a Tetra-Pak cég – svéd többségi tőkével – Budaors mellett zöldmezős beruházással csomagolóanyaggyárat épít. A Trelleborg cég pedig a Taurussal kíván együttműködni.

(Folytatás a 7. oldalon)

Falurendezés Erdélyben

Kényelmesebb lesz az élet a betonépületekben ● Nem igaz a hiresztelés, hogy tízmillió embernek kell lakhelyet változtatnia?

18. oldal

Cicciolina fellépne Pesten is

40. oldal

A figyelmeztetés egy Kelet-Európában tevékenykedő amerikai ügynöktől jött

2. oldal

Filmszerepet ajánlottak Reagennek

A válasz: „Hivatali időm lejárta után szabad vagyok!"

David Puttman brit producer 10 millió dolláros szerződéssel kereste meg Ronald Reagant. Hatalmas összeg ez, nagyobb mint amennyit Reagan filmszínészként valaha is kapott. A felajánlott filmszerep igen testreszabott: az USA elnökét kellene eljátszania, aki ellen merényletet kísérelnek meg. A válasz: „Hivatali időm lejárta után szabad vagyok!"